

evelâhir

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

MART | NİSAN
2021 | SAYI 3

İki AYLIK KÜLTÜR-Sanat ve ŞEHİR Dergisi

Şiir - Şehir - Maraş

8 Başlıkta:
ANDIRIN

Doğu ve Batı'nın Buluşma Noktası: **GERMANİCİA**

Hayrettin Güngör:
Yenilenen Yüzüyle Yedikuyular
Kayak Merkezi Hizmete Hazır

Bir Tarih Aşığı:
Mükrimin Halil Yinanç

Söyleşi:
Ayşe Ersoy

Mahreç İşaretleri
Maraş Tarhanası

Mustafa Çiftci ile
Maraş'ta Bir Gün

İSTİKLÂL

Yazan: Bülent Ata | Resimleyen: Çetele Kültür

BARANÖR
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
KÜLTÜR
FATİHALARI

ÇİZGİ
ROMAN

İSTİKLÂL İLHAM VERİR...

**MİLLÎ MÜCADELE'DE
KAHRAMANMARAŞ'IN HİKÂYESİ**

**İSTİKLÂL
ÇIKTI!**

Türk Edebiyatının SÖZ'ü Devam Ediyor...

yitik söz
SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ

Sayı:3 Şubat-Mart 2021

Arif Ay ile
Söyleşi
ALİ KARAÇALI

Bilimsel Devrimden Sonra
Gramere Ne Oldu?
MEHMET ULUKÜTÜK

Capcanlı Her
Şeyiyle
MEHMET AYCI

Sanat, Edebiyat ve Düşünce Dergisi **Yitik Söz**
Okurlarıyla Buluşmaya devam ediyor....

Üçüncü sayımızı hazırladığımız günlerde, diğer yandan da Kahramanmaraş'ımızın düşman işgalinden kurtuluşunun 101. yıldönümünü kutluyorduk. 12 Şubat Bayramı'mız bu yıl farklı etkinliklerle şenlendi. Bir yandan şehitlerimizi andık. Onlara olan vefa borcumuzu, okuduğumuz Fatihalarla, Yasinlerle, Mevlid-i Şeriflerle, hafızlarımızın indirdikleri hatimlerle hatırladık. Diğer yandan konferans, panel, söyleşi, tiyatro gösterisi, kısa film gösterimi, kahramanlık şiir ve türkü dinletileri, fotoğraf okumaları gibi çeşitli etkinliklerle şanlı tarihimizi anlattık. Bütün bu çalışmalarımız tarihimizi yaşatmak, unutturmamak ve gelecek kuşaklara aktarmaya yönelikti.

Gerçeklerden yola çıkıyoruz. Kahramanlıkta, Maraslı'nın iliklerine kadar ondan var. Edebiyatsa, yine Maraslı'nın tarihinde ve kaderinde bu kendini göstermektedir. Biliyoruz, Kahramanmaraş'ımız zaten uluslararası düzeyde bir edebiyat şehridir. Büyükşehir Belediyesi olarak mevcut bu gerçeği, bütün dünyaya duyurmak için UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağına başvuruda bulunuyoruz. Hazırlıklarımız son hızla devam ediyor.

Bu bağlamda, Dedeoğlu Konağı'ndan Bahtiyar Yokuşu'nun sonuna kadar Kahramanmaraş'ımızın zaten var olan tarihi dokusunu yeniden tanzim ederek, bir sanat sokağı hâline getirdiğimizi haber vermek istiyorum. Bütün edebiyat severler bu sanat sokağında rahatça soluk alabilirler. Dedeoğlu Konağı'nda çeşitli şair, yazar, ressam, müzisyen ve romancılarla buluşabilirler. Gençler, bir edebiyat ekolü olarak tasarladığımız Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi ve Dedeoğlu Konağı'nda gerçekleştireceğimiz kültürel etkinliklerden, Kahramanmaraş Akademisi'nden istifade edebilirler.

Yolumuz uzun! Bize düşen çalışmak ve umudumuzu kaybetmemektir. Umudumuzu kaybetmedik! Önce Allah'a (cc), sonra Kahramanmaraş'ımıza ve hemşerilerimize inancımız tam!

Hayrettin GÜNGÖR

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı

KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR-SANAT VE ŞEHİR DERGİSİ

Mart-Nisan 2021

Sayı: 3

Yerel Süreli

Büyükşehir Belediyesi Adına
İmtiyaz Sahibi
Hayrettin GÜNGÖR

Yazı İşleri Müdürü
Duran Doğan

Yayın Danışmanı
Yusuf Genç

Yayın Koordinatörü
Rıdvan Tulum

Editör
Ömer Yalçınova

Tasarım ve Uygulama
Pınar Arın

Kapak Tasarım
Pınar Arın

Son Okuma
Betül Durdu

ISSN: 2718-0662

Baskı
Kültür Sanat Basım Evi

Baskı Adresi
Maltepe, ZB7-ZB11 2. Matbaacılar Sitesi,
Litros Yolu Sk, 34010
Zeytinburnu/İstanbul

Sertifika No
44153

Sosyal Medya
instagram - twitter - facebook
@evelahirdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi Azerbaycan Bulvarı,
No: 25
Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş

İCİNDİ

Sunuş

06

Tarihe Çıkanlar

ORD. PROF. MÜKRİMİN
HALİL YİNANÇ

10/Zaman Çizelgesi

Mehmet Işık

14

Tarih ve Hafıza

PROF. DR. AHMET DOĞAN İLBEY

17/Maraşname

Sezai Karakoç

19

Yedikuyular Kayak Merkezi HAYALİ ANLATMAK

20/Söyleşi:
HAYRETTİN GÜNGÖR

Ömer Yalçınova

24/Yedikuyular

Kış cenneti

Mehmet Işık

28/Söyleşi:
GÖKHAN YILMAZ

Bilal Alimpınar

30/Yedikuyular Anket

Bengisu Ergüder

34

Maraş'ta Bir An

Yasin Mortaş

36/Ahûr (Ahir) Dağı
İsminin Tarihi Kaynakları

İbrahim Kanadıkırık

42

Sultanlar ve Makamlar

İbrahim Kanadıkırık

46/Maraş'ta Bir Gün

Mustafa Çiftci

EKİLER

48

Söyleşi:
ALİ DEMİRDÖĞEN

Sibel Kök

52

**Lezzetin
Mekânı**

İlknur Avcı

56

**Germanicia
Antik Kenti:
GÜZELİ
HATIRLAMAK**

58/Söyleşi:
AYŞE ERSOY

Ömer Yalçınova

66/Doğu ve Batı'nın Buluşma
Noktası: GERMANICIA
Süleyman Can

70

**Bitimsiz Hayaller
ve Gerçekler
Koridoru**

Tekin Şener

74/Pulsuz Mektuplar

Hüseyin Yorulmaz
Mustafa Aydoğan

82

**Maraş'ın
Mahalleleri
KURTULUŞ
MAHALLESİ**

İbrahim Gökburun

94

**Kültür Sanat
Etkinlik**

İstiklal İlham Verir

Kahramanmaraş Akademi
Güz Dönemi

İki Yeni Kitap

ATEŞİN BİR TARİH AŞIĞI:

ORD. PROF. MÜKRİMİN HALİL YINANÇ

MEHMET YAŞAR

Dillere destan hafızası, tarihe vukûfiyeti, okumaya ve kitaplara olan iptilâsı, ilim haysiyetini muhafaza etmedeki hassasiyeti ile yaşadığı dönemin mümtaz şahsiyetlerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir Mükrimin Halil Hoca.

İsmine ilk defa lise yıllarımda Atsız'ın kitaplarında denk gelmiştim. Atsız, "korkunç hafıza" ve "üstat" kelimeleriyle tavsif ve takdim ediyordu bu zâtı. O ki öyle her adama üstat diye hitap etmezdi. Dolayısıyla Mükrimin Halil Yinanç, zihnime, muhakkak bilinmesi gereken kıymetli bir isim olarak kazınmıştı. Sonraları özellikle üniversite yıllarımda okuduğum Dursun Gürlek'in kültür tarihimizle alâkalı kitaplarında ve dost meclislerindeki sohbetlerde adına rastladım. Dillere destan hafızası, tarihe vukûfiyeti, okumaya ve kitaplara olan iptilâsı, ilim haysiyetini muhafaza etmedeki hassasiyeti ile yaşadığı dönemin mümtaz şahsiyetlerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir Mükrimin Halil Hoca.

İçinden pek çok alim, müderris, kadı, müftü çıkarmış, ilmî gelenekten gelen bir ailenin evladı olarak 1900 yılında Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde, o dönemin idari yapısına göre Halep vilayetine bağlı Maraş Sancağının Elbistan kazasında doğmuştur.

Tahsiline kadılık vazifesini yürüten babası Hafız Halil Kâmil Efendi'nin nezaretinde ilkmektebe gitmeyerek evde başlayan Mükrimin Halil, bu dönemde hafızlığını itmam ederken Maraş ve Elbistan'da şer'iyye mahkemesi katipliği yapan müsevvid Mehmed Hayri Efendi'den Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Okul hayatına Elbistan'daki rüştiye ile başlamış, daha sonra babasının

vazifesi gereği Malatya, Mardin ve Diyarbakır'da devam etmiştir.

Ve İstanbul...

1913'ün sonlarında tedrisatını İstanbul'da devam ettirmek üzere Şemseddin Günaltay'ın müdürlüğünü yaptığı Gelenbevî Sultanîsi/Lisesine kaydolar ve ilk yazılarını, 1915'te son sınıftayken, Ziya Gökalp'ın da yazdığı, hocası Halim Sabit'in (Şibay) çıkardığı *İslam Mecmuası*'nda neşreder. *İslam Mecmuası*'nda Bilal-i Habeşî ve Abdullah İbn-i Mesud ile ilgili kaleme aldığı iki makale, henüz 15 yaşında olan Mükrimin Halil'in hem İslam tarihine ve bu doğrultuda bazı temel kaynaklara vukufiyetine hem de ilmî şahsiyetine işaret etmesi bakımından

kıymetlidir. Liseden mezun olduğu 1916'da her ne kadar babası Sahn Medresesi'ne gitmesini ve sonra Medresetü'l Mütetassısın'da tefsir ya da hadis çalışmasını istese de o, kalbinde beslediği tarih ateşini söndürememiş ve babasını ikna ederek İstanbul Darülfünûnu Edebiyat Fakültesi Tarih Şubesine kaydolmuştur. Gelenbevî Sultanisinde akranlarına nazaran ilmi ağırlığı fazlasıyla hissedilen Mükrimin Halil Bey'i hocaları bırakmamış yüksek tahsiline devam ederken mezun olduğu okulun ilk mektep bölümüne muallim olarak tayin ettirmişlerdir. 1918'de ihtiyat zabıt namzedi olarak askerlik vazifesine başlar Yinanç. Askerliği 8 ay kadar sürer ve Mülkiye mektebini kazandığı için terhis olur. 1919'da

tarih şubesinden 1921'de ise mülkiyeden mezun olur. Bu dönem belki de Hoca'nın hayatında en ıstırap dolu günleri yaşadığı bir dönemdir. Bir yandan ilmi çalışmalarını teksif ettiği Selçuklu ve Beylikler dönemine dair en temel eserleri istinsah ederek ilim camiasına kazandırmanın gayretini güderken bir yandan da Harb-i Umumi neticesindeki kayıplar ve işgallerle yüreği paramparça olur. Öyle ki İstanbul'un işgali kalbinde büyük depremlere yol açarken memleketinden aldığı bir haber hocayı derin bir hüzne gark edecektir. Vazife itibarıyla Adana'nın Haçin (Saimbeyli) kazasında bulunan babası Kadı Halil Kamil Efendi ve annesi Ayşe Hanım, Ermeni çeteleri tarafında işkenceyle katledilmiştir.

Bu elim hadise hocanın kalbine hayatı boyunca kendisini hep hüzne sevk edecek büyük bir keder bırakmıştır.

Hafıza Şampiyonu

Mülkiyeden mezun olduktan sonra çeşitli okullarda tarih hocalığı yaparken 1923'te Türk Tarih Encümeni kütüphane memurluğuna, eski ifadeyle hafız-ı kütüplüğe tayin olmuş ve iki vazifeyi birlikte yürütmüştür. 1924'te içinde Hilmi Ziya Ülken, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Mehmet Halit Bayrı gibi isimlerin bulunduğu bir grup arkadaşıyla birlikte Anadolu Mecmuası'nı çıkarır. 1925 yılında Maarif Vekâleti tarafından Türk Tarih Encümeni namına 'Ana-

1924'te içinde Hilmi Ziya Ülken, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Mehmet Halit Bayrı gibi isimlerin bulunduğu bir grup arkadaşıyla birlikte Anadoluculuk akımının temelini oluşturan *Anadolu Mecmuası'nı* çıkarır.

Resim: Bünyamin K.

dolu Tarihi' ile ilgili eserleri tahkikat, tetkikat ve mümkünse istinsah için Fransa'ya gönderilir. Hoca, Fransa'da bulunduğu 2 yılı aşkın süre zarfında 150'si Arapça, 100'ü Farsça ve 50 kadarı Türkçe lisanla kaleme alınmış yazma ve nadir eseri, bunun yanında Ermeni, Bizans, Latin ve Gürcü tarihçilerinin Fransızcaya tercüme edilmiş vakayinâmelerini birer birer tetkik ve mütâlâa ettiğini aktarır. Burada yaşanan bir hadise ise Hoca'nın, ilminin yanında hafızasıyla da efsaneleşmesine sebep olur. Rivayet odur ki Fransa Milli Kütüphanesi, Fatih dönemi kaynaklarından, Enverî'nin mesnevi tarzında kaleme aldığı ve 3730 beyitten müteşekkil Düsturname isimli eserin istinsahına hiçbir surette müsaade etmemektedir. Hoca da eseri her gün bir parçasını ezberleyerek evinde kayıt altına almış ve Türkiye'ye döndükten bir süre sonra 1928'de Düstûrnâme-i Enverî adıyla neşretmiştir. Daha sonra Düstûrnâme'nin İzmir'de bir başka nüshası bulunup tetkik edilince hocanın mezkûr eseri hatasız bir şekilde istinsah ettiği ortaya çıkmış ve bu hadise dönemin münevverânı arasında dilden dile yayılarak efsaneleşmiş. Hoca bu

hadiseden dolayı özellikle dostları arasında hafıza şampiyonu ilan edilmiştir. Tabii hadise çeşitli eklemeler ve mübalağalar yapılarak dolanmış dillerde. Kimi, Hoca'nın her gün beş-on beyit, kimi beş-on sahife, kimi de bir günde bütün kitabı ezberleyerek istinsah ettiğini anlatır olmuştur...

İlmî Haysiyeti Muhafaza Etmek

1930 yılında Türk Ocakları'nın 6. Kurultayında Türk tarihini tetkik amacıyla 16 kişiden müteşekkil bir heyetin oluşturulması kararlaştırılır ve bu heyete Mükrimin Halil de dahil edilir. Bu heyet sonraları Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti ve Türk Tarihi Araştırma Kurumu isimlerini alır ve neticede 1935 yılında Türk Tarih Kurumu'na dönüşür. Bu yıllarda, hocanın ilmin haysiyetini muhafazadaki hassasiyetini izhar etmesi bakımından örnek teşkil edecek yine ilginç bir hadiseden bahsedilir ki bu hadise de tıpkı Düstûrnâme'deki gibi rivayet içre rivayetler ve mübalağalarla kulaktan kulağa yayılarak efsaneleşmiştir. Hadise temelde Mükrimin Halil Hoca'nın inanmadığı veya ilmî bulmadığı bir mevzuda konuşma yapma vazifesini ifâ etmemek için dişlerini çektirerek konuşamaz raporu alma

sıdır. Rivayetler ise hem mevzûun ne olduğu hem de kaç dişini çektiği konusunda değişiklik arz ediyor. Mevzû ile ilgili rivayetlerden biri, bu dönemde revaçta olan ve itibar etmediği için kurum toplantılarına bile katılmadığı Güneş Dil Teorisi gibi insanlığın Türklerden neşet ettiği iddiasındaki sözde tarih tezini savunacak bir konuşma vazifesinin (Kimi rivayetlerde bu konuşmanın Türk Tarih Kurumu'nda kimi rivayetlerde ise Çankaya'da reis-i cumhurun huzurunda yapılacağı söylenir.); biri de Türk Tarih Kurumu'nun bir toplantısında radyodan da yayınlanarak Onuncu Yıl Nutkunun okunması vazifesinin emr-i vâki ile hocaya verilmesidir. Rivayetlerdeki bu emr-i vâkiden kurtulabilmek adına hocanın diş hekimi arkadaşı Burhanettin Borhan'a dişlerini çektiği doğrudur. Bu durumu Burhanettin Borhan'ın oğlu Babür Borhan babasından dinlediğini söyleyerek teyit etmiştir. Lakin Babür Borhan, babasının, kendisine Mükrimin Hoca'nın iki dişini çektiğini söylediğini aktarır. Hadise kulaktan kulağa yayılırken çektirilen diş sayısı da 4, 8, 12, 14, 16 gibi sayılara ulaşarak şuyûu vukûunu aşan bir hal alır. Neticede nasıl vuku bulursa

Hadise temelde Mükrimin Halil Hoca'nın inanmadığı veya ilmî bulmadığı bir mevzuda konuşma yapma vazifesini îfâ etmemek için dişlerini çektirerek konuşamaz raporu almasıdır.

bulsun bu hadise, hocanın ilmin izzet ve haysiyetini muhafaza etmedeki tavrının izharı bakımından pek dikkate değerdir.

1933'te İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümüne doçent olarak atanan Mükrimin Hoca, 1941'de profesörlük, 1957'de ise alanında dünya çapında bir otorite olarak Orta Çağ ordinar-

yüs profesörlüğü payesini alır. İkinci Meşrutiyetten Balkan Savaşlarına, Harb-i Umûmî'den İstiklal Harbi'ne, Osmanlı'nın yıkılışından Cumhuriyet'in kuruluşuna geçtiğimiz asrın en önemli hadiselerinin yaşandığı fakat daha çok ıstıraplarla dolu bir döneme şahitliğine genç yaşta menfur bir saldırı ve işkence sonrası katledilen ailesinin acısını da eklersek ne kadar hassas bir kalp taşıdığını tahmin edebileceğimiz Mükrimin Hoca, bu fırtınalı dönemlerin ağırlığını ilmin dingin sahillerinde azim ve gayretle çalışarak hafifletebilmiştir belki de.

Lakin 27 Mayıs İhtilali sürecinde yaşanan birtakım hadiseler ve şahit olarak çağrıldığı Yassıada Mahkemelerinde gördüğü muamelenin ağırlığını daha fazla taşıyamamış ve fakültede ders anlattığı bir esnada fenalaşarak hastaneye kaldırılmış, akabinde 22 Aralık 1961 Cuma sabahı vefat etmiştir.

Hayatını Türk tarihi, kültürü ve irfanına adanmış Mükrimin Halil Yinanç Hoca, ömrünü bu uğurda ilimle hizmet ederek geçirmiş, kendisinden

sonraki nesillerin yolunu aydınlatacak çalışmalar yaparak kıymetli ürünler vermiş, gerek derslerinde gerekse dost meclislerinde tarihi sevdirmeye ve tarih şuuruyla mücehhez bir nesil yetiştirmeye gayret etmiş mümtaz bir şahsiyettir. Tarihe bir ilmi disiplin, bir meslek mecburiyeti şeklinde değil aşkla bağlı bir âlimdir ki bu hâl, kendi ifadesiyle bir "hastalık" şeklindedir. Bu durumu bilen Muallim Cevdet, Mükrimin Hoca için "Âteşin bir tarih aşığı." diyerek belki de en güzel tespitlerden birini yapmıştır.

Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesi

Son olarak, manevi oğlu ve yeğeni merhum Prof. Dr. Re'fet Yinanç, Mükrimin Hoca'nın, içinde nice nadir ve yazma eserlerin bulunduğu paha biçilmez kıymetteki kütüphanesini yıllarca titizlikle muhafaza etmiş ve 2009 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağışlamış, bu suretle KSÜ Merkez Kütüphanesinin ismi Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesi olmuştur. Bu nadir eserler arzu edenlerin ziyaretine de açıktır.

Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesi

ZAMAN ÇİZELGESİ

TARİH ÖNCESİ ÇAĞLARDAN GÜNÜMÜZE KAHRAMANMARAŞ (2)

MEHMET IŞIK

Büyük Roma İmparatorluğu döneminde Maraş ve çevresine çok önem verildi. Efsus, Gökşun, Andırın ve Elbistan bölgesinde yollar, köprüler, hamamlar, tüccarlar için konaklayabilecekleri hanlar, güvenliği sağlamak için kaleler inşa edildi.

Asurlar Dönemi

Asur ticaret kolonileri çağında Suriye ve Anadolu'ya doğru yayılan Asurlar, Hitit İmparatorluğu'nun yıkıldığı ve yerine şehir devletlerinin kurulduğu dönemde Maraş ve çevresine ulaştılar. Geç Hitit döneminin önemli şehir devletlerinden biri olan Gurgum Şehir Devleti'nin başkenti Maraş ile ilk temas Asur Kralı III. Salmanasır döneminde oldu. Kral Tiglat Plaser dönemine gelindiğinde artık ticari faaliyetler yerine siyasi ve askeri müdahaleler dönemi başladı. Asur birlikleri Gurgum Krallığı'nın topraklarına saldırılar düzenlemeye başladı. M.Ö. 711 yılına gelindiğinde ise artık Gurgum Krallığı, Asurlara karşı koyamayacağını kabul ederek gönüllü olarak haraç vermeyi kabul etti. Asur Kralı Sargon ve ondan sonra gelen II. Sargon döneminde Maraş ve çevresi Asurların bir vilayeti hâline dönüştü. Maraş çevresindeki hâkimiyetleri döneminde (M.Ö. 720-612) Maraş merkez, Pazarcık ve Elbistan taraflarında etkili oldular. Asurlar döneminden kalan eserler bu dönemde bölgenin ticaret merkezi olduğunu, madencilik ve tarım alanlarında da önemli faaliyetlerin yürütüldüğünü göstermektedir.

● Helenizm ve Selefkoslar Dönemi

Makedonya Kralı Büyük İskender ve Pers İmparatoru III. Darius arasında M.Ö. 333 yılında Issos'ta (İskenderun) yapılan büyük savaşı, Makedonyalılar kazandı. Büyük İskender önünde orduları bozguna uğrayan III. Darius'un geri çekilmesi üzerine Maraş da dahil Kapadokya Satraplığı el değiştirerek Büyük İskender'in ülkesine dahil oldu. Böylece Maraş ve çevresi M.Ö. 333 tarihi itibarıyla Helenizm uygarlığının bir parçası hâline geldi. Büyük İskender doğruya doğru seferlerine devam ederken, fethettiği bölgelerin idari taksimini ve vergi sistemini kurduktan sonra bölgenin kalkınmasından sorumlu valiler tayin etti. Özellikle yerel halkın desteğini alarak fetihlerin kalıcı olmasını sağlamaya amaçladı. Maraş ve çevresinde yapılan arkeolojik kazılarda Helenizm dönemine ait eserlere, sikkelere rastlanılmıştır.

Büyük İskender'in (M.Ö. 323) genç yaşta ölmesinin ardından ülke toprakları ordu komutanları arasında pay edildiğinde Maraş ve çevresi General Selefkos'a düştü. Selefkos Kuzey Suriye, Antakya, Urfa ve Maraş bölgelerini içine alan bölgede başkent Antakya olmak üzere kendi adıyla anılan bir devlet kurdu. Başkent Antakya'ya yakın olması, verimli arazilere sahip olması ve yine Anadolu'nun en önemli ticaret yollarının kesiştiği bir yerde olması Maraş'ın gelişmesini sağladı. Büyük İskender'in komutanları arasında birbirlerine karşı üstünlük sağlama mücadelesinde Frigya bölgesini hâkimi Antigon ve daha sonra yerine geçen oğlu Dmitriyus döneminde Elbistan, Afşin ve Göksun bölgelerinde büyük savaşlar yapıldı. Bu mücadeleler döneminde hatta bir müddet Antigon, Efsus'u (Afşin) ele geçirip burada adına para bastırırsa da buradaki egemenliği uzun sürmedi.

Selefkosların zamanla zayıflamasının ardından M.Ö. Maraş ve çevresine Balkanlardan gelen Galatlar saldırdı. Galat istilasına, doğudan gelen Ermeni istilası da eklenince Selefkos Krallığı daha fazla dayanamadı ve yıkıldı. Kısa bir süre Ermeni Krallığı'nın himayesine giren Maraş ve çevresine M.Ö. 64 yılında Büyük Roma İmparatorluğu hakim oldu.

Med ve Persler Dönemi

Med istilası sonrasında başkentleri Ninova'yı kaybeden Asurlar, kısa sürede tarih sahnesinden silindiler. Asurlar öncesinde kısa bir süre Urartuların kontrolüne girmiş olan Maraş, Kimmerler ve İskitlerin de yağma akınlarında zarar görmüştü. Asurların tarih sahnesinden çekilmesinin ardından Maraş ve çevresi kısa süreliğine Med İmparatorluğu topraklarına dâhil oldu.

Fakat Medler Maraş ve çevresindeki yerleşim yerlerini yağmalamaktan başka bir şey yapmadılar. Çok geçmeden Güneybatı İran'da ortaya çıkan Pers Hanedanlığı, önce Medleri tarih sahnesinden sildi sonra da Medler

ve Asurların hâkimiyet alanları ile tüm Anadolu'ya hâkim oldu. İmparator II. Kiro'sun Lidya Krallığı üzerine yaptığı sefer sırasında yol güzergâhları üzerinde olan Maraş'ı ele geçiren Persler, M.Ö. 333 yılına kadar bölgede hâkim oldular. İmparator I. Darius döneminde Kapadokya Satraplığına bağlanan Maraş, Pers hâkimiyeti döneminde fakirleşti. Hayvancılıkla geçinen yöre halkı, ağır vergilerle baskı altında tutuldu. Medler ve Persler dönemine ait Maraş ve çevresinde günümüze ait önemli herhangi bir eser bulunmadığı gibi Med ve Pers yazılı belgelerinde de Maraş ve çevresi hakkında fazla bir bilgi yoktur.

Büyük Roma İmparatorluğu Dönemi

Selefkos Krallığı'nın merkezi Antakya M.Ö. 64 yılında Büyük Roma İmparatorluğu'nun eline geçti. Bu olayın ardından Maraş ve çevresi de Roma İmparatorluğu'na dâhil oldu. İmparator Caligula (Gaisu Casear Germanicus) döneminde ele geçirilmiş olan Maraş için, hem imparatorun onuruna hem de zaferini simgelemesi olması düşüncesiyle Germanikeia adı kullanılmaya başlandı. Büyük Roma İmparatorluğu'nun Mısır seferi sonrasında (M.Ö.46) tam manasıyla bir Roma kentine dönüşen Maraş ve çevresinin idaresi General Markios Antuvan idaresine verildi. Fakat bir müddet sonra onun ölümü üzerine bölge İmparator Oktavianus uhdesine geçti. Büyük Roma İmparatorluğu döneminde Maraş ve çevresine çok önem verildi. Efsus, Gökşun ve Elbistan bölgesinde yollar, köprüler, hamamlar, tüccarlar için konaklayabilecekleri hanlar inşa edildi. Dar geçitlerde güvenliği sağlamak için yapılan kaleler imar edildikten sonra bazı bölgelere yenileri yapıldı.

Hristiyanlığın Kudüs'te doğuşu ve ardından yayılmaya başlaması üzerine Afşin önemli bir merkez haline geldi. Çünkü Hristiyanlığın Anadolu'da destek bulup yayılmaya başladığı en önemli merkezlerden biri hâline gelen Afşin'de Eshab-ı Khef olayı cereyan etti. Müslümanlar arasında Eshab-ı Khef veya Yedi Uyurlar olarak bilinen ve Kur'an-ı Kerim'de yer alan Khef suresinde anlatılan olayın yaşandığı Afşin bölgesi, imparatorlar çıkaran bir yer olması hasebiyle de ayrıca önemli bir konuma ulaşmıştır.

Maraş merkezindeki Namık Kemal semtinde bulunan Germeñica Antik Kenti, Büyük Roma İmparatorluğu döneminden günümüze kalan en önemli eserlerin başında gelmektedir.

Bizans Dönemi ve Arap Akınları

Türklerin başlattığı büyük Kavimler Göçü'nün getirdiği büyük buhrana dayanamayan Büyük Roma İmparatorluğu 395'te önce Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrıldı. 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu yıkılmasına rağmen Kavimler Göçü'nden kısmen daha az etkilenen Doğu Roma İmparatorluğu ayakta kaldı.

Mısır, Suriye, Anadolu ve Balkanlarda toprakları olan Doğu Roma İmparatorluğu ki aynı zamanda Bizans İmparatorluğu olarak da adlandırılmaktadır, 1453'e kadar varlığını sürdürdü.

Bizans İmparatorluğu döneminde Maraş ve çevresi önemini korudu. Özellikle imparatorluğu Kuzeybatı-Güneydoğu yönünde uzanan topraklarının merkezi sayılabilecek bir konumda olması, askeri ve ticari faaliyetlerde Maraş'ın önemi daha da artırdı. Germenika adı verilen bölge Bizans İmparatoru I. Justinianus ile Sasani Kısrası I. Anuşirvan arasında mücadele alanı oldu.

Bizans İmparatorluğu tahtına II. Tiberius'un ölümünden sonra Afşin doğumlu Mauricius'un geçmesi Afşin, Elbistan ve Maraş bölgesi için büyük bir şans oldu. İmparator Mauricius'un saltanatı süresince Afşin ve Elbistan bölgesine ciddi yatırımlar yapıldı. Doğduğu

şehri imarıyla ilgilenen imparator, 587 yılında büyük bir depremle yerle bir olan Efsus

şehrini yeniden ve daha ihtişamlı bir şekilde kurdu. Fakat bu da uzun süreli olmadı.

Hız. Ömer döneminde İslam Devleti'nin sınırları Sasani ve Bizans topraklarına dayanmıştır. İran, Suriye ve Mısır üzerine seferler yapan İslam orduları kısa sürede birçok bölgeyi ele geçirmiştir. Bizans'ın Suriye topraklarından çekilmeye başlaması üzerine kısa sürede İslam orduları Maraş önlerine gelmiştir.

Halid Bin Velid komutasındaki İslam orduları Maraş ve çevresini fethederek bölgede İslam hâkimiyetini kursalar da bu uzun süreli olmamıştır. 637 tarihinde Hız. Ömer'in Halifeliği döneminde ele geçirilen Maraş, tarihi süreçte birkaç kez Araplar ve Bizanslılar arasında el değiştirmiştir. 7. asrın ilk çeyreğinden sonra başlayıp 9. asrın ortalarına kadar Müslümanların idaresinde kalan Maraş ve çevresi Hamdanoğulları Devleti'nin zayıf düşüp tarih sahnesinden çekilmesinin ardından tekrar Bizans egemenliğine girmiştir.

Maraşlı olan Bizans İmparatoru III. Leon, doğduğu şehri Müslümanlardan almak için mücadele etse de istediğini gerçekleştirememiştir. III. Leon'un Maraş doğumlu olması tarihçiler tarafından Maraş'ın Krallar şehri olarak anılmasına sebep olsa da bir müddet daha Maraş ve çevresi Müslümanların elinde kalmıştır. Hamdanoğullarının zayıflaması üzerine ise III. Leon'dan yaklaşık iki asır sonra 962 yılında Maraş ve çevresi yeniden Bizans hakimiyetine girmiştir.

MARAŞLILAR FRANSIZLARI KOVDUKTAN SONRA: İKİ GÜN

Her yıl Kahramanmaraşlıların heyecan ve kıvanç içinde kutladıkları 12 Şubat Bayramı ilk, Fransızların şehri terk ettiği 10 Şubat 1920'den iki gün sonra kutlanmıştır 101 yıldır da kutlanmaya devam etmektedir.

Maraş'ın istiklâline Maraş Kalesi'ndeki bayrak sevindi önce. Ulu Câmii sevindi, Uzunluk sevindi, Göllülü Yusuf, Çuhadar Ali, İbrahim Evliya Efendi ve bütün Maraşlı şehitlerin ruhu sevindi. Abdal Halil Ağa "din bahsi" üzere bir daha davul çaldı yüreğinden. 11 Şubat 1920'nin soğuk gününde Maraş Maraşlılara gülzar, kâfire mezar oldu. Maraşlı İslâmlar, yâni Maraşlı Türkler işgalci Fransız askerlerini kovunca, Vatan-ı İslâmiye aşkıyla başlatılan Maraş müdafaası bütün Anadolu'ya yayıldı. Maraş,

Anadolu'nun kahramanı oldu. Maraş'ta görülen İstiklâl rüyası devlete inkılâp etti.

"Maraş Maraş derler"

Şimdiki zamandan sıyrılıp, ruhum ve düşüncelerimle konuk oldum Maraş'ın ilk Kurtuluş (İstiklâl) Bayramı'na. "Maraş Maraş derler de uy amman amman" türküsünün yürekten söylendiği 12 Şubat 1920 günü istiklâl bayramı

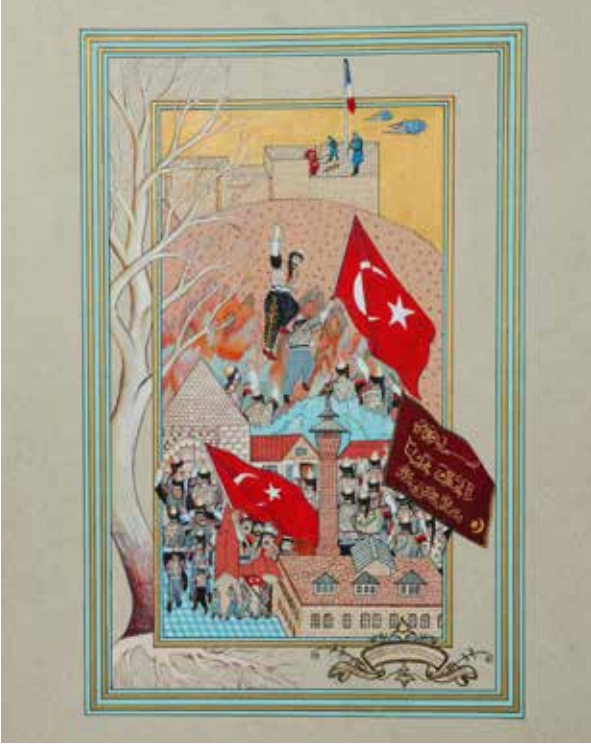
**Maraşlı atalarımın
vatan ve
mukaddesatına
bağlılığında başka
toplumlarda
görülmeyen ve
insanın hücrelerine
kadar sirayet eden
müthiş bir şuur ve
şevk vardır.**

yapan Maraşlıların arasındayım. Selçuklu'dan, Dulkadirli'den, Osmanlı'dan bu yana Müslüman Türk yurdu olan Maraş sokaklarında vecd ile yürüyorum. Üzerinde Maraş işlemeli ahî hırkası olan bir ehl-i Maraş tebessüm ederek elimi tutuyor ve bana eşlik ediyor. Boğazkesen Câmii ile Ulu Câmii arasındaki meydanda genci yaşlısı Maraşlı çeteler halay çekiyorlar. Halay başı halay halkasının meydanda her dönmesinden sonra vakarlı bir duruşa geçerek elini kulağına atıp nâra atıyordu: "Bizim halayımız din ve vatan ve Maraş'ın istiklâli içindir ey çeteler!" Halay başının birkaç kez attığı şükür niteliğinde olan nârasından vecde kapıldım. Maraşlı atalarımın vatan ve mukaddesatına bağlılığında başka toplumlarda görülmeyen ve insanın hücrelerine kadar sirayet eden müthiş bir şuur ve şevk vardı. Harp sonrası ilk öğle namazı için Ulu Câmii'ye gelmişti Maraşlı ahali. Birçok vazifesinin yanında vaizlik yaptığı Ulu Câmide Şeyh Ali Sezai Efendi'yi görünce çok heyecanlandım. Tarihteki Maraşlıların "Alaüddevle Câmii" dediği, Selçuklu mimarisine sahip Ulu Câmii'nin taşlarında hissettim Maraş Kalesi'ne hücum eden mücâhitlerin ellerini. Giriş cephesindeki mihrabiyelerin içine işlenen bezemeler, kemerler ve içerideki mihrabın çevresindeki kabartmalar İslâm medeniyetinin taşta vurduğu güzelliği yaşattı ruhuma.

Taşa ruh verilen, taşın nakış gibi işlendiği, kabartma bileziklerin sardığı üç bölümlü gövdeden oluşan minaresine vecdle sarıldım. Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti toplantılarının ilk yapıldığı mekân olan Ulu Câmii külliyesindeki düzgün kesme taştan yapılan ve Selçuklu mimarisini andıran Taş Medrese'deki Alaüddevle Bozkurt Bey'in oğlu Şahruh Mehmed Bey'in türbesini ziyaret ettim.

Bana yoldaşlık eden ehl-i Maraş'la birlikte Maraş millî mücadelesinin mânevî önderi Şeyh Ali Sezai Efendi'nin Hatuniye, yeni adıyla Kurtuluş Mahallesinde Dulkadirli Beyinin kızı, Yavuz Sultan Selim'in annesi tarafından yaptırılan Hatuniye Câmii'nin yakınındaki tarih kokan evine vardığımda duygulu ânlar yaşadım. Çiftli Zaviye denilen evin alt katındaki çilehâne Maraş müdafaasında toplanma yeri idi. Şeyh Ali Sezai Efendi bu mekânda Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Şekerli Heyeti reisliğini yapmıştı. O âlim ve şeyh idi ve şairdi. Bundandır ki, harpten sonra Maraşlılara hitaben yazdığı şiiri dilime yürüdü ve kendi kendime okumaya başladım: "Ey Maraş'ın has evladı, sevindirdin sen ecdadı / Fransızların ah-ı feryadı, tarihe geçti bu adı / Sen ders verdin elhak, o mağrur oldu müstahak / Ne cesaret yokken bir hak, zümrüt yurda girsin ahmak / Kalemize çekilsin sancak, sükût eder bunu ancak / Gayreti yok birkaç korkak, hayır, bizde yoktur alçak / Varsa mahkûm millete bak, yandı çıramız daim yanacak / Türkün alını her demde ak, ati ile hal pek parlak / Kahramandır Türk ahfadı, cihan duydu hep bu adı / Alkışlarım bu cihadi, çok yaşasın Türk evladı."

Bu mahalledeki Nakip Câmii önüne geldiğimde, işgalci Fransız komutanı Andre'nin önünü kesip, "Ben anamdan doğdum, kalede bayrağı gördüm. Bütün Maraşlı Türkler her cuma sabahı uyanınca ilk önce kaleye bakar, bayrağını görür. Maraş bize mezar olmadan düşmana gülzar olmaz" diyerek meydan okuyan Aşıkloğlu Hüseyin'in tâvîzsiz konuşmasını duyar duyar gibi oldum. Yatsı namazından sonra Ulu Câmii'nde Maraş müdafaasında şehit ve gâzi olanlar için Rıdvan Hocanın eşlik ettiği

Maraşlı hâfızların indirdiği cezbeli hatime katıldım. Harbin üstünden iki gün geçmişti. Çarşılarını, hanlarını geziyorum Maraş'ın. Hava soğuk ama kimse üşümüyor. Çünkü İstiklâl ateşi yanıyor Maraşlının yüreğinde. Her köşede sevinç, her sokakta bayram... Harpte duvarları kurşun delikleriyle dolu Taşhan'ı ve Maraş müdafaasının en cesur liderlerinden İbrahim Evliya Efendi'nin şehit düştüğü Bedesten'i gezerken hüznüydüm. Kâtiphan'ın harp sonrası تنها kalmış avlusunda ve odalarında eski Maraşlıların handa kalan yolcularla ettikleri yârenlikleri ve misafirperverliklerini hayâl ettim. Selâm alan, selâm veren Maraşlıların hasbîhâl ettikleri Saraçhâne Câmii Çarşısı'nda ruhum dinlendi. Çarşı hâlâ barut kokuyordu.

“Yörü bre Ahır Dağı”

Asırlardır tarih rüzgârlarının estiği, Millî Mücadele'nin ilk başlatıcı olan, kahramanlığından emin şehir Maraş'ın Kanlıdere Yokuşu'ndaki barut ve duman kokan sokaklarında dolaşım. Maraş müdafaasına öncülük eden, yaralanıp Alman Hastanesi'nde yatırıldığında zehirlenerek şehit edilen Muallim Hayrullah'ın, avlusunda dut ağacı olan, kapısı kevgirli ahşap evini ziyaret ettim. Divanlı Mahallesi'nin sokaklarında kesme taş ve ahşabın hâkim olduğu evlerin gönlüme verdiği tarihî duygularla dolaşırken, Kuyucak'ta pusu kuran Fransız elbiseli Ermenilerle göğüs göğüse çarpışıp ardından Kümbet Kilisesi'ndeki çarpışmada şehit düşen Maraş kahramanlarının en gözükarası Millîş Nuri'nin celâdetli sûretini görür gibi

oldum. Uzunoluk'ta Sütçü İmam'ın fahrî imamlık yaptığı, Alaüddeve Bey tarafından yaptırılan Bektutiye (Çınarlı) Câmii bahçesinde 1870'de boy veren bir buçuk asırlık ruhaniyetli “Doğu Çınarı”nın altında mütevekkil Maraşlı ecdadıyla sohbet ettim. Onun ilk kurşunu attığı Sütçü dükkânı kapalıydı. Bitişğinde bulunan Maraşlı külhanbeylerin müdavimi olduğu Kel Hacı'nın Kahvehânesi açılmamıştı daha. Uzunoluk Hamamı'ndan çıkan kadınlara tacizde bulunan Ermenilere tavır koyanlar bu kahvehânenin delikanlı adamlarıydı. Uzunoluk'tan yukarı yürüyerek Evliya Çelebi'nin, “Şehrin cümle erbâb-ı ma'ârif anda cilvelenirler”, yâni “cümle Maraşlı ârif ve münevveran sohbet ve muhabbet ederler” dediği Maraş'ın su menbaı Pınarbaşı'na uzandım. Ehl-i Maraş yönümü Ahır Dağı'na çevirmemi istedi. Sonra elini kulağına atıp “Yörü bre Ahır Dağı / ne dumanlı başın varmış / ağustosta sıtma tutar / bitmez boran kışın varmış” türküsünü söylemeye başladı. Uzun hava tarzı bu Maraş türküsünü cezbe hâlinde dinledim.

Kâzım Karabekir Paşa'nın telgrafı

Ertesi gün 13 Şubat 1920'de Eski Hükümet Konağı'na, yâni Mutasarrıflık Binası'na doğru yürüdüm. Mutasarrıf Vekili Cevdet Bey, güneş ve soğuğun bir arada olduğu öğle üzeri Mutasarrıflığın avlusunda, Erzurum 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'nın Maraşlılara hitaben gönderdiği kutlama telgrafını okuyordu. Toplanan Maraşlıların arasına karıştım ve heyecanla dinlemeye başladım:

“Maraş'ın şânı var, Maraş'ın yüreği var”

“Maraş kahramanlarının Türklüğe (İslâmlara) has olan celâdet ve fedakârlıkları neticesinde sevgili bayraklarımızın yine Maraş üzerinde dalgalandığını haber almakla bütün kolordum en büyük sevinçler duymaktadır. Öldünüz, fakat Türklüğü (İslâmlığı) öldürmediniz. Tarih-i millîyemize kanınızla ve hayatınızla emsalsiz bir menkibe-i celâdet yazdınız. Maraşlıların ve sizin alınlarınızdan öper, kolordumun hissiyat-ı samimesini arz eylerim” diye biten Karabekir Paşa'nın yazdığı cümlelerden yüreğim kabardı. Konuşma bitince yine Eski Hükümet Konağı yakınındaki, yeni adıyla Bayezidli Mahallesi'nde Maraş Kuvâ-yı Millîye Cemiyeti'nin ilk karargâhı olan Kâtipzâde Mehmet Efendi'nin evinde Arslan Bey reisliğinde alınan kararları Ehl-i Maraş'ın akıcı dilinden dinledim. İstiklâline dokunulamayacağını İşgalci Fransız ordusuna gösteren Maraş'ın şânı var, Maraş'ın yüreği var. Ah, kahramanlığın ve yiğitliğin şehri! Bu ne saadet böyle? Maraş'ın ilk İstiklâl Bayramı'ndan ve bana eşlik eden ehl-i Maraş'tan ayrılırken, arkamda gücünü tarihinden ve imanından alan bir şehir duruyordu.

maraşname

SEZÂİ KARAKOÇ

Maraş'ın savaşını ben bir insanın "iç savaş"ına benzetirim. "Saf" olanın içine karışan katışığı barındıramaması... Maraş bir denizdir. "Cesed"i ve "Ölü"yü hemen dışına atan deniz.

SÜT VE TABANCA*

Kurtuluş günlerinin çoğu, "nutuk zanaatçı"larının elinde boğazlanır şehit mirası. Maraş'ınki müstesna. Maraş'ın kurtuluşu da, kurtuluşunun anılışı da öbürlerinden farklı.

Maraş kendi kendini kurtardı. Matematik açıklığıyla bu budur. Maraş, durduğu yerden Anadolu'nun halk mı, aydın mı tarafından kurtarıldığına ışık tutuyor. Maraş'ın kurtuluşu sadece bir reaksiyon değildir. Sütçü İmam'ın süt maşrabasını bırakıp tabancasını doğrulttuğu yön, sadece Fransız değil, onun arka planındaki mistiksizliktir, fonundaki metafiziksizliktir.

Süt ve tabanca... İşte Maraş budur, Anadolu budur. Maraşlı, Bayrak, Kale'den indirilince Cuma namazının kılınamayacağını bilir. Bayrakla Cuma namazı arasındaki kopmaz alâkayı bilir. Bu savaşın temeli çok sağlamdır. Süleymaniye'nin temeli gibi. Maraş kurtuluş hareketinin ilk gününde yayınlanan beyanname, bütün çağdaş istiklâl davranışlarının gerçeklerini aşan bir gerekçeyle çıkar insanlığın karşısına. Ruh çağlarının diliyle, kelimeleriyle yüklüdür, konuşur bu beyanname. Gözün

göremediği ileriye bitişir ve geride tarihin derinliğine doğru kök salar. Mekke'ye bitişir. Malazgirt'e Söğüt'e bitişir. İstanbul'un alınışı neyin konkavıysa, Maraş'ın kurtuluşu onun konveksidir. Sütçü İmam ve "Kalede bayrağımız olmadıkça bu camide size Cuma namazı kıldırılmaz!" diyen bu sözüyle savaşı açan Uluca-mi İmamı, o günün şartlarının Fatih'i ve Selaheddini Eyyubî'sidir. Savaş başlar ve bitinceye kadar, Ahır Dağlarıyla yazları kırmızıbiberlerden kıpkırmızı damlı acı Maraş arasında bir şimşek alışverişidir gider. Yalnız ruhun duvarları içinde geçmiş gibi tabiatüstü bir savaştır bu. Binlerce olağanüstü oluşların örgüsü...

Maraş'ın savaşını ben bir insanın "iç savaş"ına benzetirim. "Saf" olanın içine karışan katışığı barındıramaması... Maraş bir denizdir. "Cesed"i ve "Ölü"yü hemen dışına atan deniz.

Maraş için yabancı, "ceset"tir.

Maraş kurtuluş günlerinde, her mahalle, kendine mahsus kıyafeti ve sesiyle, bayrak ve flamalarıyla dalga dalga gelir ve belediye meydanına

toplanır. Uluca-mi'nin hemen önüne. Sonra belli bir saatte tam bir susuş olur. Sessizliğin en kabarmış anında bir alarm verilir. Her mahallelinin yiğitleri bütün güçleriyle kalenin bulunduğu tepeye her yandan koşmaya başlar. Bir yarış. Birkaç dakika sonra kalenin bayrak direğine bayrağın çekildiği görülür. Kim bayrağı asmışsa, o yıl kahramanı odur o yıl Maraş'ta. Sonra kaledeki otlar yakılır. Bayrak çekilirken her Maraşlı oraya dönüktür.

O anda Maraşlı bir "katarsis" arılığı içindedir. Bayrağın direğe çekilişi, düşmanın çarmıha gerilişi gibidir onun gözünde. O anda Maraşlı çağdan ve aktüaliteden sıyrılmıştır. Maraş o anda "saf inanış"ı yaşar, inanmışlığın kendinden ibaretliğini.

Anadolu 12 Şubat'ta, her yıl bir kere Maraş'ta, ne olabileceksen onu rüya hâlinde yaşar.

Ve o gece, Türkiye'nin gerçek lâmbası (Alâattin'in sihirli lâmbası gibi) bir kerecik yanar...

* *Günlük Yazılar 1- Farklar, Diriliş Yayınları, 7. Baskı, 2014.*

YEDİKU- YULAR KAYAK MERKEZİ Hayali Anlatmak

- SÖYLEŞİ:
HAYRETTİN GÜNGÖR

YENİLENEN YÜZÜYLE
YEDİKUYULAR KAYAK
MERKEZİ HİZMETE HAZIR

- YEDİKUYULAR
KIŞ CENNETİ

- SÖYLEŞİ:
GÖKHAN YILMAZ

YEDİKUYULAR BİR
RÜYANIN
GERÇEKLEŞMESİDİR

- YEDİKUYULARIN
YENİLENEN YÜZÜNÜ
GÖRDÜNÜZ MÜ?

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı

HAYRETTİN GÜNGÖR: YENİLENEN YÜZÜYLE YEDİKUYULAR KAYAK MERKEZİ HİZMETE HAZIR

Söyleşi: ÖMER YALÇINOVA

Son yıllarda Yedikuyular Kayak Merkezine yönelik birçok yeni çalışma yapıldı. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör'le Yedikuyular'ın önem ve özellikleriyle birlikte yapılan bu yeni çalışmalar hakkında konuştuk.

Yedikuyular neresidir? Hangi özellikleriyle dikkat çekmektedir?

Burası şehrimizin önemli doğal güzelliklerinden biri. Kahramanmaraş'ımız coğrafya itibarıyla hamdolsun her türlü doğal güzelliği olan bir şehrimiz. Yedikuyular da bunlardan birisi. Başkonuş, Yavşan, Yeşilgöz, Hançer Kanyonu, Döngelle, Engizek, Fırnız, Elbistan Pınarbaşı, Çukurhisar... say say bitmez. Her biri de kendi içinde farklı özelliklerle âdeta cennetten bir köşe. Kahramanmaraş bildiğiniz üzere Akdeniz'le Karasal iklimin buluştuğu noktadadır. O yüzden endemik bitki çeşitliliği fazladır burada. Bitki, ağaç, çiçek, meyve, sebze çe-

şitliliği de diğer bölgelere nazaran fazladır. Diyebiliriz ki Kahramanmaraş'ta her şey yetişiyor. Çileğin de en lezzetlisini bulabilirsiniz burada, zeytinin de, elmanın da. Maraş çeltiği de meşhurdur, çok lezzetlidir. Pamuk ayrıca... Maraş pamuğu, tekstil alanında Kahramanmaraş'ın neden çok ilerlediğini gösterir. Örnek olarak söylüyorum bunları.

Ayrıca Kahramanmaraş kaynak suları da meşhurdur. Bu sadece günümüzde böyle değil. Roma döneminden kalma hamamlar vardır Kahramanmaraş'ta. Bu da şunu gösterir: Kahramanmaraş tarih boyunca bir su şehri olmuştur. Hem iklimi hem de su kaynakları

nedeniyle Kahramanmaraş ayrıca yeşilin, yani ormanın ve ağaçların da hiç eksik olmadığı bir bölgedir. Osmanlı döneminde bakırcılık mesleğinin Kahramanmaraş'ta gelişmesinin nedeni de budur. Çünkü Osmanlı döneminde kömür yoktu. İnsanlar bakırı yumuşatmak, yakıt olarak çam ağaçlarını kullanıyordu. Kahramanmaraş'ta da çam ağaçları çoktur.

Yedikuyular mevkii, kayak merkezi yapılmadan önce ne durumdaydı?

Maraş halkı yine oraya giderdi. Yazın serinlemek için. Kışınsa, su-cuk-ekmek yapmak, piknik yapmak

**Yedikuyular
mekkiini on iki
ay turizme açık
hâle getirmek;
kışın kış turizmi
yazın ise
yayla, doğa
sporları ve
kongre turizmi
yapılacak
şekilde dizayn
etmek istiyoruz.**

için. Yani Yedikuyular, piknik yapmak için, dört mevsim kullanılan bir mevkiiydi. Biliyorsunuz Ahır Dağı'nın bir bölümüdür Yedikuyular ve Milcan. Yazın ortasında, Maraş merkezde 40 derece sıcakların görüldüğü günlerde bile buralarda kar bulmak mümkündür. Dondurmanın ortaya çıkması, yapılması için de bu karların önemi vardır. Keçi sütü, salep orkidesi ve kar... Maraş dondurmasının olmazsa olmazlarıdır. Diğer ifadeyle, Maraş Dondurmasının Maraş'ta ortaya çıkması tesadüf değildir. Bunda Kahramanmaraş coğrafyasının, doğasının da etkisi büyüktür. Yaz günü, nereden kar bulunacaktır? Tabii

ki Ahır Dağı'ndan, Yedikuyular'dan, Milcan'dan... Tabii Yedikuyular arazisi eskiden boştu. Bilenler, oraya gider, piknik yapar, kartopu oynar, serinler, bir nevi nefes alıp gelirlerdi. Hayvan otlatmak için de kullanılırdı Yedikuyular. Biz, oranın bu özelliğini gün yüzüne çıkarmak istedik. Geliştirmek, turizme kazandırmak ve daha çok insanın buradan istifade etmesini sağlamak istedik. Kayak Merkezi kurulmasının sebebi budur.

Yedikuyular Kayak Merkezi'nin, Kahramanmaraş'ın da içinde bulunduğu bölge açısından önemini anlatır mısınız?

Kayak da dünyada önemli spor ve turizm alanlarından biri. Bir de buranın bölge açısından çok önemi var. Komşu şehirlerimizin birçoğunda kar yağışı Yedikuyular'daki kadar olmuyor. Tabii her kar yağışı olan bölgede kayak imkanı da olmuyor. Bu açıdan da Yedikuyular kayak, kızak gibi sporları yapmaya müsait bir mevkidedir. Ayrıca Yedikuyular hem şehir merkezine hem de diğer komşu şehirlerimize yakın bir mesafede. Şehir merkezine yaklaşık 13 km uzaklıkta.

20 dakika gibi kısa süre içerisinde buraya ulaşabiliyorsunuz. Bu şu anlamda geliyor: 20 dakikada Akdeniz ikliminden Karasal iklime geçebiliyorsunuz. Şu an itibarıyla Türkiye'de kar kalınlığı en yüksek olan merkezlerden biri Yedikuyular'dır.

Yakın civardaki Osmaniye, Adana, Hatay, Gaziantep hatta Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya gibi şehirlerimizi düşündüğümüzde, Kayak Merkezi'mizin doğrudan hitap ettiği insan sayısı 10 milyonu aşıyor. Geçtiğimiz yıllarda buraya gelen ziyaretçi sayısı yüz bin ile yüz elli bin civarındaydı.

Bu sene yenilenen alt yapısıyla Yedikuyular'a eğer pandemi kısıtlılığı olmamış olsaydı 300 bin civarında ziyaretçi bekliyorduk. Ama önümüzdeki süreçte hedefimiz 500 bin ziyaretçiye hizmet vermektir.

Yedikuyular'da Büyükşehir Belediyesi bu yıl ne gibi yeni çalışmalar yapıyor?

Biz Büyükşehir Belediyesi olarak her yıl Yedikuyular'ın taşıdığı imkân ve potansiyeli hesaba katarak alt yapısını güçlendiriyoruz. Bu sene etkinlik, alış veriş, konaklama, dinlenme yeri ve lokanta gibi mekânlarımızı geliştirdik, sosyal alanlarımızı genişlettik. Yenilenen yüzüyle Yedikuyular Kayak Merkezi'miz hizmete hazır vaziyettedir.

Bu sene iki önemli yatırım yaptık. Birincisi girişte nitelikli bir yeme içme mekânı oluşturduk. Bu projenin içinde on iş yerinden oluşan bir Bedesten Çarşısı da vardır.

İkincisi 25 tane bungalov ev ve onun önünde bir sosyal tesis kuruyoruz. Bilindiği üzere burada konaklama sıkıntısı vardı. Bu bungalov evlerle konaklama sıkıntısını gidermiş oluyoruz. İnşallah önümüz-

deki sezon yine bu mekânda otel konseptiyle konaklama sıkıntısını tamamen çözmek istiyoruz. Tabii yol çok önemli bu gibi mekânlara ulaşımında. Biz genişletme çalışmalarıyla yolun kapasitesini de artırdık. Yedikuyular yolunu iki gidiş, iki geliş şeklinde dört şeride çıkarttık. Su problemi vardı burada. KASKİ'miz buradaki su sorununu çözdü. Aşağı mevkide 400 metreden sondajla su çıkarttık. Şu an itibarıyla alanda su problemi kalmadı. Başka bir çalışmamız ise, mevcut pistlerle ilgili. Halihazırda amatör ve profesyonel kayakçılar için iki orta seviye, iki yüksek seviye zorlukta olmak üzere dört adet pistimiz var. Pist sayımızı artırmak istiyoruz, pist çeşitliliğimizi de artırmak istiyoruz. Başka bir projemiz ise, Yedikuyular mevkiini on iki ay turizme açık hâle getirmektir.

Kışın kış turizmi yazın ise yayla, doğa sporları ve kongre turizmi yapılacak şekilde dizayn etmek istiyoruz.

Yedikuyular'da yapılan kış turizminin şehrimiz için öneminden söz eder misiniz?

Kış turizmi sadece burası için değil dünyanın her yerinde önemlidir. Tabii her yerde de kar yağışı kış turizmi açısından yeterli düzeyde değil. Biraz önce ifade ettiğim gibi Kahramanmaraş'ımızın böyle bir doğal mirası var. Bu sene yenilenen alt yapısıyla eğer pandemi kısıtlılığı olmamış olsaydı biz 300 bin civarında ziyaretçi bekliyorduk.

Ama önümüzdeki süreçte hedef 500 bin civarında ziyaretçiye hizmet vermektir. 500 bin ziyaretçinin buraya gelmesi demek hem kayak merkezimizin, hem şehrimizin tanıtımına, hem de şehrimizin ekonomisine ciddi manada katkı demektir. Kış turizminin şehrin tanıtımı ve şehir ekonomisine katkısıyla birlikte sportif faaliyetler için de bir teşvik ve imkân olduğunu düşün-

nüyorum. Sağlık denilince hemen akla bedensel aktiviteler geliyor. Oysa sporun ruh sağlığına da çok faydası var. Artık kar yağdı, yağmur yağdı, evde oturalım diye bir şey yok. Karlı ve yağışlı günlerde de sporu bırakmamamız gerekiyor.

Kayak, yürüyüş, kızak, snowboard... kış turizmine dahil edilebilecek sporlardır. Yedikuyular'da kar motoru ve ATV turları da yapılabilir.

Bu tür çeşitli etkinlikler, insanların sosyal hayatına renk katacağı diye düşünüyorum. Ayrıca son dönemlerde bildiğiniz gibi kamp sadece bahar ve yaz aylarında yapılmıyor.

Kışın yapılan kamplar için de, Yedikuyular gibi mevkilerin önemi gün geçtikçe artıyor. Fotoğraf sa-

natçıları için de, Yedikuyular enfes manzara fotoğraflarının yakalanabileceği doğal bir bölgedir. Özetleyecek olursak Yedikuyular Kayak Merkezi'ne gelen ziyaretçiler hem Kahramanmaraş'ın kültürel ve doğal mirasını görmüş, hem de spor yapmış olacaklar.

Son olarak neler söylemek istersiniz?

Ben civardaki bütün komşu illerimize, Türkiye'ye ve dünyaya seslenmek istiyorum. Gelin kayak merkezimizi görün! Kahramanmaraş'ı görün! Kahramanmaraş'ın mutfak kültürünü tanıyın, Kahramanmaraş'ın doğal ve kültürel mirasını görün! Bunun farklı bir etkinlik, farklı bir seyahat olacağını da buradan ilan etmek istiyorum. Herkesi yılda en az bir defa Kahramanmaraş'a gelmeye davet ediyorum.

**Yedikuyular'da
kar motoru ve
ATV turları da
yapılabilmektedir.
Bu tür çeşitli
etkinlikler,
insanların sosyal
hayatına renk
katacağı diye
düşünüyorum.**

KIŞ BİRDEN GELDİĞİ ZAMAN YEDİKUYULAR KIŞ CENNETİ

MEHMET IŞIK

Bir Ahır Dağı efsanesi yaşamak ve bir gün de olsa Yedikuyular Kış Cenneti'ne uçmak için kanatlarınızı çırpmaya başlayın! Yedikuyular Kış Cenneti'nde bir gün geçirmek için ne çok zaman ne de çok para harcarsınız!

Gözlerinizi kapatın, bir yolculuğa çıkıyoruz. Hem uzak hem yakın, hem soğuk hem sıcak bir kartal yuvasının öyküsünün içinde yürüyeceğiz. Her adımımız bizi biraz daha yukarılara taşıyacak, taşırken de renkten renge, kokudan kokuya, sıcaktan soğuğa, gri betondan yeşil çamlara, kekik ve keven deryasından bembeyaz karlara ulaşacağız.

İlahi kudretin "Ol!" nidasıyla birlikte şekillendiğini düşündüğüm Ahır Dağı, tarih diye adlandırmanın yapılmadığı dünlerden günümüze uzanan uzunca bir yaşamın sahibidir. Coğrafya ilmiyle uğraşanlar buyuruyorlar ki Ahır Dağı, yüksekliği 2443 metre ve Germano tipi kıvrımlara sahip özel bir dağdır. Efendim, Paleozoik yaşlı katmalardan oluşuyormuş. Meğerse bizim sırtımızı dayadığımız, yazları garbi

yeline rahmet okuduğumuz, kışları deli poyrazında hasta olduğumuz Ahır Dağı, İran-Turan ile Akdeniz flora geçiş alanındaymiş. Yüksekmiş, iklimi bilmem neymiş?

Bizim aklımız pek ermez öyle işlere. Bizim Ahır Dağı'mız şehrimizin sırtını dayadığı bir babadır, dededir, ecdattır. Yaz gelince serinliğiyle nefesimiz olur.

Kış deyince biliriz ki Erkenez'i, Ceyhan'ı, Pınarbaşı'nı, Şekerdere'yi, Akdere'yi beslemek için bembeyaz örtüsüne bürünür. Sonra deli poyrazı şiire döner, Şehr-i Maraş'ın sokaklarını dolaşır ve kırılması gereken ne kadar mikrop varsa kırar.

Ocak başında tarhana, ceviz ve bastık eşliğinde şiirler okuyan, Hz. Ali cönkleri dinleyen, bağlama-sının bam teline vuran Maraşlı,

bilir ki bu bir hikmettir. Ahır Dağı, başı dumanlı bir baba edasındadır, yılışıklık kabul etmez. Şakaya gelmez, merhametiyle susuz bırakmaz, aç bırakmaz. Amma ne zaman ki bir ihmâl görür, özensizlik sezer, soğuk ve sert yüzünü hemen gösterir.

Ahır Dağı, tutmak isteyenler için bir kapıdır. En kesif orduların yüklense dördü beşi, yine aşamaz onu ve diz çökerler heybeti karşısında. Korursan korur seni.

Adın ister Hitit olsun, ister Germanicia! İstersen Ermeni, Arap, Türk! Onun adı hep büyük, hep ulu ve hep Ahır Dağı'dır. Destanlar yazılır adına, şiirler okunur bağrında ve koç yiğitler at biner, kılıç kuşanır, acunun fethi için antlar içer onun kucağında.

Deniz görmez belki ama denizin

havasından geri de durmaz. Şöyle Yedikuyular tepesinden bakıverirsen ta uzaklara, Uludaz'a doğru, görürsün o vakit pamuk misali Ceyhan'ın üzerine yayılmış bulutları. Ve sanırsın ki bir dingin derya kaplamış Maraş Ovası'nı.

Dar sokaklardan, asırlık konaklar arasından geçip bin adım daha atarsan Milcan Tepesi'ne doğru; kızılçamların yurduna varırsın. Kızılçamlar mest eder yorgun bedenini ve ruhuna canlılık katar. Ve sende zannedersin ki yeniden doğuyorum; başlarsın türküler söylemeye. Sonra bir kuş misali uçmaya devam edersin sedir ormanlarında, arada bir ardıç dallarına kona kalka.

Milcan, Hambur, Ulucak, Sakı-baba, Kibletaş tepeleri üzerinde süzülürsün kınalı bir keklik misali, orkideleri, kekikleri, kevenleri,

**Dün çadırların
kurulup davulların
vurulduğu, toyların
tertup edilip yiğitlerin
güreş tuttuğu
2300 metredeki
Yedikuyular Ovası,
bugün de yüz
binlerin kalbini
fethetmeye devam
ediyor.**

salepleri temaşa ede ede varır konarsın Yedikuyular Ovası'na. Keçiler, koyunlar, çoban köpekleri, üç beş eşek, birkaç at ve tek tük deve; çağlar arası yolculuk yaptırır sana. Bir keçinin ağzından giren orkidenin mayalanmış bir

süte dönüşümünü, o sütün saleple birleşip yürekleri serinleten dondurmaya dönüşümünü, bir kâfirin imanını test eden bir mucizeyi izlercesine izlersin. Dilinin üstünde eriyen, damağının altında ezilen dondurmanın lezzetini hiçbir taamdan alamazsın. İksir dolu bir parçayı yutuyormuş hissine kapılırsın. Hani haksız da sayılmazsın; asırlardır bir sır gibi başka hiçbir diyarı yurt edinmemiş olan dondurma efsanesini iliklerine kadar hissedersin. Tüm bunların müsebbibini ararken karşısında dimdik ayakta duran yine Ahır Dağı olacaktır.

Kendine geldiğin vakit sorarsın; neden Yedikuyular? Neden Karagöl? Küçük Göl de neyin nesi? Kaldırabilirsen başını ta uzaklarda; şimalde Berit'i, Engizek'i, cennupta Kürt Dağı'nı, Gavur Gölü'nü,

Gavur Dağı'nı, garpta Başkonuş'u, Uludaz'ı görürsün. O vakit anlar-sın ki Ahır Dağı, bu şehrin kaderi ve arzın terazisidir.

Dün Reyhanlı'dan, Hassa'dan, Pa-yas'tan kalkan turnaların konağı, Tecirli'nin, Ceritli'nin ve Avşarlı'nın yaylağı olan Ahır Dağı-Yedikuyular, bugün bambaşka misafirlerini ağırlıyor. Dün çadırların kurulup davulların vurulduğu, toyların ter-tip edilip yiğitlerin güreş tuttuğu 2300 metredeki Yedikuyular Ova-sı, bugün de yüz binlerin kalbini fethetmeye devam ediyor.

Kış gelip de Ahır Dağı'nın saçları-na aklar düşünce dört bir yan-dan çocuklar, gençler ve yetişkin insanlar Yedikuyular'a koşuyor. Yaşlılar çocuklar gibi eğleniyor-lar. Bir tarafta bata çıka karda yürüyen yaşlılar, diğer tarafta deli

taylar misali kar kızağı üzerinde kayan gençler, kartopu oynayan masum çocuklar, kızlar ve erkekler kış cennetinin keyfini çıkarıyorlar. Kar yağdığında sıcak salebin, tavşankanı çayın ve sucuk ekme-ğın kralıklarını ilan ettikleri yurt oluveriyor bir anda Yedikuyular! Soğuk suların şırıltısının aya ve yıldız selam durduğu, öğleklarin ve kuzuların oynadığı, bin bir tür rengârenk çiçeklerin boy saldığı bahara ve buz gibi serin yazın gelişine kadar Yedikuyular kış cenneti olmaya devam ediyor.

Şimdi gözlerinizi açın, bir Ahır Dağı efsanesi yaşamak ve bir gün de olsa Yedikuyular Kış Cenne-ti'ne uçmak için kanatlarınızı çırp-maya başlayın! Yedikuyular Kış Cenneti'nde bir gün geçirmek için ne çok zaman ne de çok para harcarsınız!

**Kar yağdığında
sıcak salebin,
tavşankanı çayın
ve sucuk ekmeğın
kralıklarını ilan
ettikleri yurt
oluveriyor bir
anda Yedikuyular!**

Fotoğraf: Çetin Canlı

YEDİKUYULAR KAYAK MERKEZİ

Şehir merkezine 20 dakika

Yedikuyular Kayak Merkezi'nde;

- Zorluk derecesine göre 6 kilometrelik amatör ve profesyonel 4 adet kayak pisti
- 760 metre bilgisayar donanımlı telesiyej hattı
- Zirvede Dinlenme Tesisi
- 430 metre teleski hattı
- 100'er metrelik 2 adet yürüyen bant
- Yamaç paraşütü için uygun coğrafi yapı
- Bungalov evler
- Kar motoru için 1 km pist
- Yaz aylarında ATV turları
- 150 kişilik Sosyal Tesis
- 1000 metrekare otopark bulunmaktadır.

GÖKHAN YILMAZ: YEDİKUYULAR BİR RÜYANIN GERÇEKLEŞMESİDİR

Söyleşi: BİLAL ALİMPINAR

Henüz beş yaşındayken, Erciyes Kayak Merkezi'nde kayak eğitimi almaya başlayan Gökhan Yılmaz, 2010 yılına kadar çeşitli müsabakalara katılmış, dereceler almış, sonrasında farklı kayak merkezlerinde kış sporları alanında eğitim vermiştir. Ona kış sporlarını ve Yedikuyular'ı sorduk.

Profesyonel bir kayakçı, gitmek istediği kayak merkezini seçerken, ilk olarak oranın hangi özelliklerine bakar?

Profesyonel bir kayakçı gitmek için seçeceği kayak merkezinde öncelikle pist kalitesine, pist uzunluğuna ve pistlerin zorluk derecelerine dikkat eder. Bütün bunlardan sonra kayak merkezinde bulunan konaklama ve sosyal tesislere dikkat eder.

Kış turizminde en önemli unsurlardan biri sabah kayak yapan misafirin pistler kapandıktan sonra kayak merkezinde akşam ne gibi etkinlikler yapabileceğidir.

Yedikuyular Kayak Merkezi'nde bu anlattığınız özellikler mevcut mu?

Yedikuyular Kayak Merkezi yeni bir oluşum içerisinde olduğu için şu an konaklama ve sosyal etkinlikler konusunda çalışmalar devam ediyor. Ancak pist kalitesi ve zorluk derecesi bakımından Kahramanmaraş'a ve çevre illere yetebilecek kalitededir.

Yedikuyular'daki ilk kayak deneyiminizi merak ediyoruz. Neler hissetmişsiniz?

Yedikuyular öylesine eşsiz bir doğaya sahip bir kayak merkezi ki şehir merkezinde Akdeniz iklimini

yaşarken 13 km yolculuktan sonra muazzam bir doğaya kavuşuyorsunuz. Kar kalitesi ve pistlerin zorluk seviyesi profesyonel bir kayakçı ve kayak eğitmeni olarak beni tatmin etti. Küçük yaşlardan beri Kahramanmaraş'a geliyorum, Yedikuyular tam olarak bir rüyanın gerçekleşmesi gibi.

Farklı kayak merkezlerinde bulunduğunuz. Yarışmalara katıldınız. Yedikuyular'ın diğer kayak merkezlerinden farkı nedir? Yedikuyular Uludağ, Erciyes veya Palandöken kayak merkezleriyle kıyaslamanızı istesek, neler söylemek istersiniz?

Yedikuyular kayak merkezinin diğer

Yedikuyular da bir Uludağ, Erciyes veya Palandöken'in potansiyeline sahip. Bu potansiyelin ortaya çıkarılması için zaman gerekiyor.

bütün kayak merkezlerinden ayırt eden özelliği Akdeniz ikliminde bulunan bir şehirde merkezden 13 km yolculuk ederek eşsiz bir doğadaki kayak merkezine ulaşmanız. Ancak birçok insanın yapmış olduğu hata yeni oluşum içerisinde olan bir kayak merkezini 40 yıllık kayak merkezleri ile karşılaştırmak. Yedikuyular da bir Uludağ, Erciyes veya Palandöken'in potansiyeline sahip. Bu potansiyelin ortaya çıkarılması için zaman gerekiyor. Spor tesisleri, hızlı ilerlemek zorunda... Fakat güvenlik, temizlik, işlerlik, kullanışlılık da esastır. Bu yüzden sağlam temeller üzerinde ilerlemek gerekir. Yedikuyular'ın temel sağlam. Şimdi o temel üzerinde çalışmalar hızla devam ediyor.

İlerleyen yıllarda çok daha iyi olacağını düşünüyorum.

Yedikuyular'da kayak, kızak, kar motoru eğitimi de veriliyor mu?

Kayak ve snowboard eğitimlerimiz mevcuttur. Kayak veya snowboard yapmak için belirli bir yaş kriterimiz yok ama 6 yaşından küçük çocukların kemik yapıları tam gelişmediği için bu spora ileriki yaşlarda yönlendirmek gerekli. Kayak ve snowboard yapmaya hevesli ancak bilmeyen misafirlerimiz için eğitim almış ve tecrübesi bulunan antrenör arkadaşlarımız var. eğitimden sonra misafirlerimiz kendi başlarına kayabilmektedir.

Kayak ve snowboard tehlikeli spor dalları arasında görünse de eğitimi aldıktan sonra herkesin yapabileceği bir spordur. Ancak eğitim önemli. Hem kendileri için hem de diğer kayak yapan kişiler için. Kızak ve kar motoruna binmek için herhangi bir eğitime ihtiyaç yoktur.

Yedikuyular'da spor yapmak isteyen kişilerin, nelere dikkat etmesi gerekiyor? Mesela Yedikuyular çok mu soğuktur veya rüzgârlıdır? Buraya gelecek kişilere ne gibi hazırlıklar yapmalarını tavsiye edersiniz?

Yedikuyular, çok rüzgâr alan veya soğuk olan bir yer değil. Ancak Kahramanmaraş ve çevre illerinin Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunması ve sıcak havalara alışkın olmasından dolayı kış şartlarına uygun kıyafet ve donanımları bulunmuyor.

Bu yüzden Yedikuyular'ın şehir merkezinden daha soğuk olduğunu bilerek buna uygun giyinmelerinde fayda var.

**KAHRAMAN
MARAŞLILARA
SORDUK**

YEDİKUYULAR'IN YENİLENEN YÜZÜNÜ GÖRDÜNÜZ MÜ?

Anket: BENGİSU ERGÜDER

Yedikuyular'a gittiniz mi? Gittiyseniz beklentileriniz neler? Gitmediyseniz nedeni nedir?

Evet gittim. Yedikuyular kayak merkezinin tam anlamıyla tanıtımı yapılmamaktadır. Ayrıca kayak merkezini içerisinde halka hizmet konusunda yetersiz buluyorum.

Şahin Çakır
Mahalle Muhtarı - Şeyhadil Mah.

Gittim. Şöyle bir beklentim var; çok kalabalık. Mesela teleferiğe binecek zaman 3-4 saat sıra beklediğimi hatırlıyorum. O kadar bekletmek yerine farklı bir sistem uygulanabilir.

Nisanur Kaya
Öğrenci - Göksun

İlk defa iki hafta önce gittim. Maraş'ta olduğunu düşündüğümde beklentilerimi karşıladı ama hiçbir aktivitesinden yararlanmadım.

Eda Küçük
Öğrenci- Dulkadiroğlu Mah.

Gittim çok güzel ama yolları virajlı olduğundan gidiş geliş biraz zor.

İlhan Özdemir
Öğretmen - Pazarcık

Yedikuyuların ulaşımı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ulaşım şu an ne durumda bilmiyorum fakat 2-3 yıl önceki yol eğiminin keskinliği araç balatalarına çok zarar veriyordu. Toplu taşıma araç seferlerinin arttırılır ve de yollar biraz da düzenli hâle getirilirse daha iyi olur. (Son durumu bilmiyorum.)

İlhan Özdemir
Öğretmen - Pazarcık

Ben hep özel araçla gittiğim için yollar gayet güzel. Hiçbir sıkıntı yok. Otobüs konusunda da belediyenin otobüslerine hiç binmediğimden dolayı yorum yapamayacağım.

Nisanur Kaya
Öğrenci - Göksun

Otobüsle ulaşımında sosyal mesafeye dikkat edilmiyor. Otobüslerin her yerden kalkması daha iyi olacaktır.

Eda Küçük
Öğrenci- Dulkadiroğlu Mah.

Ulaşım hususunda yeterli değil. Belediyemiz daha kapsamlı bir çalışma yapabilir.

Şahin Çakır
Mahalle Muhtarı-Şeyhadil Mah.

Yedikuyular'ı şehir dışındaki yakınlarınıza tavsiye eder misiniz?

Mutlaka gelip görmeliler. Tam bir doğa harikası. Allah'ın bu coğrafyaya bir ikramı...

İlhan Özdemir
Öğretmen - Pazarcık

Şehir dışındaki akrabalarım ve arkadaşlarıma tabii ki tavsiye ediyorum.

Şahin Çakır
Mahalle Muhtarı-Şeyhadil Mah.

Evet, tavsiye ediyorum.

Eda Küçük
Öğrenci- Dulkadiroğlu Mah.

Evet, tavsiye ediyorum. Hatay'daki arkadaşlarımla da Yedikuyulara kayaga davet etmiştim. Ben Kayseri'deki kayak merkezine de gittim. Bence büyük bir fark yok, bir şeyler yerine oturmuş, oteli, restoranları falan var. Ama Yedikuyular da yeni olduğu için bunların sırayla olacağını düşünüyorum. Mesela şu an evler falan yapılmış sanırım, zamanla hepsi olacaktır.

Nisanur Kaya
Öğrenci - Göksun

Yedikuyular'a kayak merkezi yapılmadan önceki hâliyle şimdiki halini kıyas etmek gerekirse ne söylersiniz?

Önceki hâlini bilmiyorum. Ama Yedikuyular'a Kayak Merkezi'nin ilk yapıldığı hâliyle şimdiki halini kıyaslarsak baya bir şey değişti. Mesela, pist alanı engebeliydi, sıkıntılıydı. Teleferik çalışmıyordu. Bunların hepsi düzeltildi dediğim gibi yeni olduğu için yavaş yavaş olacak şeyler.

Nisanur Kaya
Öğrenci - Göksun

Kayak alanı olmadan önce sanırım benim gibi kimse oraya çıkıp da görmemiştir. Maraş gerçekten "Saklı Cennet". Maraşlı dahi Maraş'ın güzelliklerini bilmiyor. Bu da hepimizin eksikliği.

İlhan Özdemir
Öğretmen - Pazarcık

Önceki hâlini gidip görmediğim için bir şimdiki hâliyle kıyas yapamayacağım ama şimdiki hâli de gayet güzel. Tamamlanırsa daha iyi olacağını düşünüyorum.

Eda Küçük
Öğrenci- Dulkadiroğlu Mah.

Önceki hâli ve şimdiki hâli arasında dağlar kadar fark var. Daha da güzelleştirilebilir. Mesela Uludağ gibi isim üzerinde daha güzel reklam yapılması lazım.

Şahin Çakır
Mahalle Muhtarı- Şeyhadil Mah.

KISA ANKET YORUMU

EMİNE ÖZBEYAZ

Fotoğraf: Sertaç Akkuş

Anketi yapmadan önce, niyetimiz Kahramanmaraşlıların Yedikuyular Kayak Merkezi'yle ilgili genel düşüncelerini öğrenmekti. Bu yüzden anketimizin bilimsel bir nitelik taşımadığını hemen belirtmeliyim. Anket, sohbet havasında gerçekleştirilmiştir. Bengisu Ergüder'in sorularına, muhatapları en doğal hâlleriyle cevap vermişlerdir.

Tabii verilen cevaplar bu kadar kısa değildir. Fakat tekrarlar çok olduğundan, biz cevabın en kısa, öz hâlini aldık. Ayrıca soru sorulan kişi sayısı da bu kadar değildir. Sadece Bengisu Ergüder'in gördüğü kişi sayısı on beşi bulmuştur. Onun dışında aynı soruları ben de çevremdekilere sordum. Bu kişilerden çoğunu da tanıımıyordum.

Verilen cevaplar üç aşağı beş yukarı aynıydı. Buna göre; Yedikuyular Kayak Merkezi'ne geçen yıl giden kişiler, birincisi; ulaşımı, ikincisi; koordinasyonu sorun olarak dile getirdiler. Bu yıl gidenler ise, ulaşımın artık sorun olmaktan çıktığını belirtiyor. Koordinasyon, başka ifadeyle aletlerin kullanımı, çalışanların hizmeti ve yönlendirmesi konusunda da değişiklik olduğunu, geçen yıla nazaran bu yıl daha programlı işletildiğini söylediler.

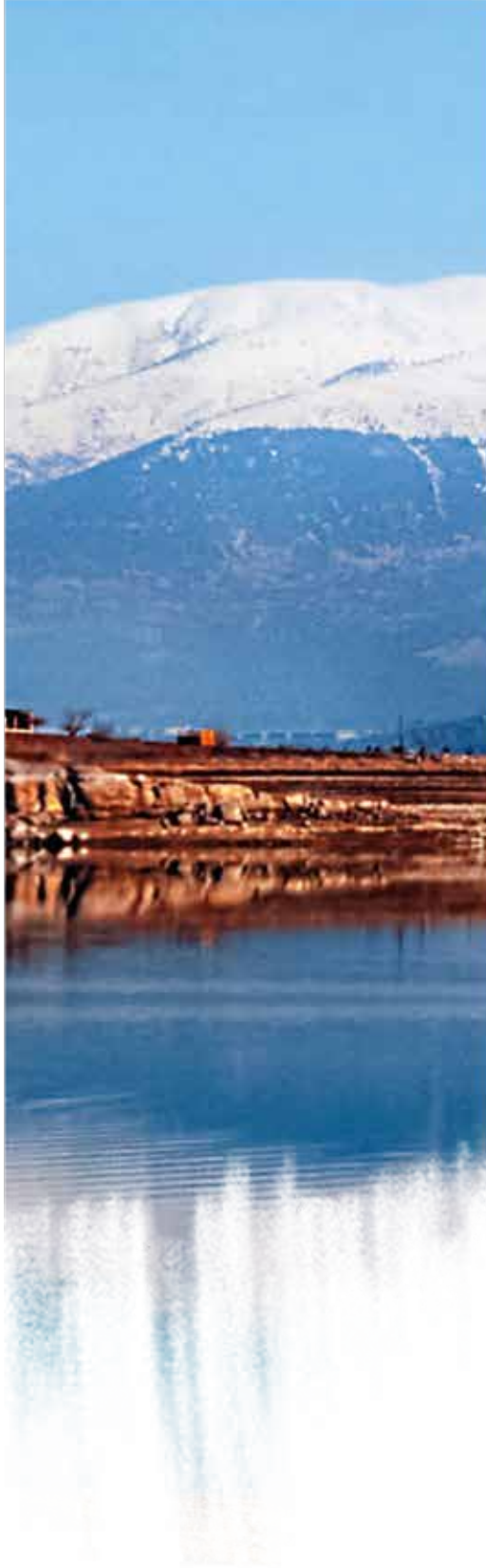
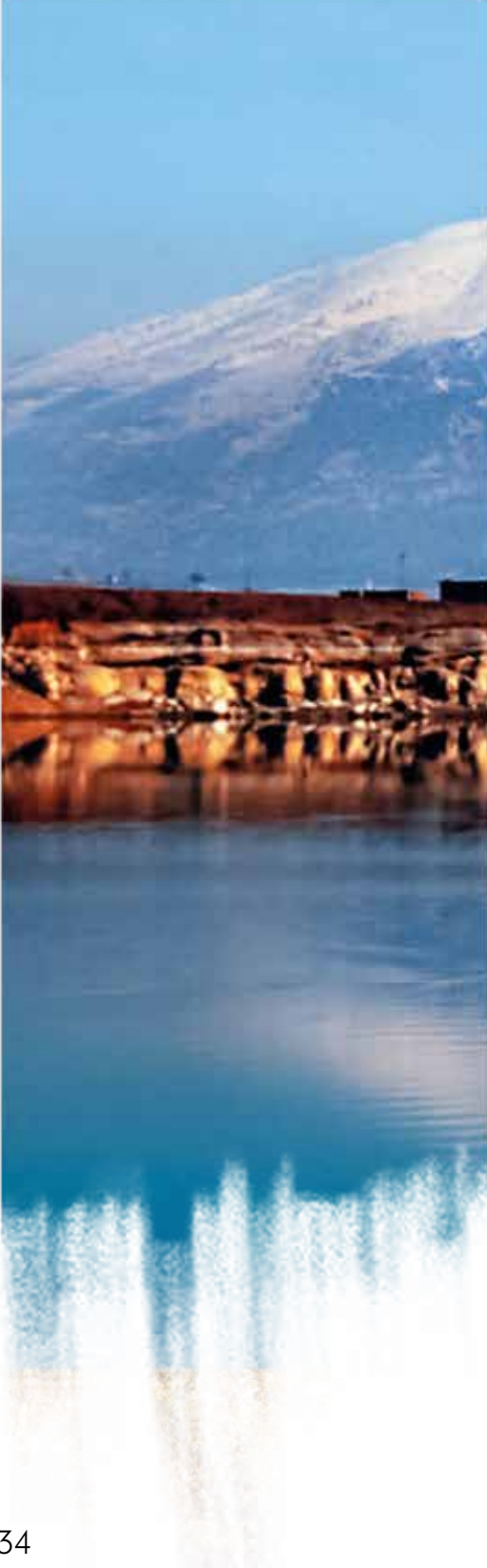
Yedikuyular Kayak Merkezi'nde sezon Şubat ayında başladı. Şubat ayının öncesindeyse, pandemi önlemleri kapsamında Yedikuyular'da hizmet verilmiyordu. Aslında geçen yıla bu yılın karşılaştırılması sezon sonunda yapılacak

bir anketle daha net görülebilir. Çünkü soru yönelttiğimiz kişiler arasında geçen yıl gidip, bu yıl henüz Yedikuyuları ziyaret etmemişler çoğunluktaydı.

Soru sorduğumuz herkes, anketi okuyanlar da görecektir, Yedikuyular'ın mutlaka görülmesi gereken bir yer olduğunu söylemiş. Kayak merkezi yapılmadan önce, diğer ifadeyle henüz Yedikuyular mevkii boş bir araziyken, orayı bilenler biliyordu. Şehir merkezi-Çağlayan-cerit ilçesi arasında bulunduğu için bu mevki, daha çok Bertiz köylerine ve Çağlayan-cerit'e sık sık yolculuk yapan kişiler biliyordu burayı. Diğer kişilerse, oradan geçmiş olmalarına rağmen mevkii fark etmiyorlardı. Çünkü Milcan tepesi de karlıdır, Yedikuyular da. Ve ilk bakışta bu iki yeri birbirinden ayırmak güçtür. Kayak Merkezi, bu mevkiiin tanınmasında büyük rol oynamış, hem kendine hem de içinde bulunduğu tepeye karşı hayranlığı artırmıştır.

Anketten çıkan diğer bir sonuç ise, Büyükşehir Belediyesi'nin Yedikuyular'ın altyapısına yönelik yaptığı yeni çalışmalarının ne kadar yerinde olduğunu gösteriyor. Su sıkıntısı vardı önceki yıllarda Yedikuyular'da. Bu sıkıntı da giderilmiş. Dağ yolu, aşırı virajlı olduğu için, ulaşımı zorlaştırıyordu. Bu sıkıntı da çift şeritli yol yapıyla giderilmiş. Fakat özel aracı olmayan kişiler için, otobüsle ulaşım sorusuna verilen cevaplar olumsuzdu.

MARAS'IA BİR AN

AHIR DAĞI DESTANI

YASİN MORTAŞ

*Yüzümüz bedir
aşka buradan çingı verilir*

I.
Turna
ki/seşi aşktan
"kanadın ıslanmış yağmurdan yaştan"

Maras'tır
Hartlap bıçağının tözü
kalbi şafak söken güneş keskinliği
Çeliğe su veren bahadır o
yani çingı
tutuşan meşale sebebi

Ökkeşim ben/kalbimde
diriliş burcu /Yusuf ve kuyu bildirisi
göğü yıkayan yıldızlar notu

Aksu'yum ovaya ses veren neşide
Akdeniz çağırır ben ç-ağlarım
kuşlar hû söyler taş köprüde
göğsümde aminler /dirlik korusu ve huşû
sarpı/yokuşu kırk adımla tutarım
ben kırk kanatlı aşkım yarasını sararım kuşların
ben ökkeşim
yani dağ defterine yazılı şahika

ey şehir
yağmur şerh olur gözyaşın tenime değince

II.
Ökkeşim ben
Tekke yokuşunun nefesi
hilâl gibi kıvrılan atlı yani
göğsümde yıldız sesleri
o sesleri sokağa döşeyen direnişçi

Ben Ökkeşim
Sütçü İmam namlusunda ılık talkımı
su içen serçeler şadırvanı dudağım: Allahû Ekber

sen ede deyince
sayfalarca bahar kıpırtısı dudağım

Aşk aynasıyım
Fatihim ben/ kavi ve mütevellit
alın terimde bakır teri/ar izi
namlu ucunda kurşun sesi
vinlayıp kanatırım put silsilesini

altın simyasıyla bakarım
Ahır Dağı tanıklığına heybetli Arslan'a
"Elif" gibi ve rikkatli duruş büyütürüm
ve küffar sarsan bileğim
nasıl da bileyler hançeri
terkimde eskimeyen bir koşu/bürünürüm güneşe

ey şehir
Ceyhan coşar yüzün yüzüme süzülünce

AHÛR (AHIR) DAĞI İSMİNİN TARİHİ KAYNAKLARI

İBRAHİM KANADIKIRIK

Dağın adının çok bariz bir şekilde "Ahûr Dağı" olarak yazıldığı bir berât-ı şerifi aslı ve transkriptesiyle birlikte yayınlıyoruz. 1875 tarihli ve Sultan Abdulaziz Han tuğralı bu berât, "Ahûr Dağı" ismine ait tespit ettiğimiz en eski tarihli belgelerden biridir.

Fotoğraf: Yasin Mortaş

Hayvan damları Farsçada "ahûr" diye geçer. Türkmenlerin dağın eteklerinde ve nispeten ılık yerlerinde ahûrları vardı. Bu sebeple Türkmenler "Ahûr Dağı" adını verdiler bu mübarek dağa. Önceki medeniyetler döneminde ne denirse densin kendi yaşam tarzlarına göre adlandırdılar, kendi mühürlerini vurdular dağlarına. Maraş Türkmen olduğundan beri bu dağ "Ahûr Dağı"dır. Günümüze de öyle gelmiştir. Sadece bir ses değişmesiyle, ama herhangi bir anlam değişikliğine uğramadan "Ahır Dağı" ismiyle tamamen Türkçeleşmiştir. Osmanlı Dönemine ait çeşitli kaynaklarda dağın adını mü-

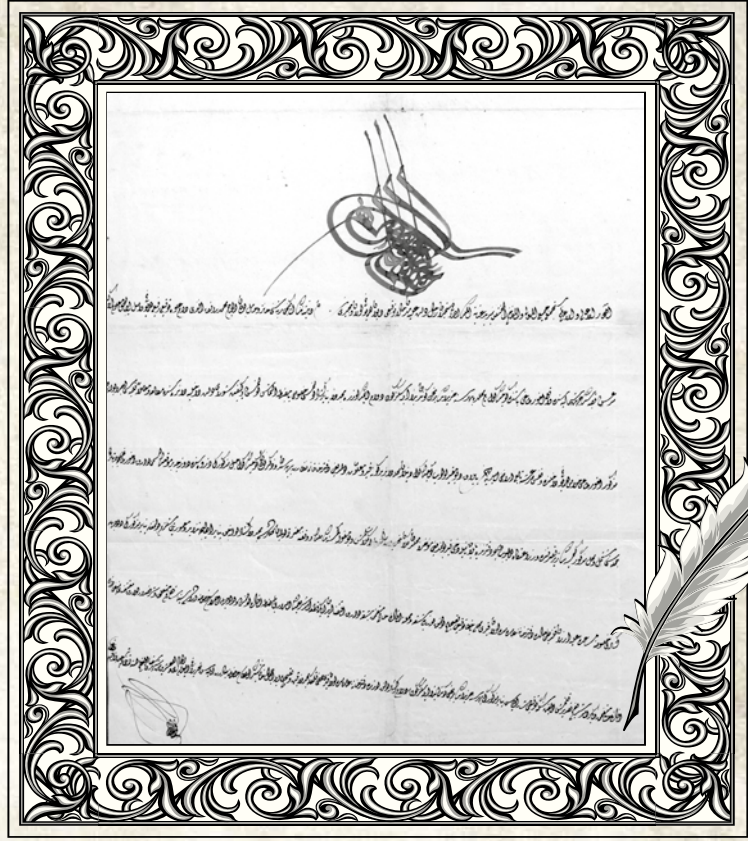
kerreren görürüz. Said ÖZTÜRK'ün Osmanlı Salnâmelerinde Maraş Sancağı I-II, Ali Tefik'in Memâlik-i Osmaniye Coğrafyası, Ali Saib'in Coğrafya-yı Mufasssal-Memâlik-i Devlet-i Osmaniye'si, Şemseddin Sami'nin Kamûs'ul-âlâm'ı ve Halep Vilayeti Tarihi gibi Osmanlıca kaynaklar bunlardan sadece birkaç tanesidir.

Bu misâllere ek olarak dağın adının çok bariz bir şekilde "Ahûr Dağı" olarak yazıldığı bir berât-ı şerifi aslı ve transkriptesiyle birlikte yayınlamış oluyoruz. 1875 tarihli ve Sultan Abdulaziz Han tuğralı bu berât, "Ahûr Dağı" ismine ait tespit

ettiğimiz en eski tarihli belgelerden biridir. Peki, belgenin konusu nedir? Tanzimat (1839) süreciyle birlikte Osmanlı Coğrafyası devletten topluma doğru yayılan bir etkiyle değişim sürecine girmiştir. Bu süreç içerisinde Balkanlardan Anadolu'ya çeşitli vilayetlerde ve mevsim şartları doğrultusunda panayırlar kurulmaya başlanmıştır. Bir nevi dönemin fuarları diyebileceğimiz bu panayırlar hem bir ticaret, hem bir tanıtım, hem de şenlik havası içerisinde düzenleniyordu. Devlet Arşivlerinde konuyla ilgili çok sayıda belge mevcuttur.

Yayınladığımız vesika aynı zamanda bir panayır belgesi. Özetle "Ahûr Dağı'nın Küçükgöl mıntıkasında her yılın Haziran ayı başından itibaren 8 günlük bir panayır kurulmasına izin verilmektedir. Panayır yeri olarak dağın ve göl mevkiinin seçilmesinin sebebi açıktır. Yoğun hayvancılık yapılan bu yer, o dönemde hayvancılık ekonomisinin kalbinin attığı yer olmaktadır. Belgede dağın ismi üç kere geçmekte ve "Ahûr Dağı" şeklinde yazılmaktadır. Diğer kaynaklarda da olduğu gibi bu belgeyle bir kere daha görüyoruz ki, "Ahır Dağı" ismi, "Ahûr Dağı'nın sadece bir ses değişmesiyle günümüze gelmiş ve nihaî hâlini almış şeklidir.

**Maraşlı sabah
uyandığında iki
yere bakardı. Biri
kalesi, diğeri Ahır
Dağı idi. Kale,
al bayrağının
nazlı nazlı
dalgalandığı
hürriyetinin
mücessem
varlığıydı. Ahır
Dağı ise yaslanıp,
sırtını dayadığı
kadim varlığıydı.**

TUĞRA

İftiharü'l-eâli ve'l-âzam müstecmi' cemîü'l-mevâli ve'l-mufahhamu'l-muhtass bi-mezid inâyetü'l-melikü'd-dâim-i mütehayyızân ricâl-i devlet-i aliyemden hâlen tevkî' divân-ı hümâyûnum olan ve mecîdî nişân-ı zî-şânının ikinci rütbesini hâiz ve hâmil bulunan el-hâc Mehmed Raif efendi dâm-ulûvvuhu tevkî' ref' hümâyûnum vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Mer'as kasabasının cihet-i şimâlisinde vâkî' Ahûr Dağı başında Küçükgöl nâm mahalde beher sene haziranının birinci gününden bed'an ile sekiz gün devam etmek üzere müceddeden panayır küşâd olunması husûsu bâ-mazbata iltimas olunmuş ve keyfiyet Şûrâ-yı Devlet Dâhiliye dairesinde mütâlâ'a ve mu'âmelât-ı kalemiyesi icrâ bulunarak mezkûr Ahûr Dağı havâss-ı hümâyûnum dâhilinde ve nefsi Mer'as'a tâbî' arazi-i

emîriyesi yaylak deyü mukayyed olub Küçükgöl denilen mahalle dâir bir güne kayd ve ma'lûmât olmadığı defter-i hakânî nezâret-i behiyyesinden ve zikr olunan Küçükgöl cebel-i mezkûrun zirvesinde düzce bir mevki'in ismi olarak Ahûr Dağı bu cihetlerin cümlesini müstemil ve mahal-i mezkûr kimsenin zîr-i tasarrufunda ve zirâ'atgâh olmayub tapu defterinde yaylak nâmiyla dahi kayd bulunmadığı muahharen mahallerden gelen tahrîrât meâlinden anlaşılmış ve bu makule kimesnenin mülk ve vakfına mutasarrıfı olmayan mahallerde müceddeden küşâd olunacak panayır ahalice tezâyüd ve ma'mûriyeti müstelzem bulunmağla panayır-ı mezkûrun ol-vechle küşâdî husûsuna müsâ'ade-i aliyye erzân kılındığı halde defterhâne-i âmiremde olan kayd-ı mahalle hitâben tevkî' tashih

olunmak üzere başka ve mahalline ifade-i hâli mutazammın başka evrâk iktizâ eden iki kitâ emri şerifimin isdâr-ı bâ-mazbata ifade olunması ve ol-vechle icrâsı husûsuna irâde-i seniyye-i şahânem müte'allik ve şeref-sudur olarak mukteza-yı münifi üzere ifâde-i hâli mutazammın diğer emri şerifim tasdîr kılınmış olmağla sen ki tevkî' müşârün-ileyhsin panayır-ı mezkûrun beher sene haziranın birinci gününden bed'an ile sekiz gün devâm ve küşâd olunmak üzere defterhâne-i âmiremde olan kayd-ı mahallini kılmakla müceddeden tebyîn ve tashih ile icmâl-i hakânisinden itâsı husûsuna mübâderet eylesin. Tahriren fi'l-yevmü'l-hâdi ve'l-işrîn min şehr-i Şa'bânu'l-muazzam li-sene isnâ ve tis'in ve miete ve elf.

(21 Şaban 1292/22 Eylül 1875)

AHIR DAĞI RÜZGÂRINDA OKUNAN SATIR ARALARI

İNCİ OKUMUŞ

Şehirde yorulduğunu ve hatta kırıldığını unutmaya ihtiyacı olan ve bir teselligahı arayan her insanın, Hz. Nebî'nin Hira'sından mülhemdir ki her nerede olursa olsun bir dağdan sarayı olmalıdır. Ahır Dağı Maraş'ın gün ışığıyla tepeden tırnağa parıldayan dağdan sarayıdır.

Dünya huzuru dağ gibi düşüncele-
rin altına sıkışanların özgürleştiği
dağın adıdır Ahır Dağı... Rüzgârı
matem kaldırır, sine açar. Bin bir
çiçekli kokusu kırk gönle sarılan
bohçalardan koşar gelir. Yürekleri
tel örgülerle çevrili olan onca can,
kopup giden dünyanın ardından
kopup gitmekten kurtulmak istedi-
ğinde bağırını bu dağın rüzgârına
verir.

Ahır Dağı rüzgârının söylediği her
şarkı hepimiz içindir. Kalplerdeki
hüzünleri sıcak bir muhabbetle
yıkayan o rüzgâr, repliklerini unu-
tan bir tiyatrocı gibi yaşayan her
insana en güzel kelimeleri fısıldar.
Gönlü yansa da kıyamete dek kül-
leşmeyecek olan her şair gibi şiir
de işte buradan öylece doğar.

Nefesinden sümbül dökülen Ahır
Dağı rüzgârlarının söylediklerine
bakılırsa; her şeyden evvel kibir
dağlarını aşmalıdır insan. Kalbi
derin ve söyledikleri derin bu
dağın eteklerinde, dünya emanet-
çiliğini bir kez daha hatırlayanlar-
dan ve yeri geldiğinde, kendisiyle
vuruşup zafere erebilenlerden
olmalıdır.

Ahır Dağı rüzgârına bağırını ve-
rip arada kâmil gönlünü tımar
eylemelidir insan. Hülâsa dosta

varacak dualarını onun rüzgârına
söylemelidir.

Bakmayın adına dağ dediklerine.
Öyle sıradan bir dağ değil Ahır
Dağı dedikleri. Bilmelisiniz ki, dün-
yadan sakınanların kuşları onun
göğsünde büyür. Şehrin kalbinde
dolaşanların kulaklarında çınla-
yansa onun sesidir.

Yağmurundan içenlerin dilinden
kurtulan her ne varsa şiire döner.
Evvela özüyle barıştırır insanı.
Arada "ben yığdım!" diyenlere
ineden fısıldar; güçlülerin değil
sabredenlerin yiğitliğini... İşte bu
sebeptendir ki, "Allah herkesin
sırtını bu dağa yaslasın" diyesim
var.

Bazı sesler dünyalık değildir. Bazı
mekânlar dünyada olsalar bile
dünyalık değildir. Ahır Dağı'nın
rüzgârının seslenişleri de öyledir.
Yürekleri yücelten sevdalı başı da
öyle.

Dünya ne kadar yalnızdır. İnsansa
ne kadar kalabalık... Bu kalabalık-
larda duyulan ses, aslında kendi
hayatında kaybolanların ıslığı-
ndan çıkan uğultudan başkası de-
ğildir. Bir vakit ıssız yollardan ıslık
çalarak geçenlerin toplamaya
çalıştığı o cesaret, kim bilir belki

Fotoğraf: Durnuş Öztürk

de Ahır Dağı rüzgârında bizimle konuşuyordur. Şehrin kırdığı yüreklerin teselligâhı belki de bu yüzden Ahır Dağı'dır.

Ahır Dağı çabadır baştanbaşa. Nice yiğitlere ilhamdır. Yokuşları düze çeviren kudretli nefes ondadır. Yaşamayı erteleyen, kendi kendine bile geç kalan insanı kendine getiren kudret ondadır. Rüzgârın fısıldadığı sırlar, Maraş sümbüllerinin kokusu eşliğinde özü tefekküre vuran bir dervişin gönlünde taşınıp nice gönüllere çoktan kavuşmuştur. Kimi ak, kimi gök sümbül kokusunda peşinden gidenlerin yalnızlığını çoktan bir köşeye bırakmıştır.

Ahır Dağı rüzgârında adı söylenenler var. Dağın kalbinde olanlar, bir dağın gönlüne girebilmeyi başaranlar var. Yeryüzünün başka başka noktalarında da olsa, bir kalpte olsun artık bir yeri olmayanlar da var. Dememiz o ki; bir yerle kendiliğinden kopunca gönül bağı, bir başka yolculuk çoktan başlamış oluyor. Bu dağ öyle değil. Kopan gönül bağlarını bağlayan şefkatli elleri var. Şefkatli eller de olmasa nasıl iyileşebilir ki insan?

Penceresiz ruhlarıyla karanlıktan yakınanlar var. Tam da burada Ahır Dağı rüzgârıyla gelen bir lütuftan söz etme zamanı. Ruhumuzu ödevlendiren Ahır Dağı rüzgârı Maraş sümbülünün kokusunu dağın azmine karıştırıp hayretimizi çoğaltabiliyor. Hayret gayrete ulaştırdığındaysa artık başka bir yolculuk başlıyor.

Acele etmeden yürüyenlerin vakti çoğalttığı gibi Ahır Dağı rüzgârına katık olan Maraş sümbülünün kokusu, kendinden uzaklaşmış olan insanı yeniden kendine getirebilme kudreti taşıyor.

Bilmem kaçınıcı kez esse kimilerinin penceresine değen o dağ rüzgârı, kimimizin hücrelerine dek dokunur. Belki de bu sebeptendir ki birileri Ahır Dağı rüzgârına içini dökmek istese, dert namına her ne varsa kurtulur, dudaklarda bir türkü bir şiir olur.

Demem o ki; hepimiz Maraş güzeli Ahır Dağı rüzgârının o kendine has ıslığına muhtacız. Hafızalarda yitip gitmiş kimi kelimeleri muhatabına bulduran bu rüzgâra söyleyeceklerimizse şimdilik bir köşede dursun. Biz susalım... Bir ömrü satır aralarına sığdıranlarla, kendini yere göğe sığdıramayanların aynı dünyada yaşadığı yere asırlardır aynı notu bırakan Ahır Dağı rüzgârının o tılsımlı sesi konuşsun:

Emaneti sen üstlendin.

Bana bak, kendini hatırla!

**Nefesinden sümbül
dökülen Ahır Dağı
rüzgârlarının
söylediklerine bakılırsa
her şeyden evvel kibir
dağlarını aşmalı insan.**

KAHRAMANMARAŞ'TAN ÖĞRENDİKLERİM

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Kahramanmaraş'ı anlattığı yazısında "Daha ilk görüşte bu şehirde misyoner aydına ve söze hiç ihtiyaç olmadığını anladım." demesi manidardır. Kahramanmaraş'ı gördükten sonra bu ifadeyi anladım ve Tanpınar'a hak verdim.

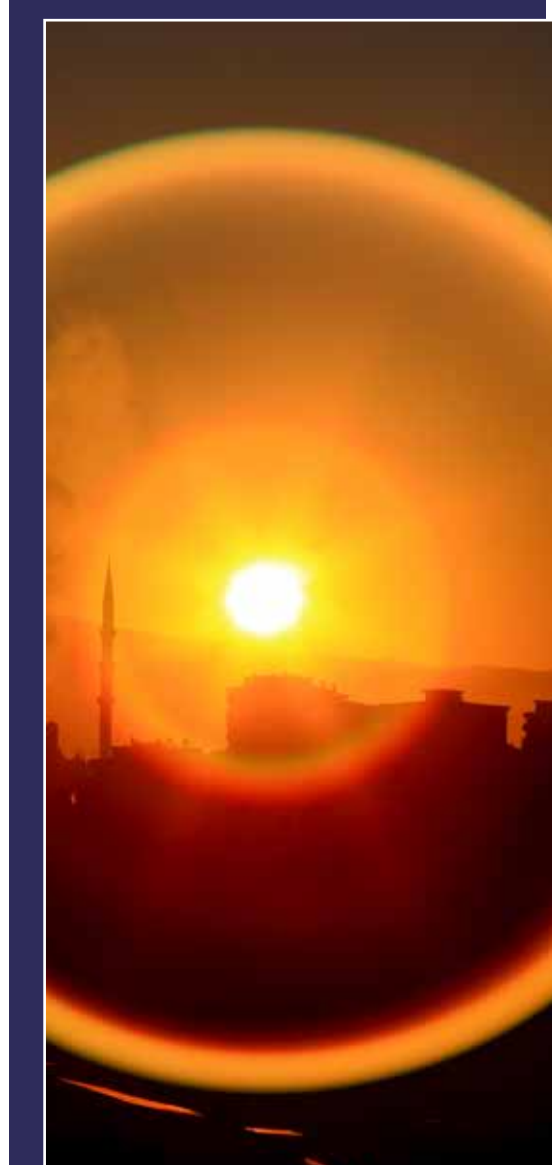
Yıl belki 1993, belki 1994. Şiirlerim birkaç senedir dergilerde yayınlanıyor. İlk kitabımın çıkmasına ise çok var. Ta 2001'e kadar bekleyeceğimi henüz tahmin bile edemiyorum. Ankara'da öğrenciyim. Hadi seni "Kahramanmaraş'a götürelim" dediler. O zamanlar şimdiki bürokratik organizasyon olmadığı için şimdi anlatılınca "tuhaf" görünecek bir kolaylık vardı. Neyse bir akşam otobüse binip Kahramanmaraş'a doğru yola çıktık. (Uçak yolculuklarının ne kadar zor olduğunu anlatmak bir başka zor mesele. Ayrıca Kahramanmaraş Havalimanı'nın açılış tarihi de 1996. Yani henüz uçakla gidilebilecek bir şehir değil Kahramanmaraş.) Keşke günlük tutsaydım da geziye kimlerle birlikte gittiğimi, orada kimlerle karşılaştığımı detaylı bir şekilde anlatabilseydim. Ancak hafızamda kalan kırıntılarla idare etmek zorundayım. Bu yazının bir hatıra veya gezi yazısı olmaması mazeretine sığınmaya çalışıyorum şimdilik. Sadece Ali Akbaş, D. Mehmet Doğan ve Bayram Bilge Tokel ile aynı otobüste olduğumuzu hatırlıyorum.

Kahramanmaraş'ın merkezine ulaştığımızda sabah olmuştu. Şehir ilk gördüğüm andan itibaren bende bir

aydınlanmaya sebep oldu. Gelin bu "aydınlanmanın" detaylarından bahsedeyim.

Kahramanmaraş'a gidene kadar kendimi "İstanbul" olarak tanımlardım ve "İstanbul" olmaktan da manasızca gurur duyardım. Gördüğüm iki şehir İstanbul ve Ankara idi. Ankara'da bulunmak "İstanbul" olmamı sorgulamamı gerektirmedi işin açıkçası. Güzel arkadaşlarım oldu başkentte. Hayatıma büyük zenginlikler kattılar. Bugün geldiğim noktada Ankara'da bulunmam vesilesiyle tanıştığım insanların büyük bir katkısı var. Ancak Ankara'yı ilk görüşte sevmedim. Aradan bunca zaman geçti ve hâlâ sevmiyorum. Şimdi o yıllara dönüp bakınca rahatlıkla ifade edebiliyorum ki sevmediğim bir şehirde bulunmak da "İstanbul" olmamı sorgulamamı gerektirmedi besbelli.

Ancak Kahramanmaraş'ta işler değişti vesselam. O güne değin adını "İstanbul" olmak koyduğum duygu ve düşünce dünyasının ne kadar kof olduğunu Kahramanmaraş'ta anladım. O caddelerde yürürken, çay ocaklarında otururken "İstanbul" hayatımı tanımlayan bir şehir olmaktan çıktı. Ancak orada yaşayabileceğimi zannettiğim aidiyet duygusunun

boş bir zandan ibaret olduğunu Kahramanmaraş'ta anladım. Evet, şimdi İstanbul'dayım ama İstanbullu değilim. Uzaklaşınca özleyebileceğim bir aidiyet duygusu hissetmiyorum bu şehre.

Neden mi?

Tanıdığım bir "İstanbul'u" örnek vererek ifade etmeye çalışayım kendimi.

Rahmetli babam benden farklı olarak İstanbullu idi. 1927 doğumluydu. Gerçi ailesi 15 senedir İstanbul'da yaşıyordu. Balkan Savaşı dolayısıyla Makedonya'dan can havliyle gelmişlerdi Dersaadet'e. O zamanlar İstanbul'un merkez nüfusu 264 bin, toplam nüfusu ise 206 bindi. Şimdiki gibi Çorlu'da başlayıp Adapazarı'nda biten "bina yığını" değildi İstanbul. Bir "merkezi" vardı ve bir de kimliği. İstanbullu olmak diye tanımlayabileceğimiz yaşayan bir kavram vardı henüz. Babam doğduğunda 15 senedir İstanbul'da yaşayan ailenin ferdi olarak babası ağır Balkan şivesi olan dedemin aksine İstanbul ağız konuşan bir oğlu olarak büyüdü ve eğitim hayatı orta ikiden terkle biten taksi şoförü babam şeksiz ve şüphesiz bir "İstanbul'u" idi. Ben ise onun oğlu olarak tam tersine "şeksiz" ve "şüphesiz" İstanbullu değilim.

Zira, ne büyüdüğüm İstanbul ne de hâlen yaşamakta olduğum İstanbul bir hemşerilik aidiyetiyle bağ kurmanın mümkün olabileceği bir şehir değil. Bu büyük kalabalığı bir kimlik potasında eritmeyi değil ortak paydası olan farklı kimlik grupları halinde bile bir araya getirmek dahi çok zor. Şehrin sokaklarında dolaşırken ülke sınırları içindeki köylerin bile hemşeri derneklerine, bu derneklerin bir araya gelmesiyle kurulan federasyonlara ve konfederasyonlara rastlarken "İstanbulluluk" başlığıyla ifade edebileceğimiz bir sivil toplum kuruluşuna henüz rastlamamış olmam da bütün bu anlattıklarımın kişisel bir kuruntudan ibaret olmadığını ispat-

lamıyor mu zaten. Nitekim İstanbullu olduğumu söylediğim dönemde de, önce "Baban Nereli?" sorusuna muhatap oldum, onun da İstanbullu olduğu cevabını verdiğimde ise "Peki Onun Babası Nereli?" sorusuna. Oysa ilk soruya başka bir şehrin ismini vererek cevap verseydim, kimsenin aklına babamı yahut dedemi sormak gelmezdi. Yıllarca bu soru zincirini soranlara kızdım ama sonra anladım ki asıl mevzuu başka imiş. Şimdilerde bu soruyu ya yanıtsız bırakıyorum yahut eş durumundan Kastamonulu olduğumu söylüyorum. O anki hâleti ruhiyeme göre cevap veriyorum kendi adıma. Bunu da bir şehre ait olmanın, bir şehrin yerlisi olmanın ne demek olduğunu bana öğreten Kahramanmaraşlılara borçluyum.

Eğer, İstanbul'dan hiç çıkmasa idim pekala o "İstanbul'u" olma yanılgımıyla birlikte mutlu mesut yaşamaya, o aldaniş matah bir şey zannetmeye devam edecektim. Neyse ki o zannımdan azat olma imkânı verildi bana. Bu imkânı da bana Kahramanmaraş sundu.

Daha sonra 2012'de bir kez daha gittim Kahramanmaraş'a. Rahmetli Mehmet Gemci ile o zaman tanışmışım. Bu vesile ile kendisine bir kez daha rahmet dilemek isterim.

Kahramanmaraş'tan öğreneceklerim bitmedi. Bunu biliyor ve hissediyorum. Umarım o güzel şehirden daha fazla nasibim vardır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Kahramanmaraş'ı anlattığı yazısında "Daha ilk görüşte bu şehirde misyoner aydına ve söze hiç ihtiyaç olmadığını anladım." demesi manidardır. Şehre ilk gittiğimde bu yazıyı okumamışım gerçi. Ancak Kahramanmaraş'a gelmeden önce bu yazıyı okusaydım Tanpınar da abartmış derdim. Kahramanmaraş'ı gördükten sonra yazıyı anladım ve Tanpınar'a hak verdim.

Kahramanmaraş'a tekrar gelmeyi temenni ederek yazıyı bitiriyorum.

**Bir şehre ait
olmanın, bir şehrin
yerlisi olmanın ne
demek olduğunu
bana Kahraman-
maraşlılar öğretti.**

TAŞ (RAD) MEDRESE TÜRBESİ

Bir “Şehzâdeler ve Şehitler Türbesi”

İBRAHİM KANADIKIRIK

Halk arasında “Şehzadeler Türbesi” diye de anılan Taş Medrese Türbesi Alaüddevle Bey tarafından 1510’da Diyarbakır kuşatmasında Safeviler tarafından şehit edilen oğlu Şahruh için yaptırılmıştır.

İnsanın tarihe düşen gölgesi geride bıraktığı maddi manevi eserlerle yaşamaya devam eder. Dününü ve bugününü yarınlara ancak izleriyle taşımayı başarır. Tüm bu izlerin değerler toplamı da medeniyeti şekillendirir. Şehirler ise medeniyetin en bariz bir surette tecelli ettiği kadim varlıklardır.

Kahramanmaraş, İslâm Medeniyetinin Türk ekolüyle ete kemiğe bürünmüş müstesna bir durağıdır. Geçirdiği badireler, yıkımlar, zamanın yıpratması ve kabulde değişiklikleri kadim medeniyet izlerini büyük oranda gölgelerken, sinesine vurulan Türk Mührüyle çehresi şekillenmiştir.

İşte bu mühürlerden bir tanesi, asırlardır şehrin tam merkezinde ve kentin silüetini oluşturan mimari eserlerden birisi olarak varlığını devam ettirmektedir. Bahsettiğimiz yapı aslında küçük bir külliye örneği olan “Taş Medrese” ve müstemilatıdır. Bu yapı Ulu Caminin hemen kuzeydoğusunda Şekerdere-Boğazkesen kavşağında ve kalenin hemen güneyinde bulunur.

Tarihi kayıtlar incelendiğinde Dulkadirli Alaüddevle Bey yapısı olduğu anlaşılan ve kitabesi günümüze ulaşmayan bu eserin inşası 5 asır öncesine gidiyor. H.916 (1500) tarihli Alaüddevle Bey Vakfiyesinde “... bir mescitle birlikte Medrese-i Taş ...” diye adlandırılmıştır. Yine 1563 tarihli Maraş Tahrir Defterinde “Taş Medrese” ve “Alaüddevle Bey Medresesi” diye adlandırılmaya devam etmiştir. Ayrıca medrese “Rad Medrese” olarak da kayıtlara geçmiştir.

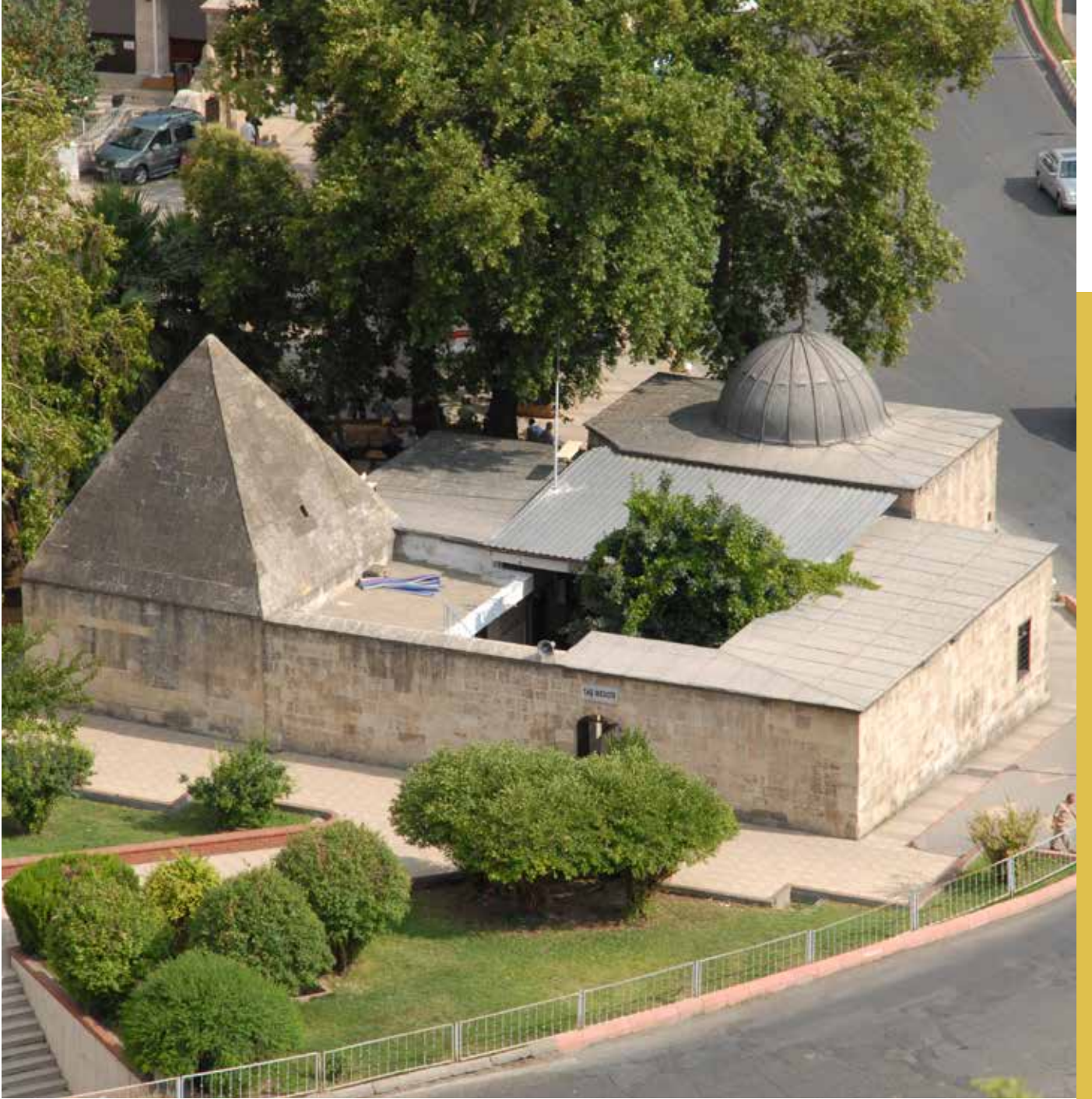
Küçük bir külliye olduğundan bahsetmiştik. İlk kez mescidi ve medresesi ile birlikte inşa edilmiş olan bu yapı-

ya 1510 tarihinde türbe de eklenmiştir. Ayrıca vakfiyede “mescidin imamı için hemen doğusuna bir de değirmen bina edildiği” belirtildiğinden; mescit, medrese, türbe ve değirmenden müteşekkil küçük çaplı bir külliye karşımıza çıkıyor.

Medresenin hemen yanında değirmenin de nereden çıktığı sorusu akla gelebilir. Eski Maraş aynı zamanda dereler ve bu dereler üzerine kurulmuş çok sayıda değirmeniyle de meşhurdur. Taş Medresenin doğusundan akan dere, değirmeni çalıştıracak kadar su taşıyordu. Dere üzerinde bir de tahta köprü bulunması dolayısıyla burası eskiden “Köprübaşı” diye adlandırılmaktaymış.

Yine son yıllara kadar Taş Medrese içinde üç adet mezar bulunmaktaydı ve bunlar Maraşlılar arasında “Padişah Kızının” mezarı diye biliniyordu. Bunlardan birinin Alaüddevle kızı meşhur “Benli Hatun” olma ihtimali vardır. Son restorasyondan sonra bunların üzeri zemin örtüsüyle kapatılmıştır. Bu genel bilgilerden sonra asıl mevzumuz olan türbe kısmına geçelim.

Halk arasında “Şehzadeler Türbesi” diye de anılan Taş Medrese Türbesi Alaüddevle Bey tarafından 1510’da Diyarbakır kuşatmasında Safeviler tarafından şehit edilen oğlu Şahruh için yaptırılmıştır. Alaüddevle’nin aslında türbeyi kendisi için yaptırdığına dair rivayetler de mevcuttur. Şahruh, kaynaklarda “Kör (Âmâ) Şahruh” olarak anılır. Sebebi ise 1489’da Kırşehir’de sancak beyliği yaparken, amcası Şahbudak Beyin ani baskınıyla ele geçirilerek gözlerine mil çekilmesidir. Bu muameleden sonra görme yeteneğini tamamen kaybetmese de, gözlerinde çok ciddi hasar kalmıştı.

1501'de Akkoyunlu Devletini yıkarak İran'da Şii Safevi Devletini kuran Şah İsmail Anadolu'ya gözünü dikmişti. İran'ı Şah İsmail'e kaptıran Akkoyunlular ata yurdu olan Diyarbakır ve çevresini Şiilere karşı muhafaza mücadelesi veriyorlardı. Şah İsmail'in Güneydoğu Anadolu'ya yerleşmesine engel olmaya ve bölgedeki otorite boşluğunu doldurmaya çalışan Alaüddevle Bey, bir taraftan

kızı Benli Hatun'u 1504'de Akkoyunlu Şehzadesi Murad Mirza'yla evlendirirken, öte yandan Diyarbakır'a destek kuvvetleri göndererek bu şehri Dulkadirli-Akkoyunlu ittifakıyla elde tutma kaygısındaydı. Ancak 1507 yılında büyük bir orduyla gelerek Elbistan ve Maraş'ı yakıp yıkan Şah İsmail, meşhur komutanlarından Ustacalı Mehmed Han'ı da 1509'da Diyarbakır'ı zapt etmeye gön-

Son yıllara kadar Taş Medrese içinde üç adet mezar bulunmaktaydı ve bunlar Maraşlılar arasında “Padişah Kızının” mezarı diye bilinirdi. Bunlardan birinin Alaüddevle’nin kızı meşhur “Benli Hatun” olma ihtimali vardır.

Fotoğraf: Şahin Aslan

derir. Alaüddevle, oğulları Sarı Kaplan lakaplı Kasım ve Erdivan (Erdüvan/Erdivâne) komutasında bir orduyu Diyarbakır’a yardıma gönderirse de Ustacalu karşısında mağlup olup, hayatlarını kaybederler. Diyarbakır Safevilerin eline düşerken, Alaüddevle’nin oğullarının başları da Şah İsmail’e gönderilir. Arifi Paşa “Solakzâde Tarihi”ne dayanarak Kasım ve Erdivân’ın etlerinin Safeviler tarafından pişirilerek yendiğini ifade eder.

Alaüddevle hem oğullarının intikamını hem de Diyarbakır’ı almak için ertesi 1510 yılında diğer oğulları Şahruh ve Ahmed kumandasında 14000 bin kişilik bir kuvveti Diyarbakır önlerine gönderir. Torunları ve birçok boy beyinin içinde bulunduğu bu seçkin kuvvet de Ustacalu karşısında mağlup olmaktan kurtulamaz ve esir edilen Şahruh ve Ahmed boyunları vurularak idam edilir. Yine Arifi Paşa “Cami’üd-Düvel”e dayanarak Şahruh ve Ah-

med'in başlarının da Şah İsmail'e gönderildiğini yazar. Ustacalı Çaldıran'da (1514) Osmanlılar tarafından öldürülecek ve Diyarbakır ancak bu zaferden sonra Osmanlılar tarafından alınacaktır.

Bu son gelişme Alaüddevle'nin Safeviler karşısındaki tüm ümidinin ve mücadele azminin sonu olur. Zaten yaşı çok ilerlemiş olan bu ulu Türkmen çınarı iki yıl arayla 4 oğlunu ve çok sayıda torunu ile boy beyini kaybetmenin acısıyla siyah matem elbiseleri giyerek yas tutmaya başlar.

Ömrünün son yıllarında belki de en son hayır eseri olarak Taş Medresenin yanına oğlu Şahruh için türbe yaptırır. Bu eserle Alaüddevle Maraş'a son mührünü de vurmuş olur.

Esere mimari açıdan bakıldığında kümbetten türbeye geçişi simgeleyen bir ara form durumundadır. Çünkü Anadolu'da ilk Türk Devletleri ve Selçuklularda yaygın olarak yapılan kümbet mimarisi genelde iki kat üzerine inşa edilirdi. Klasik kümbet yapısı üst katı mescit, alt katı mezar şeklinde inşa edilirdi. Tepesi ise ağırlıklı olarak koni veya prizma şeklinde olurdu. Burada sadece mezarla yetinilmesinin sebebi açıktır. Başta yanı başındaki Taş Mescit olmak üzere etrafındaki Boğazkesen Camii, Ulu Cami, Saraçhane Cami gibi çok sayıda cami ve mescidin varlığıdır.

Bu yapı kümbet mimarisi için oldukça geç bir dönem olarak sadece mezar olarak tasarlanmış ve tepesi prizma şeklinde inşa edilmişti. Bu sebeple ana gövde olarak o dönemde iyice yaygınlaşmış türbe ve tepe olarak kümbet karışımı bir görünüme sahiptir. Bu hâliyle Maraş'ta

tektir. Çünkü artık türbelerde kubbe mimarisi ön plana çıkacaktır. 1920 Maraş Harbinde düşmanın hedefi haline gelen Taş Medrese ve Türbesi harbin ağır tahribatından nasibini almıştı. Eldeki siyah beyaz bir foto duvarlarındaki kurşun ve yanık izlerini gözler önüne sermektedir. Aslı şeklini muhafaza eden türbe içerisinde görünürde 8 adet mezar bulunmaktadır. Bunların ilki Şahruh Bey olup, diğerleri 1920 Maraş İstiklâl Harbi şehitleridir. Türbede Dulkadir hanedanından sadece Şahruh'un gömülü olduğu düşünülemez. Şahruh'la birlikte şehid düşen kardeşi Ahmed de burada olmalıdır. Başlarının diğer kardeşleri gibi Şah'a gönderildiği kuvvetle muhtemel olan bu iki kardeşle beraber başka hanedan üyelerinin de buraya defnedildikleri düşünülebilir. Büyük bir ihtimâlde de Kurtuluş Savaşı şehidleri asırlar sonra bu Dulkadirli mezarlarının üzerine defnedilmiştir.

Şehidlerin mezarlarının üstü önceden açık topraktı. Şimdi tamamen kaplanmış ve kitabelerine isimleri yazılı haldedir. İsimleri belirli olmakla birlikte hangi aileden veya nereden oldukları belirli değildir. Önceden biliniyordu. Ancak üç şehidin birinin Üdürgücü ailesinden, ikisinin de Karpuzoğullarından olduğunu biliyoruz.

Karpuzoğlu Hakkı Efendi ve ablası Fatma Hanım bu türbenin iki sakini olup, hikâyelerini biliyoruz. Karpuzoğlu Hakkı harpte daha 21 yaşında ve bekârdır. Evleri Ekmekçi Mahallesinde Büyüksu Camiine çok yakındır. Harp günlerinin birinde Hakkı Efendi cami avlusunda bulunmaktadır ve bir keskin nişancı kurşunuyla cami avlusunda mazlumen şehid edilir. Bu kurşun hemen yakınlardaki Katolik Kilisesinden mi, karşı cenahtaki Tekke Kilisesinden mi geldi, yoksa bir başka mevkiden mi geldi şimdilik meçhul. Ama ailenin acısı bununla kalmaz. Hakkı Efendinin şehid edildiği haberini duyan ablası Fatma Hanım da bu ani ve acı haberle füceten olduğu yere yığılarak vefat eder. Babaları Karpuzoğlu Mehmed Efendi Ulu Cami İmamıdır. Evladlarının cenaze namazını bizzat kıldırır ve cenazeler Şahruh Beyin Türbesi'ne getirilerek defnedilir.

Bu hâliyle aslında Taş (Rad) Medrese Türbesi veya Şehzadeler Türbesi diye anılan bu yapı gerçek anlamda bir "Şehidler Türbesi"dir ve şehrin en mühim simge ve ziyaretlerindendir.

Kaynakça

- "Büyüksu Camiinde Şehid Edilen Karpuzoğlu Hakkı Efendi", İbrahim Kanaçık, *Manşet Gazetesi*, 19.11.2020
- *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadiroğulları Hükûmeti*, Arifi Paşa, *Ukde*, 2011
- *Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi*, Kemalettin Koç, *Ukde*, 2010
- *Kahramanmaraş Tarihi*, Prof. Dr. İlyas Gökhan, *Kahramanmaraş BSB*, 2019
- *Maraş Vakıfları*, Yaşar Baş-Rahmi Tekin, 2007
- *Türk Kültür Varlıkları Envanteri-Kahramanmaraş, C.1*, Prof. Dr. Mehmet Özkarcı, *TTK*, 2007

MARAS'TA BİR GÜN

BUNU SAYMAM MARAŞ

MUSTAFA ÇİFTÇİ

Bence yağmur şehirler için bir imtihan oluyor. Mesela trafiği aksamış mı? Ortalığı seller sular almış mı? Bu sorulara verilen cevaba göre şehrin imtihanı geçip geçmediğini anlarsınız. Bana göre yağmur Maraş'ı alt üst etmedi.

Ben Maraş'a gitmeden evvel Maraş bize geldi. Edebiyat vesilesiyle olan tanışıklıklar kalıcı ve bereketli oluyor.

Biz de hikâye vesilesiyle tanıştık. Maraş'tan Musa Abi ve Mehmet Yaşar Hoca bu fakirin hikâyelerini okumuşlar ve "...kim bu serçe sevdalı bozkır çocuğu?" diye merak edip Yozgat'a geldiler.

Onların ziyaretine fakülteyi Maraş'ta okumuş ve o tarihte Yozgat'ta öğretmen olan Mehmet Bey de katıldı.

Serçeleri sevmek iki insanı tanış eder mi?

Musa Abi de serçeleri pek sevmiş. Sohbet öyle ilerledi ki artık serçe sevmek hikâye sevmek gibi oldu. İyi hikâyenin nasıl güçlü bir akış olduğu, peşine neleri takıp sürüklediği konuşuldu. Herkesin aklında bir "iyi hikâyeci" oluyor. Damak tadına göre değişen bir şey bu. Hikâyecilerimizi de konuştuk. Sonra beni Maraş'a davet ettiler.

Sadece onlar değil, Yazarlar Birliği'nin Büyükşehir Belediyesi

ile ortak programı için şair Ömer Yalçınova da Maraş'a çağırdı. "Çağrılan yere erinmemek gerekir." diyerek yola düştük. Otele vardığımızda akşamüstüydü. Ben akşama yakın çok daralırım. "Gün devrilip bitse akşam olsa da rahatlasam." derim. Yine öyle oldu. Daraldım. Haydi çıkıp gezelim dedik. Biraderle bir "cadde yaptık" sonra tekrar otele döndük.

Yozgatlıyım, hâl böyle olunca Yimpaş olan her yer bana yarı vatan sayılır. Kaldığımız otel de Yimpaş'a aitti. Zamanında gösterişli yermiş. Tavandan sarkan avize hâlâ şa-

tafatlı duruyor. Ama otel yorulmuş sanki. Eski zamanları hatırlayıp ah çekiyor gibi. Yimpaş meselesi uzun hikâyedir burada anlatmak olmaz. Ama Yimpaş yaralı bir balina gibi ne yüzebiliyor ne de ölebiliyor.

Belediyede çalıştığım dönemlerde epeyce seminere katılmışım. Seminere katılan belediye personeli semineri tatil gibi gördüğünden pek neşeli olur. Belediyeler arası tanışıklığı artırmak isterler. Ama yazarların bir araya gelişinde bu yapmacık neşe yoktu. Yazar kısmı daha bir hüzünbaz oluyor herhâlde. Yazar arkadaşlarda biraz yol yorgunluğu da vardı.

Ben Maraş'a gelmeden evvel şehrin okumaya, yazmaya verdiği önemi hep duyardım. Her köşe başında bir dergi çıkar deniyordu. O sebepten kendimi yabancı bir yerde hissetmedim. Zaten kitap fuarı da vardı. Ama ben fuara gitmedim. Ben de yol yorgunuydum. Akşam olup saat ilerleyinceye kadar otelde lafladık. Akşam oldu yemek yendi. Yemek sırasında otelde düğün için gelenleri gördüm. Bir kere daha anladım ki zamanında pek şöhretliymiş bu otel.

Yemekten sonra bir program vardı. Şair Bahaettin Karakoç yeni vefat

etmişti. Onunla ilgili bir anma programı vardı. Bir de otele çok uzak olmayan bir mekânda çay içilip sohbet edilecekti. Ben anma programına katılmadım. Ölüm ve sonrası olan işler beni hala yoruyordu. Karakoç Ağabeyimize rahmet dileyip diğer programa geçtik. Ben soğuk havayı sevmediğimden montumu almış sıkı giyinmişim.

İyi ki de öyle yapmışım. Hava soğuk olmasa da serindi. Misafirler ikiye ayrıldı. Bir kısmı bahçede açık havada oturdu. Onlara "Soğuğa karşı yiğitlik olmaz." demek istedim. Ben içeri geçtim.

İçeride cam çerçeve kapattırıp oturduk. Necip Abi merhum Nuri Pakdil ile ilgili bildiklerini anlattı. Arif Hoca da sonradan geldi, o da güzel şeyler anlattı. Ben yine de biraz üşüdüm. Allahtan çayın arkası kesilmedi de ben sohbete odaklanabildim. Muhabbet kıvamında sona erdi. Usul usul otele vardık. Sabah benim konuşmam vardı. Ve Maraş yağmurluydu. Bence yağmur şehirler için bir imtihan oluyor.

Mesela trafiği aksamış mı? Ortalığı seller sular almış mı? Yağmur şehre ne katmış? Bu sorulara verilen cevaba göre şehrin imtihanı geçip geçmediğini anlarsınız. Bana göre

yağmur Maraş'ı alt üst etmedi. Bu güzel bir şey. Konuşma yapacağım salona geçtik. Orada biraz şaşırdığımı itiraf etmeliyim. Ben salonu dolu görmeyi ummuyordum. Ama bu kadar boş olmasına da şaşırdım.

Sonra konuşmaya başladık. Önce Mehmet Bey konuştu sonra ben konuştum. Salonda az kişi olunca muhabbet daha bir samimi oluyor, salon programından çok radyoların edebiyat programı gibi bir hava oluştu. Umarım gelenleri hayal kırıklığına uğratmamışızdır.

Salondan çıkınca kitap fuarına uğradık. Vatandaş yağmurlu havaya rağmen geliyordu. İnsanların çocuk fuar gezmesini pek severim. Çocuğun kitaba ünsiyeti açısından erken yaşta böyle kitaplı ortamı görmesi güzel bir şey.

Nasreddin Hoca'dan korkacağım aklıma gelmezdi. Fuardayken kardeşim; "Abi arkana bak" dedi. Dönünce kocaman bir Nasreddin Hoca ile karşılaştım. Hocanın kıyafetiyle fuarda dolaşan kişi meğer ne kadar yiğitmiş. Kavuştu da giyince heybeti artmış. Bir anda karşımda görünce sıçradım resmen...

Mehmet Bey ile görüştüm ama Musa Abi ile görüşemedik. Kısmet değilmiş dedik ve daha uzun kalacağımız bir başka program için kavli karar eyledik.

Fuardan sonra çok kalamadık. Beni getiren birader; "...abi hava daha çok bozmadan yola düşsek iyi olur." dedi. Böylece bizim kısacak Maraş seyahatimiz dönüş yoluna düşmemizle bitiyordu. Bunu saymam dedim. Ben Maraş'a bir daha gelmeli ve aheste aheste şehri seyretmeliyim. Hayırlısıyla o da olur inşaallah diyorum. Belki o zaman bir Maraş yazısı daha yazmak nasip olur.

ALİ DEMİRDÖĞEN: KALBİN KALBE TESİRİ VARDIR

Söyleşi: SİBEL KÖK

Okul yıllarında hareketliliğiyle öğretmenlerin dikkatini çeken Ali Demirdöğen, otuz yıl boyunca Kahramanmaraş'ta yaptığı imam-hatiplik görevi sırasında da sosyal yardımlaşma faaliyetleri gibi birçok girişim ve organizasyonun içinde bulundu. Ona Kahramanmaraş'ı sorduk.

Öncelikle sizi tanımak istiyoruz. Ali Demirdöğen kimdir?

Şimdi ben Maraş'ın Türkoğlu ilçesine bağlı Yeşilyöre köyünde doğdum. İlkokulu köyümde okudum. Babam okumam için çırpınırdı. 6 yaş okula başlama yaşı değildi o yıllarda. Ama beni başlattılar. İlkokulu Yeşilyöre köyünde çok zor şartlarda bitirdim. Neden? Eski Maraş'ı anlatayım biraz. Okula gidiyoruz, öğretmen yok, eğitmen var. Bir sınıfta 1.,2.,3. sınıflar var, böyle hol gibi bir şey sınıf. İkinci bir sınıfta 4. ve 5. sınıflar var. Bu şartlarda zaten kalorifer, doğalgaz mümkün değil, yoktu, kaloriferi bilen yoktu. Odunları evimizden götürüp sobayı biz yakarız okulda, biz toparlarız. Öğretmen-

ler, öğrenciler gelmeden... Benim evim okuluma yakındı, 10 dakika içerisinde çok rahat ulaşıyordum okula. Ama 3-4 kilometre öteden gelen arkadaşlarım vardı. Ama bize o günün öğretmenleri, -şimdiki de öyledir- iyi bir ruh verdiler. Okuma ruhu, insanlığa hizmet ruhu...

Eğitimin en önemli amacı bu değil mi hocam? Öğrenciye o ruhu aşılayabilmek...

En önemlisi bu. Şimdi ben işte okulu bitireyim, vazife alayım, kravat takayım, takım elbise giyeyim falan filan gezeyim dolaşayım. Bunlar iş değil. Parayı her yerde kazanabiliriz. Domates satarsın. Para kazanırsın ama bu iş değil. Sadece para

kazanmak iş değil. Çünkü çok para kazanan insanlar da -ben gördüm- zaman zaman kaybettiler. Kaybedince de -ruh olmayınca- intihara kalkıştılar. Para kazanılır, kaybedilir, tekrar kazanılır. Önemli olan imanımıza sahip olalım, Allah imanımıza bir kriz vermesin. Evet, ilkokulu bitirdikten sonra... O zamanlar köyümde Kur'an öğretecek kimse yoktu. Köyümüzde yaşlı bir imam vardı. O, bizi götürür tarlasının kenarına, kendisi nohutlarını yolar, mercimeğini yolar, bize de çalışın oğlum çalışın derdi. Böyle bir hayat... Sonra Türkoğlu ilçesinde bir hocamız vardı. Baya da iyiydi durumu; okumuş, genel kültür falan. Beni babam oraya götürdü. Mesafe ne kadar biliyor musunuz?

Fotoğraf: Mesude Kuru

**Bizim analarımız
ne yapardı
biliyor musunuz?
Babalarımız
akşam eve
geleceği
zaman kapıda
beklerlerdi.
Nezaket bu,
anlayış bu! Hem
de en güzel
hâliyle, en güzel
diliyle, en güzel
sözleriyle...**

8 kilometre... Her gün 8 km. git, 8 km. gel. Yürüyordum... Kamyon yok, yolda yolakta bir traktör denk gelse de binsek derdik. Bir de korkarsın, sabah namazını kılar, öyle yola çıkarsın. Şöyle de bir durum vardı. Benim anam -Allah rahmet eylesin- tam bir Osmanlı insanıydı. Gece erkenden kalkar, saat 3 gibi filan ocağa çorbayı koyardı. Odun ateşine... Kendi çekilir, namaz kılar, tespih çeker, fıs fıs fıs ne yapıyor bu dersin. Ezan okunur okunmaz hepimizi kaldırırdı. Çorba hazırlanır. Ağaç kaşıklarda çorba içeriz. Ondan sonra da görev taksimi yapardı. İşte davarımız vardı. Ona da geleceğim. 1958'de ilkokulu bitirdim. 59-60 ve 61'de Türkoğlu'na gittim

gittim geldim. Okumaya. Sonra beni okutan hocanın oğlu Arabistan'a gitmişti. Bir de müftü geldi oraya. Allah rahmet eylesin, iki sene önce öldü müftü Fikri Tuna. Şimdi hatırladım, bir de kitabı var. O iyi bir hocaydı. O da Arabistan ve Mısır'da okumuş. Öyle bir hocaydı. O bizi yönlendirdi. "Evladım buralarda bir şey olmaz" dedi. Yoktu yani 1960'larda 61-62'de... Babam konuyu duymuş, beni göndermek istedi Arabistan'a. Köyde durumumuz iyiydi. Kamyon vardı, davar vardı, tarla vardı, demirci dükkânı vardı. Babam "Ben" dedi "bu davaları satacağım." Komşular, akrabalar, dayılarım falan "Niye?" dediler. Dedi "Çocuklarımı okutacağım." Kızdılar ya! Deli misin dediler. Babam da dedi ki "Ben kazanacağım!" Ve sattı davaları, 120 tane davar. Bunları yazmaya gerek yok ta geçmişte oldu. Gönderdi beni. Kaçıp burarlardan gittik üç arkadaşla.

Bağdat'ta da bir okuma serüveniniz olmuş hocam.

Gittim. Var, orada da var. Anlatacağım onları da. Şimdi gittik, Suriye'de dil bilmiyoruz, dış bilmiyoruz. Orada da aynen bizim vakıf gibi bir teşkilat vardı. Böyle öğrencileri okutan. Türkiye'den, Balkanlardan, Orta Asya'dan gelen arkadaşlarımız, böyle medrese derler oraya, kayıt oluyorlar. Ben de kaydoldum. Okumaya başladık. Ama çok da zorlandım. Şimdi oranın şartları da iyi değildi. Bizim şartlarımız da iyi değildi. Bir mektup yazarız, bir ayda zor gider mektup.

Hocam annem ve babam Osmanlı insanıydı dediniz ya... Benim annem de ümmi bir kadındı. Yani şifahi kültür, sözlü kültür dediğimiz olay Maraş'ta çok fazla...

Benim babamın üç amcası varmış, üçü de Yemen'e gitmiş. Birisi ora-

Fotoğrafi: Mesude Kuru

Maraş'ın beşeri durumu çok iyi. Maraşlı güler yüz görürse iki kat güler yüz gösterir.

da savaştığı cephede şehit düşmüş. İkisi geri dönmüş. Bana göre filozofu onların her ikisi de. Hiç boş laf konuştuklarını görmedim, duymadım. Hatta zaman zaman "Allah bizlere de şefaatinin nail etsin, kardeşim gözümün önünde öldü. Bir bardak su veremedim. Yemen çok çok büyük felaket bizim için. Osmanlı askeri Yemen'de tüfeğini sattı, ekmek, su parası yaptı." derlerdi. Dayım da Yemen'e gitmiş, Hindistan'a gitmiş, iki cephede de savaşmış.

Dayımla çok konuştum ben. Mesela Yusuf suresi var, Yusuf (as)'ı anlatan, ibret dolu bir şeydir. Onu anlatırdı, ben dinlerdim. Konuşurken de "Anadığ yeğenim" derdi. "Anladım dayı" derdim. Anamın babası olmayınca dayım büyümüş anamı. Dayım çok tarihi bir insandı. Herkes de severdi. Hasan Çavuş deyince herkes hatırını sayardı. Yani oranın hâkimi, muhafızı... Onlardan güzel şeyler öğrenmiş anam. Mesela bize en çok tavsiyeleri nedir? Oğlum kimseyi incitmemeyi, yalan söylememeyi, hırsızlık yapmayını, zulmetmemeyi, bu gibi şeyleri anam

öğretti bize. Ona çok dua ediyorum. Zalimlerden başka kimseye düşmanlığımız olmaz bizim. Yaylaya giderdik mesela. Yaz günlerinde Mayıs aylarında falan davarları bir müddet yayarız, ondan sonra eve getiririz; sütlerini sağarlar, oğlaklarını emzirirler. Ondandır sularını içirirler. Öğlenden sonra tekrar götürürsün. "Aman ha! Oğlum kimsenin başına girmesin davarımız." Niye! "Oradan yaprak, ot, mercimek yerler, şunu yerler, bunu yerler, onun sütü bize haram olur" derdi anam.

Haram ateş gibi yakar insanı. Bu hassasiyeti gösteren annem, üniversite okumamış, ilkokula da gitmemiş. İşte ana bu bize. Bizim analarımız ne yapardı biliyor musunuz? Babalarımız akşam eve geleceği zaman kapıda beklerlerdi. Nezaketten bu, anlayış bu. Hem de en güzel hâliyle, en güzel diliyle, en güzel sözleriyle...

Allah lütfetti ben okudum, benden sonra bir kardeşim daha okudu. Oğullarımız var. Şunu diyeceğim: Babam kazandı. Niye? Her gün hiç

olmazsa bir Yasin okuyoruz babama, anamıza o yüzden. Suriye'den sonra Kahire'ye gittim. Ben oradan pasaport aldım. El Ezher Üniversitesi vardı. İslam ülkelerinden gelen talebeler oraya kaydolurdu. Ben de kaydoldum. Toplamda 8 yıl yurtdışında bulundum.

Oradayken Maraş'a ait özlediğiniz şeyler var mıydı?

Tabii ki... Sabahleyin ilk işimiz yurdun kapısında satılan gazeteyi almak olurdu. Gazetelere şöyle bir göz atardık. Derse gitmeden. Kahvaltı ederken de acaba Türkiye'den haber var mı? Buna bakardık. Varsa sevinirdik. Bir gün çok eski Dış İşleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil Kahire'ye geldi. Hava alanında karşıladık onu. Orada Arapça bir metin yazdık. "Yaşasın Arap-Türk dostluğu!" diye. Orada Türk bayrağını görünce, arkadaşlarımız, ben yani o kadar duygulandık ki! Yazıyı görünce bakan da çok duygulandı. Çok önemli şeyler bunlar... Yani o bayrağı gördüğüm zaman sanki ben, kanatla-

nip uçuyordum sevincimden. Bizim bayrağımızdan daha güzeli yok derdim. Bir milletin hafızası hakikaten o millet için emek vermiş, hizmet etmiş, kendini yetiştirmiş ve geliştirmiş insanların varlığıdır... En iyi yol, kendimizi yetiştirmektir. Türkiye'nin iyi okumuş, iyi yetiştirmiş, dünyayı tahlil edebilen, yorumlayabilen insanlara ihtiyacı var. Bir de güzel ahlak!

En büyük sermayemiz. Anlatılmayacak çok şey var. 1970-71'de Türkiye'ye döndüm, Maraş'a geldim. Ama en çok özlediğim neydi biliyor musun oralarda? Bizim bağımız vardı. 100 dönüme yakın bağ... Başında bir bahçe vardı. Suyu vardı. O bağa giderdik, üzüm keserdik, o fıstık, incir, ceviz ağaçları... Onlara çıkardık, toplayıp yedik. Kardeşlerim vardı. İşte biz böyle oynardık arkadaşlarımızla, kardeşlerimizle, koşuşurduk hatta birbirimizi çevirerek fırlatırdık falan, o çok zevk verirdi bize. O oyunları çok özlerdim.

Hangi oyunları oynardınız?

Deveme derler bilir misin? Demirciler Çarşısında çok yapılır o. Onu çok oynardık. Bir gün onu oynarken fırlatıyorum, komşu çocuğun ayağını delmiş, yaralamış. Anacağım koştu geldi. Ayağını yıkadı güzelce, yağ sürdü, sardı falan, bir doktor gibi tedavi etti. Uzun zaman sonra sanıyorum 2012'de köyüme gitmiştim. O arkadaş, beni görünce koşu koşu geldi. Kucakladı beni. "Devemyle ayağıma vurduydun. Anan da benim ayağıma sardıydı. Gel kucaklaşalım da helalleşelim seninle" dedi. Yani kucaklaştık öyle, çok da duygulu oldu.

Çalışma hayatınız...

6 sene Sütçü İmam Lisesinin karşısındaki camide çalıştım. 81'de Çarşıbaşı Camii'ne geldim. Tam 30 sene burada görev yaptım.

İmam olduğunuz için, her gün halkla iç içeydiniz. Maraşlıyı size sormak istiyoruz.

Önce Maraş'ı söyleyelim. Maraş'ı manşet yapacak cümle şu: Maraş yaşanacak bir yer. Yaşanacak bir il. Niye? Şu anda Kapıçam'dan girin, Kılavuzlu'ya kadar yürüyün, hiçbir sıkıntı olmaz. Eğer kendimize yanlış yapmıyorsak, hiç kimse bizi rahatsız etmez. Bunu görüyorum ben. Niye? Benim evim öğretmenlerindeydi. 20 sene oradan Çarşıbaşı'na geldim gittim. Yatsı veya sabah namazında da...

Yolda sarhoşlarla, psikopatlarla, delilerle karşılaştım, hırsızlarla karşılaştım. Mesela bir tanesini anlatayım ben size. Kasaplar Çarşısı'ndan geçerdim. Maraş'ın kabadayıları, ben oradan geçerken içki bardaklarını saklardı. "Selamünaleyküm" derim eğilirim, öyle geçerim. Birisi demiş ki "Bu hoca bizi takip ediyor. Bir hürmet edelim şuna, -onlar öyle konuşurlar-, yani bir dövelim şunu." İçlerinde Cinli Zeki vardı. Cinli Zeki ona cevap vermiş: "Ya bizi adamdan sayıyor selam veriyor. Başka adamdan sayan var mı bizi." Cinli Zeki namlıydı. Esnaf bunu görünce dükkânının içine çekilirdi.

O zaman Maraş insanı keşfedilecek bir insandır diyebilir miyiz?

Tabii tabii. Dışarıdan sert görünen ama içerisinde merhamet bulunduran bir insan... Maraş'ın beşeri durumu çok iyi, Maraşlı güler yüz görürse sizden, 2 kat güler yüz gösterir. Saygılı...

Eski Maraş'la şimdiki Maraş arasında fark var mı?

Kültür açısından olabilir. İnsanın insana yaklaşması açısından olabilir. Çocukken amcalarımla, dayılarımla daha iç içeydik. Bakın şeriat güzeldir. O güzel bir edeptir. Tâbii medenilik ne demek? Medine'nin ismi İslam'dan önce Yesrib'tir. Ne ile medenileşti Yesrib? Din ile. Eskiden köyde din hizmetleri çok zayıf idi. Yoktu yani, şehir gibi değildi. Şehir insanı Maraş'ta daha iyiydi. Ben

tatillerde gelirdim. Hayran olurdum. Ulu Camii'nden aşağıda hal vardı. Maraş'ın hali oradaydı. Maraş halkı sabah namazını kılar. Gelir, selam verir, biz bir köşeye çekilip tespih çekeriz, birimiz Kur'an okur, birimiz dua eder. Ondandır dizilirler, sefer tasıyla çorbalar gelir. Birbirlerine çorba ısmarlar komşular, çay ısmarlarlar. Dükkânlarını temizlerler. "Ya Fettah! Ya Rezzak!" derler otururlar. Akşam giderken de "Allah ülkeme, devletime zeval vermesin, koyup gidene rahmet olsun" derler. Ne çek var, ne senet var, ne borç var. Cebine koyar gider; helal çok güzel bir şey. Bunu şehirden öğrendik biz. Şunu da eklemeliyim, köylü köyünde ne varsa koyardı misafirin önüne. Şimdilerde Elhamdülillah köylüsü şehirlisi kalmadı.

İnsan yaşadığı şehre benziyor galiba hocam, değil mi?

Tam bir Akdeniz iklimi yaşıyoruz. Kalbin kalbe tesiri var derler. İklimin de bizim üzerimizde tesiri var. Biz Maraş olarak yumuşak huylu, sabırlı, metanetli insanlarız. Akdeniz iklimi olması sebebiyle pirincin, domatesin en iyisi burada yetişir. Bertiz üzümünün hiç benzeri yok başka yerde. Suudi Arabistan'da Maraş cevizi satılır düşünebiliyor musun? Maraş vatana millete çok bağlı... Maraşlıya o kadar zulmedildi ki Fransızlar bastırıyor, Ermeniler bastırıyor buralarda. Harp sırasında iki kadın...

Şimdi Abdülhamithan Camii'nin olduğu tepeden bunlara ateş açıyorlar. Biri diğerine diyor ki "Sen hamilesin. Sen ölürsen iki can gider. Bende öyle bir şey yok, ben savaşıyorum" diyor. Maraş kadını bu! Zaman zaman evini yaktı, niye? Fransızlar yerlerini işgal etmesin diye. Bunların hepsini okudunuz kitaplarda. Onun için Maraşlı vatanına, dinine, bayrağına çok bağlı, hepimiz öyleyiz. Ben hâlâ gördüğüm zaman bayrağı Kale'de vallahi gurur duyarım.

Lezzetin Mekânı

BİN BİR DERDE DEVA : KELLE PAÇA ÇORBASI

İLKNUR AVCI

Kahramanmaraş'ta yapılan kelle paça çorbasının rayihası, tadı, kokusu bir başladır. Çünkü Maraş'ta kelle paça çorbasının yapımı farklıdır. Ayrıca onda Kahramanmaraş'a özel farklı malzemeler de kullanılır. Bu yüzden çeşitli şehirlerde tadılan kelle paçayla Maraş'ta tadılan bambaşkadır.

Eflak, Boğdan, Marmara bölgesi ve Trakya bölgesi paça çorbasının ilk yapıldığı yerler diye bilirse de sanılanın aksine en eski Türk obalarında dahi kelle paça çorbasının yapıldığı bilinmektedir. Rumeli mutfağındaki kelle paça çorbası ile Mezopotamya ve Asya kültüründe olan kelle paça çorbası birbirinden çok farklıdır. Rumeli’de daha çok terbiyeli yapılırken, Mezopotamya ve Asya coğrafyalarına doğru geldikçe kendine has fazlaca baharatlı olanı tercih edilmiştir. Ve yahni olarak yani tandır usulü kendi suyuyla pişirilip, kendi suyu ile birlikte içilmiştir. Aynı zamanda Türk obalarında dağlama ve ütölme işleminin yapıldığı da bilinmektedir.

Orta Asya’da kesilen hayvanların sadece eti ve suyu değil sakatatları da kullanılmıştır. Mesela topuk kemiğinden yapılan topuk sünğük (paça çorbası) de Orta Asya mutfağında yer almış bir çorbadır. Tavşan gibi av hayvanları ve kuzu ile hazırlanan yahniler de Orta Asya gibi Osmanlı döneminin mutfağında yaygın olan yemeklerdi. Selçuklu döneminde ise daha çok tirit meşhurdur.

Osmanlı mutfağında 15. ve 16. yüzyılda işkembe ve kelle paça çorbası, 18. yüzyılda kırmızı et ile paça yahnisi çeşitleri görülmekteydi. Osmanlı sarayında en çok koyun paçası tercih edilip, mevsimine göre de kuzu eti yenilirdi. Sığır eti ve paçası en az tercih edildi. Sığır eti 19. yüzyıl ve sonrasında mutfağa daha çok girmeye başlamıştır. Paça yemekleri genellikle sarımsaklı ve sirkeli yenildiğinden içinde paça eti olmasa dahi sarımsaklı ve sirkeli bazı yemeklerin isimleri de paça olarak anılmıştır.

Mesela Fatih Külliyesi misafirhanesinde misafirlere paça ikram edilirmiş. Bir tabak paçayı 4 kişi yermiş. Fatih Sultan Mehmet ve maiyetine de paça pişirilirdi. Hatta mutfak defterlerinde “baş (kelle) paça” ismi geçer. Paçanın yüzüne çıkan yağına ise “has paça” denilmiştir. Fatih döneminde kazaskerlere her öğün diğer divan üyelerinden ayrı olarak baş paça yapıldığı bilinmektedir.

Yine sultan ve harem için kuzu paça özel olarak hazırlanmıştır. Fatih Sultan Mehmet’in sofrasında bolca tüketilen kelle paça, diğer sultanların sofralarından da eksik olmamış. Paçadan sadece kelle paça çorbası değil işkembeli paça, paça böreği, sirkeli paça, terbiyeli paça, paça dolması, paça doldurması gibi çeşitler de yapılmıştır. II. Mahmut döneminde de çok rağbet gören kelle paça çorbacıların baş tacı olmuştur.

Faydaları

Kemik suyundan yapılan kelle paça çorbası bağışıklık sistemini güçlendirerek vücudu hastalıklara karşı korur. Soğuk algınlığına karşı oldukça faydalı bir çorba çeşididir. Kısa sürede soğuk algınlığını vücuttan atmayı başarır. Gribal enfeksiyonu çabuk atlatmaya yardımcı olur. Ayrıca iç organları temizler. Bu özelliği kemik iliğinde bulunan lökositten

gelmektedir. Kollajen maddesi ise kemik suyu ve paçada mevcuttur. Bu sebeple kanser hastaları için paça, tedavi edici bir besindir. Yağ oranı ve kalorisi oldukça yüksek bir besindir. Yüksek besin değeri olan paça çorbası özellikle çocuklara gelişim dönemlerinde içirilmesi tavsiye edilir.

Kemoterapi döneminde alınan ilaçlar vücutta ki kollajen düzeyini bozma gibi bir etki oluşturabilmektedir. Tedavi

**Fatih Külliyesi
misafirhanesinde
misafirlere paça ikram
edilirmiş. Bir tabak
paçayı 4 kişi yermiş.
Fatih Sultan Mehmet
ve maiyetine de paça
pişirilirdi.**

döneminde kelle paça çorbasından alınan kollajen sayesinde vücut tedaviye daha hızlı cevap veriyor. Kırık, çıkık ve doku onarımına ise en fazla ayak paça tavsiye edilir.

Gurbetten gelenin hâlini anlatmamıza gerek yok. Bazıları henüz evlerine, anne babalarının yanlarına uğramadan kelle paçacılar giderler.

Demir eksikliğinden kaynaklı kansızlığın tedavisinde başarı gösteren kelle paça, tıpkı diğer sakatat çeşitleri gibi kırmızı kan hücrelerinin üretiminde rol alıyor. Düzenli tüketildiğinde kırmızı kan hücrelerinin daha çok üretilmesini sağlıyor. Kelle paça, cildi sıkılaştırıyor, cilt sarkmalarını toparlıyor, cilt çatlaklarını gideriyor. Düzenli içildiğinde cildin elastikiyetini koruyor. Cildi sıkı tutarak, cildin kurumasına ve kırışmasına engel oluyor. Bir yandan da cildi besleyip, nemlendiriyor.

Kabızlığa iyi gelerek, bağırsak florasını iyileştiriyor. Kronik kabızlıktan kurtulma noktasında kelle paça çorbası tüketmeyi deneyebilirsiniz.

Kelle paça çorbası omega-3 bakımından oldukça zengin bir besindir. Ceviz ve fındıkta bulunan omega-3 yağ asitleri bu çorbada da bulunmaktadır. Proteinin yanı sıra A, C, D, E, K, B12, B6 vitaminleri, demir, folat, sodyum, potasyum, magnezyum, çinko, selenyum, bakır mineralleri içeren bu lezzetli çorba; kırık çıkık geçirilen dönemde az hareket ediliyorsa kilo almamak adına tüketirken dikkat edilmelidir.

Yapım Öncesi

Kullanılan malzemeler: Büyükbaş veya küçükbaş hayvanın başı (kellesi), kemikleri ve ayakları (paçası).

Kelle paça yapımının ilk ve önemli aşaması temizliğidir. İlk önce kelle ve ayaklar bir gün boyunca suda bekletilir. Suyun rengi sık sık kontrol edilir. Kirlenen su boşaltılır, temiz su ilave edilir. Böylece kelle ve paçada arta kalan kanın atılması sağlanır. Daha sonra hem kelle etindeki tüyler hem de ayakta tüyler ateşte iyice ütülür ve dağlanır. Kaynama aşamasına geçmeden tekrar yıkanır ve kemikler kırılır. Kırılmasının sebebi, kemik iliğinin ortaya çıkmasını sağlamaktır. Kemikler ve paça ayrı kazanda, kelle ayrı kazanda pişirilir.

Yapımı

Kahramanmaraş'ta yapılan kelle paçanın sırrı iyi temizlenmesinde ve çok kaynatılmasındadır. Kaynatılırken ilk kaynama suyu muhakkak dökülür. Bu ilk kaynama su ve köpüğüne "kef" denilir. Kef, yüzeye çıkan kirli kandır. Lezzetinden hoşlanmadığınız bir kelle paça çorbasının sevilme sebebi bu kokuyu veren ilk kaynama suyunun dökülmesidir.

Kelle paça evde yapıldığında 5-6 saat kaynatılır. Lokanta ve restoranlarda yapılırken ise 12 saat kaynatılır. İlk 8 saatlik kaynamasından sonra altına meşe kömürü atılır. Meşe kömürü ile paçanın kıvamı duru değil yoğun ve istenilen kıvama ulaşır. Meşe kömürü ile Maraş'ımızın ustaları paçayı bir nevi kısık ateşe alırlar ve 3-4 saat daha kaynatarak adeta demlenmesini sağlamaktadırlar. Çok kaynayan paçanın suyu üzerinde yağ tabakası oluşur. İşte

bu yağ paçanın şifasının gizlendiği özü, kolajen maddesi taşıyan faydalı kısımdır. Tereyağının neredeyse beş katı güçlü denilebilecek bir yağdır bu. O yüzden kullanırken miktarına dikkat etmelidir. Genelde iki kaşıktan fazla kullanılmaz. Ayrıyeten başka türden bir yağ katmaya da ihtiyaç duymaz ve diğer yağlar kelle paça çorbasının asıl lezzetini bozduğu için tercih edilmez. Maraş kelle paça çorbasını farklı kılan diğer özelliği Maraş sumak ekşisinde gizlidir. Dal ekşi bir gün tuzlu suda bekletilir ve servis esnasında çorbaya katılır. Ama evlerde yapılan kelle paça çorbalarında genelde akıt hâlindeki sumak ekşisi tercih edilir ve bu ekşi, çorba kaynar-ken eklenir. Servis edilirken üzerine pul biber ve tereyağlı sos dökülür. Mevsimine göre yeşillik ve sebzelerle yenilir.

Çeşitleri

Siyah Paça: Kellenin yanak etinden yapılır.

Ayak Paça: Bahanak ayak paça diye de bilinir.

Dil, Göz ve Beyin Paça

Baharatlı Paça: Kekik, nane, karabiber, yenibahar, yaprak biber eklenir. Siyah paça, ayak siyah paça ve karışık ve baharatlı paça sırasıyla tercih edilenlerdir. Baharatlı paça günümüzde daha çok sevilmektedir.

Tirit Paça: Yağ oranı fazla olduğundan eskiden daha çok tercih edilmiştir.

Beyin Söğüş - Beyin Kavurma: Sarımsak ve baharat karışımı ile yapılır. Söğüş ve kavurma meze gibi de tüketilir. Ekmek arası tercih edenler de var.

Ve sadece Kahramanmaraş'ta tadabileceğiniz Tarhanalı

Çorba ve Etli Cevizli Tarhana: Kelle paça çorbasının sadece suyu tarhananın üzerine dökülerek yapılır.

Peki, lokantalarda yapılan kelle paça çorbasının daha çok tercih edilmesinin sebebi nedir?

Kahramanmaraş'ta dışarıda kelle paça yemek bir gelenek hâline gelmiştir. Maraşlıların ailesi, arkadaşları, misafirleri ile özellikle gece geç saatlerde kelle paça lokantalarına gittikleri görülür. Sabaha kadar açıktır bu lokantalar. Yazın, gece serinliğinde, kışın ise akşam saatlerinden sonra kelle paça tercih edilir. Maraş'ta hastaneden çıkan da soluğu paça çorbasında alır. Damat ve arkadaşları hamamdan çıkınca kelle paça lokantasına gider. Gurbetten gelenin hâlini anlatmamıza gerek yok. Bazıları henüz evlerine, anne babalarının yanlarına uğramadan kelle paçacılar giderler. Kahramanmaraş'ta eskiden beri sürdürülen gelenekten biri de paça çorbasının sabah içilmesidir. Sabah içmek günü dinç geçirmeyi sağlar. Ayrıca kelle paça kişiyi tok tutmaktadır.

GERMANİCİA ANTİK KENTİ GÜZELİ HATIRLAMAK

- SÖYLEŞİ:
AYŞE ERSOY

HER MOZAİKLİ ALAN
TARİHİN YAZILI
VESİKASIDIR

- DOĞU VE BATI'NIN
BULUŞMA NOKTASI:
GERMANİCİA
- GERMANİCİA
GEZİSİNDEN NOTLAR

AYŞE ERSOY: HER MOZAIKLİ ALAN TARİHİN YAZILI VESİKASIDIR

SÖYLEŞİ: ÖMER YALÇINOVA

2008 yılında bir ihbarda bulunmak için Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesine gelen vatandaş, karşısında Ayşe Ersoy'u buldu. Bu karşılaşma, 1500 yıl boyunca kendini saklayan bir antik kentin ortaya çıkarılmasını sağladı. Ayşe Ersoy'la o yılları konuştuk.

Arkeologlar Germanicia'nın yerine dair neler söylüyor ve yazıyorlardı, onu nerede arıyorlardı?

Germanicia diye bir kentin sadece adı, bilimsel yayınlardan ve antik haritalardan yola çıkarak bilim çevrelerince biliniyordu. Ancak tam yeri tespit edilememişti. C. Müller 1916 yılında kaleme aldığı Geographia adlı eserinde; Germanicia Antik Kenti'nden Suriye topraklarında Ön Asya küçük Asya sınırında Kommegene topraklarına ait olan bir şehir olarak bahsetmiştir. W.M. Ramsay'ın A.Pekman tarafından Türkçeye çevrilen *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası* adlı çevirisinde Germanicia'nın konumunu anlatırken Samasota (Adıyaman Samsat) Antik Kentinin

yaklaşık 150 km. yakınında bulunduğunu ifade eder. E. Honigman'ın Bizans Devleti'nin Doğu Sınırı adlı eserinde Germanicia için Antakya'dan gelen doğu yolu, Elbistan ve Yarbuz'dan gelen güney yolu, Göksun'dan gelen güneydoğu yolu, Sumaysat'tan (Samsat) gelen bir dörtyol ağzında diye bahsetmiştir. Kaynaklarda görüldüğü gibi Germanicia Antik Kenti'nin tam yeri kesin olarak belli değil. Tarihteki bazı antik kentler şanslıdır. Efes, Perge, Kastabala, Anemurium gibi. Şansları o kentlerin üstüne yeni kentler ve günümüz yerleşimi kurulmamıştır. Tiyatrosuyla, nekrapolüyle, kamu yapıları, stadyumu ile günümüzde hâlâ ayakta dururlar. Ancak Germanicia gibi Flaviopolis (Kadirli), Eirenopolis

(Düziçi) gibi antik kentlerin üzerine başka medeniyetler ve günümüz yerleşimi kurulduğu için ve antik kente ait ayakta bir kalıntı kalmamasından dolayı sadece arkeoloji dünyasında adı bilinir. Günümüzde bu bölgelerde antik kentlere ait bir mozaik veya antik bir duvar kalıntısının bulunması o kentin lokalizesi için büyük önem taşır. Germanicia Antik Kenti de mozaikleri ile hayat bulmuştur, mozaiklerle adını duyurmuştur. Artık bilim çevrelerince başka yerlerde aranmıyor, Maraş halkı ve tüm Türkiye ve dünya Germanicia Antik Kenti'nin Kahramanmaraş'ta olduğunu biliyor.

Germanicia mozaikleri bulunduğunda Kahramanmaraş'ta görev

Germanicia mozaikleri ile hayat bulmuş, adını duyurmuştur. Artık bilim çevrelerince başka yerlerde aranmıyor o, Germanicia Antik Kenti'nin Kahramanmaraş'ta olduğunu biliyor.

yapıyordunuz. Süreci merak ediyordunuz. Mozaikler nasıl bulundu? Kazı çalışmaları nasıl başladı? Hangi arkeologlar çalıştı? Ne gibi çalışmalar yapıldı?

Evet. Germanicia mozaikleri bulunduğu Kahramanmaraş'ta görev yapıyordum. Müze Müdürü olarak... Göreve başladığım ilk aylarıydı. Bir vatandaş 2007 yılının 13 Ağustos'unda müzeye gelerek benimle görüştü. Bir ihbarda bulunmak istediğini, Dulkadiroğlu mahallesinde oturduğunu, yan komşunun günlerce odayı kazdığını ve bir mozaik bulunduğunu söyledi. Söylediği mahalle şehir merkezinde iki-üç katlı bir yerleşim olduğu için ve bugüne kadar Kahramanmaraş'ta mozaikli alanlarla ve bir antik kenti

bünyesinde barındırdığını hiç duymadığım için önce ihbara inanmadım. Ama müzeciler işleri gereği en küçük bir ihbarı değerlendirdikleri için ihbarı değerlendirip amcaya vatandaşlık görevini yerine getirdiği için teşekkür ettim. Amcayı uğurladıktan sonra verilen adresle ilgili Emniyet Müdürlüğü'nün kaçakçılık şubesini aradım. Bir ihbar var deyip adresi verdim. "Değerlendirip bize dönebilir misiniz?" dedim. Bir saat sonra Emniyetten olay yerinden beni aradılar. İhbarın doğru olduğunu, gelip incelememizi istediler. İki arkeolog arkadaşım ile görev yerine gittiğimde iki katlı bir evin alt katında kiracının oturduğu evin yatak odasının zemininde bir kaçak kazı yapıldığını, kaçak kazı sonucu çıkarılan mozaiklerde ağaçtan kuş avlayan bir Romalının tasvir edildiği mozaikleri gördüğümde gözlerime inanmadım. Günlerce kiracının oturduğu evin zemin betonu kırılmış, ev sahibi tarafından zemin 60 cm. derinlikte kazılmış. Topraklar çevredeki insanlar anlamasın diye çuvallara konulup kenarlara yığılmış. Mozaığe zarar verilmemiş. Mozaik yan komşunun bahçesine ve yola doğru devam ediyordu. Mozaığın tamamını çıkarmak için komşunun bahçesini de kazmak istemişler. Komşunun böylelikle haberi olmuş sanırım. Emniyet gerekli işlemleri başlattı. Biz hemen tescil çalışmalarına başladık. Evin olduğu parsel özel mülkiyeteydi. Ve kamulaştırılması gerekiyordu. Hemen bir rapor hazırlayıp konuyu bağlı bulunduğumuz Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bildirdik. Tescil çalışmalarını tamamladık. Ve ben Ankara'da kamulaştırma şubesi ile bizzat birkaç kere kamulaştırma konusunda görüştim. Mozaığın kazısının yapılması gerektiğini, çalışabileceğini ifade eden ikinci-üçüncü bir rapor daha gönderdik Ankara'ya. Kamulaştırma Daire Başkanı 2008 Aralık ayında beni aradı. Ve mahkemenin sonuçlandığını ve o kamulaştırma için ayrılan paranın bize gönderebileceğini ifade etti. İşyerindeki arkadaşlarla bu habere çok sevindik. 2008 yılında

**Koruma altına
aldığımız bölge
146 hektarlık bir
alan. Yeri tam
tespit edilemeyen
bir kayıp kent
Germanicia. Tam
1500 yıl toprağın
derinliklerinde
kendini saklamış.**

kamulaştırma tamamlandı. 2009 yılında bakanlığımızdan gönderilen ödeneklerle Aralık ayının 1'inde alanda çalışmalara başladık. O zamanki valimiz Sayın Niyazi Tanılır'ın bize çok büyük katkıları ve destekleri oldu. O dönemki Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Sayın Mehmet Balduk ve üyelerinin ve Turizm Altyapı Hizmet Birliği Başkanı Mehmet Temizdemir ve Belediyemizin çok büyük destekleri oldu.

Kaziya başlayabilmemiz için öncelikle iki katlı evin yıkılması gerekiyordu. Binayı yıkarken mozaïği korumamız lazımdı. Mozaïğin üzerini önce jeotekstille kapattık. Onun üzerine çok kalın bir tabaka hâlinde mucur kapattık. Mucurun üzerine de kum dolu çuvarlar koyduk. Ev kontrollü bir şekilde Belediyemizin işçileri tarafından yıkıldı. Hemen yola bir duvar örmemiz gerekti. 1 hafta sonra kazı çalışmalarını başlattık. Kaziya diğer odalardan ve bahçeden başladık. Ama günlerce hiçbir şeye ulaşamadık. Çok büyük bir hayal kırıklığı yaşadık. Tek umudumuz mozaïğin çevresinde mozaïğin devamını bulmaktı. Ama evin banyosu ve tuva-

leti, komşunun bahçesi mozaïği yok etmiş olabilirdi. Kontrollü bir şekilde açmaya başladık. Bahçeden, tuvaletin ve banyonun altından mozaik sağlam çıktığında birbirimize sarıldık. Akşam hava karardığı hâlde alanı terk etmeye aralık soğuşunda mozaïği temizlemeğe devam ettik. İki tane karşılıklı boğa, avdan dönen bir avcı ve villa betimlemelerini ortaya çıkarttıkça sevincimizi görmemiz gerekirdi. Kazımızda uzman arkadaşlarımın tamamının görev almalarını sağladım. Genelde bir-iki kişi görevlendirilir. Ben de dahil tüm uzman arkadaşlarım beraber bir ekip ruhuyla görev yaptık. Arkadaşlarımızın hepsi göreve yeni başlamışlardı. Mesleğimizin güzelliğini hep beraber yaşadık. Kazı çalışmalarında ben ve uzman arkadaşlarım Gülşen Başpınar, Ömer Avcıbaşı, Safnaz Akbaş, Özgür Hacikerimli, Elif Yuca Esen ve merhum Mehmet Gürçin görev aldı.

Mozaiklerle ilk karşılaştığınızda neler hissettiniz?

Açılcası ben bir mozaik parçası bekliyordum ilk önce. Birden Zeugma

benzeri mozaikleri görünce çok şaşırdım. Mahallede iki katlı evin yaklaşık 1 metre derinliğinde bulunan mozaiklerin hiç bozulmadan, depremlere, sellere, inşaatlara rağmen günümüze kadar sağlam kalmış olması çok şaşırtıcıydı. Ev sahibi bodrum katı yapmadığı için sağlam kalmış. Evin diğer odalarını incelemek için gezdiğimizde bir odada da çok önceden kazı yapıldığını ve dökülen zemin betonunun diğer odalara göre yüksekte kaldığını fark ettik. Belli ki bu odada da kazı yapılmıştı. Gerçekten kurtarma kazısında gördük ki bu odadaki mozaik kesilip satılmış. İşyerine döndüğümüzde parselin eveliyatına baktığımızda yıllar önce bahçede bulunan kömürlükte aynı ev sahibi tarafından kaçak kazı yapıldığını ve güvenlik güçlerinin bundan haberi olduğunu ve ayrıca Müze Müdürlüğü tarafından da bu alanda kazı yapıldığını ve bazı mozaiklerin kesilerek müzeye taşındığını öğrendik. O yıllarda bu parsel sit alanı ilan edilseydi ve parsel kamulaştırılsaydı, ev sahibi diğer odadan çalınan mozaikleri yurtdışına çıkaramazdı.

Namık Kemal, sonrasında Bağlarbaşı ve Şeyhadil mahallelerinde bulunan mozaiklerin kayıp antik kent Germanicia'ya ait olduğu nasıl tespit edildi?

Namık Kemal mahallesindeki mozaik bulunduktan sonra yerel basında mozaik haberinin yayınlanmasıyla Bağlarbaşı mahallesinden bir vatandaş müzeye gelerek kendi evinin alt bodrum katında da mozaik bulunduğunu ifade etti. Bunun üzerine eve gittik. Ev sahibinin "Kuşlar Mozaïği" adını verdiğimiz mozaïği zarar vermeden bodrum katta zemin olarak bıraktığını gördük. Böylece ikinci mozaikli alanımızı bulduk. Üçüncü mozaikli alanı bulmamızın öyküsü de gerçekten ilginç... 2008 yılının 15 Eylül'ünde müzeye bağlı bir koleksiyonerimizin gelerek bir kahvehanede videoyla mozaik satışı yapıldığını ihbar etmesi üzerine güvenlik güçleriyle irtibata geçildi. İsmi belirlenen kahvehaneye sivil polisler gitti. Ve gerçekten bir vatandaşın evinin altında bulunduğu mozaikleri videoya çektiğini ve satmaya çalıştığını tespit etti. Emniyet güçleri bizimle birlikte Bağlarbaşı mahallesinde bulunan eve baskın yaptı. Baskın sonucunda "Avcı Mozaïği" adı verilen mozaik bulundu. Müzeye gelen her ihbar, dedikodu, söylem anında biz müzeciler tarafından değerlendirilmiş ve toplamda Şeyhadil, Namık Kemal ve Bağlarbaşı mahallelerinde 19 alanda mozaik ve kalıntılar tespit edilmiştir. Bu bölge yıllar önce bağ, bahçe ve zeytinlikken de vatandaşların söylemlerine göre hep mozaikli alanlar ve kalıntılar varmış. Bölge imara açıldığında da vatandaşlar resmi yerlere başvurmuş. Ev yaparken mozaik bulduk diye. Ama maalesef hiç ilgilenen olmamış. Çok üzücü... Ama biz bir grup müzeci yaptığımız projelerle kamuoyunu harekete geçirerek bu alanı koruduk, kolladık, kazılar yaptık, sahip çıktık.

Germanicia adının konmasına gelince... O güne kadar kalıntı ve mozaik bulunan parselleri haritaya işledik.

Adana Koruma Kurulu Uzmanları ve biz müzeciler o bölgede günlerce gezdik. Alanın sınırlarını tespit ederek bölgeyi 2008 yılında 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak koruma altına aldık. Koruma altına aldığımız bölge 146 hektarlık bir alan. Yeri tam tespit edilemeyen bir kayıp kent Germanicia. Tam 1500 yıl toprağın derinliklerinde kendini saklamış. Depremlere, istilalara, inşaatlara rağmen ayakta kalmış. Mozaiklerle ben buradayım diyor. Bir zamanlar burada büyük bir kent vardı. Germanicia'yım ben dercesine... Mozaïği ilk bulduğumuz günden itibaren hep bilimsel yayınlardan araştırmalar yaptım. Ekipçe çıkarılan sikkelerden ve buluntulardan dönem tespiti yaptık. Ve kentin adını tekrar ona kazandırdık: Germanicia Antik Kenti.

Germanicia, Zeugma ve Efes mozaikleri arasında ne gibi benzerlik ve farklılıklar vardır?

Zeugma ve Efes mozaiklerinde konu, mitolojidir. Her iki kentin mozaiklerinde mitolojik tanrılar, kahramanlar ve mitolojik sahneler betimlenmiştir. MS. 1-3. yüzyılı kapsayan bu mozaiklerde Paganizm yani çok tanrılı din egemendir. Ancak Germanicia mozaiklerinde günlük yaşamdan kesitler, av sahneleri, doğa yani yaşam ana temadır. Tek tanrılı din olan Hristiyanlığın ilk önce halk arasında yayıldığı göz önüne alındığında Germanicia halkı Paganizmin tanrılarını ve mitolojiyi terk ederek tek tanrılı dine inanarak mozaik konularını hep yaşamdan seçmişlerdir. Sadece Zeugma, Efes mozaiklerin kenarlarında yer alan bordürler ve betimlemelerdeki realist üslup benzemektedir.

Germanicia mozaiklerinde neler anlatılıyor?

Öncelikle her bir mozaikli alan tarihin yazılı bir vesikası gibi. Mozaiklerdeki her bir anlatım Germanicia'nın yaşamından kesitler sunuyor. Germanicia halkının giyiminden nasıl evlerde oturduklarına, hangi meyveleri yetiştirdik-

lerine, hayvancılığın yaygın olduğuna, avcılığın yağın olduğuna hatta zengin kesimin giyimi ile bir çobanın giyimdeki farklılığa kadar her ince ayrıntıyı gözler önüne seriyor.

Akademik bir kitap çalışmanız da var Germanicia'yla ilgili: *Mozaikleri İle Yeniden Doğan Kent Germanicia*. Kısaca kitabınıza dair bilgi verir misiniz?

Evet Germanicia ile ilgili kitap çalışmam var. Kitabımın adı *Mozaikleri İle Yeniden Doğan Kent Germanicia*. İlk kitabım Almanya'da basıldı. Lambert yayınevi tarafından 2016 yılında Türkçe özel seri olarak basıldı. İkinci kitabımı ise Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi 2018 yılında çıkarttı.

Çok emek verdim Kahramanmaraş'a. Şimdiki müzenin teşhirinde de ben ve o zamanki ekibimin çok özverili çalışmaları oldu. Akşam eve geldikten sonra gece yarlarına kadar kitabımı yazardım. İyi ki yazmışım ve çalışmışım. 7 yılın sonunda görev yerim değiştirilse de Germanicia Kenti'nin Kahramanmaraş'a kazandırılması, şehrin mozaiklerine ve kalıntılara sahip çıkmamız gurur verici.

Germanicia Antik Kenti ile ilgili daha önce hiç bilimsel bir yayın yapılmadığı için, çalışmalarımı kitap hâline getirdim. Bir ilk oldu. Kitap arkeologlar tarafından çok takdirle karşılandı. Kitabım bir başvuru kitabı. Kitabımı okuyan arkadaşlar Germanicia mozaikleri ile tanışacak, yok olmuş bir kenti zihinlerinde canlandıracak, kentin bu bölgede kurulmasına etken coğrafyasını ve tarihini öğrenmiş olacak.

Hocam yeni çalışmalarınızda da söz eder misiniz?

Ben hâlen Hatay Müze Müdürü olarak görev yapıyorum. Hatay ve çevresinde yeni ekibimle bilimsel kazılar yapmaya devam ediyorum.

DOĞU VE BATI'NIN BULUŞMA NOKTASI: GERMANİCİA

Yazan: SÜLEYMAN CAN

İnsanoğlunun varoluş serüveninde her medeniyet Maraş bölgesinde kendi izlerini bırakarak âdeta bunları bir sonraki medeniyete devretmiştir. Bu izlerin en kalıcı, çarpıcı, etkileyici olanı ise, Germanicia mozaikleridir.

"İnsanın en büyük hikmeti şehir kurma hikmetidir." Platon

Kahramanmaraş, binlerce yıllık kültürel mirasa sahiptir. Mesela Direkli Mağarası... Son avcı ve toplayıcıların bu mağarada yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca ilk ateşi bulan, ilk aletleri yapan, diğer ifadeyle Paleolitik çağın insanları burada yaşamıştır. Domuztepe Höyüğü'nden çıkan kalıntılara bakılacak olursa, Anadolu'da ilk şehirleşmenin başladığı yer burasıdır. Başka bir misal: Asur Ticaret Kolonileri Çağına ait çivi yazılı tabletlerde Maraş'ın adı geçer. Maraş Mama Krallığına, Elbistan Ovasında Karahöyük, Yassihöyük ile dönemin güçlü Hitit İmparatorluğu'na da ev sahipliği yapmıştır.

Maraş Aslanı, Gurgum Kralı III. Halparuntaş dönemine aittir. Onun üzerinde, tarihi açıdan çok önemli olan Gurgum Krallığının soyağacı vardır. M.Ö. 8. yüzyılda Büyük İskender'in Issos muharebesinde Persleri yenmesiyle Maraş ve çevresi Makedon Krallığına bağlanmıştır. Kommegene Krallığına bağlı bölge Roma İmparatorluğu denetimine geçerek önemini arttırmıştır. Dört büyük kent; Samosata (Adıyaman-Samsat), Perre (Adıyaman-Pirun), Dolikhe (Gaziantep-Dülük) ve Germanicia (Kahramanmaraş) olarak bölgenin serüveni sürekli gelişmektedir.

Roma İmparatorluğu M.S. 395 yılında Doğu ve Batı olarak iki ayrıldıktan sonra Maraş, Doğu Roma (Bizans

İmparatorluğu) sınırları içerisinde yer almıştır. Germanicia, İslam dünyası ile Bizans İmparatorluğu arasında sınır teşkil etmektedir. Bundan dolayı Bizans ve Müslüman Araplar arasında sürekli çatışmalar yaşanmıştır o dönemde. Suriye, Bizans'ın elinden alınmış, sonrasında ise, Hz. Ömer döneminde Halid Bin Velid, Maraş'ı fethetmiştir. Doğu ve Batı arasında tampon bölge olan Germanicia Antik Kenti, Bizans İmparatorluğu için önemli bir merkezdir. Bizans İmparatoru III. Leon'un gençlik yıllarının ve eğitim hayatının geçtiği şehir olması açısından da son derece önemlidir. Çünkü kent Doğu ve Batı arasında sınır bölgesinde olduğundan burada yetişen imparator, İslam inanç ve

Germanicia mozaiklerinin, Anadolu'nun diğer bölge mozaiklerinden en önemli farkı, şehir mimarisi tasvirleri de taşımasıdır.

pratiklerini bizatihi müşahade etme imkânı da bulmuştur. III. Leon'un Doğu dillerini çok iyi kullandığı ve İslam Medeniyetini iyi analiz ettiği bazı tarihçiler tarafından nakledilir.

Bilimsel yayınlarda Germanicia'dan sıkça söz edilmiştir. Roma tarihi haritalarında Germanicia'nın yeri Maraş bölgesinde gösterilmiştir. Buna rağmen yıllarca şehir hakkında fazla bir veriye rastlanmamıştır. Ta ki 2007 yılına kadar. Germanicia kaçak kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. 2007'de Kahramanmaraş Müzesi müdiresi Ayşe Ersoy ve uzman ekiplerinin gayreti sonucu 2009 yılından bu yana başlayan kazılarla Germanicia şehrinin

Kahramanmaraş olduğu açık ve net bir şekilde kanıtlanmıştır.

Germanicia Anadolu ile Suriye'yi birbirine bağlayan yol üzerinde bulunmaktadır. Kahramanmaraş şehri tarih boyunca Asya, Afrika ve Avrupa arasında sosyal, kültürel ve ekonomik bir köprü olan Anadolu Yarımadasının Ortadoğu'ya açılan güney kapılarından birisi olmuştur. Germanicia Roma İmparatorluğu Doğu ile Batı arasındaki kesişme, daha doğrusu kavşak noktalarından biridir. Bu yüzden coğrafi ve stratejik önemine binaen, şehir bir tarım ve ticaret merkezidir de. O yüzden Germanicia'nın ekonomik açısından, bölgenin güçlü ve zengin şehirlerinden biri olduğu söylenebilir. Roma İmparatorluğu döneminde sikke basma imtiyazı her kente verilmezken, Germanicia sikke basma hakkına sahiptir. Kahramanmaraş Müzesi koleksiyonunda M.S. 2. Yüzyıla ait "Germanicia", bazen de "Caesarea Germanicia" olarak basılan sikkeler vardır. Bu dönemin sikkelerinde ön yüz imparatorun ad ve unvanı, arka yüz ise çelenk içerisinde kentin adı yer alır. Bazılarında ise kaya üzerine oturan Kent Tanrıçası Tykhe ve ayakları dibinde yüzen Nehir Tanrısının tasviri de bulunmaktadır. Nehir Tanrısı aslında bugün şehrin yanı başında akan Ceyhan (Pyramos) nehrini temsil eder. O dönemde nehir kenarlarında Germanicia soylularına ait villa ve çiftlikler bulunmaktadır.

Şehir antik yolların kesişme noktasında olduğundan sürekli istilalara ve akınlara da maruz kalmıştır. Bu yüzden Roma antik kentlerinin vazgeçilmez mimari öğeleri olan senato, devlet yapıları, şehir çarşısı ve forum yok olmuş, günümüze sadece Roma Medeniyetinin önemli sanatsal eserlerinden mozaikler ve birkaç parça mimari yapı kalmıştır.

Romalılar kaldırım, su kanalları ve kanalizasyon yapımına önem

Dört büyük kent; Samosata (Adıyaman-Samsat), Perre (Adıyaman-Pirun), Dolikhe (Gaziantep-Dülük) ve Germanicia (Kahramanmaraş) olarak bölgenin serüveni sürekli gelişmiştir.

vermişlerdir. Germanicia’da yapılan kazılarda, bu özelliklerin tamamı görülmektedir. Yeraltı kanalıyla veya su yollarıyla şehirlere gelen bol miktardaki su, sarnıçlardan kurşun veya pişmiş toprak borularla evlere dağılırdı. Kazılarda birçok örneğine rastladığımız mimari unsurlardan, Germanicia’nın sistemli ve planlı bir kent yapısına sahip olduğu anlaşılmıştır. Kazılardaki bulgular ışığında Germanicia’da en yaygın konut tipi “atrium”lu konutlardır. Roma döneminde konutlar sokağa kapalı ve dış ortamdaki soyutlanmış mekânlardır. Bu dönemde tek katlı konutların yanı sıra avludan ulaşılan ikinci kat uygulaması da bulunmaktaydı. Avlu üst kata ulaşımı sağlayan bir geçiş ve mekân niteliğindedir. Odaların tamamı avlu ile bağlantılıdır. Konuta sokaktan giriş “prothyrum” adı verilen dar bir bölüm ile sağlanmaktadır. Atrium, odalar ile sınırlandırılmış, sosyal aktivitelerin geçtiği bir mekândır. Roma konutunun iç mekânı fresk ve mozaiklerle zenginleştirilmiştir.

Avlu bölümünde ise mozaik, kesme taş ve mermer kullanılmıştır. Varlıklı kişilerin konutlarında avlu sayısı artmaktaydı. Avlu ve odalara geçişi sağlayan “kolonad”; çiçek saksıları, su çanakları, heykeller, vazolar, çeşmeler ile renklendirilmiştir. Bu yüzden kolonadlarda ağaç dikimine ihtiyaç duyulmamıştır. Tarhlarda veya saksılarda yetiştirilen bitkilere de dekorasyonda yer veriliyordu.

Dulkadiroğlu ilçesinde Şeyh Adil, Bağlarbaşı, Namık Kemal mahallelerinde yapılan kazılarda duvar kalıntıları, kanalizasyon, suyuolları, mimari yapı kalıntıları ve en önemlisi, mozaikler ortaya çıkmıştır. Antik dönemde istilalara ve akınlara maruz kalan şehir, doğal afetlerle de sarsılmış ve tahrip olmuştur. Bölgenin yamaçta olması, Ahır Dağı’ndan akan sel sularının alüvyon biriktirmesi de, şehrin kullanım ve dizaynını etkilemiştir.

Yapılan kazılarda gün yüzüne çıkarılan mozaikler, bölge arkeolojisi için önemli veriler taşımaktadır.

Germanicia mozaiklerinin, Anadolu’nun diğer bölge mozaiklerinden farkı, şehir mimarisi tasvirleri de taşımasıdır. Dünyada ve Anadolu’da bulunan mozaikler üzerinde dönem mimarisini yansıtan mozaiklerin az ve nadir olması Germanicia mozaiklerinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Ayrıca bu mozaiklerde Germanicia’nın o dönemdeki faunasını, florasını, mimarisini, dünyevi yaşantısını ve halkın giyim tarzını da bulmak mümkündür.

Mozaikler figürlü ve geometrik olarak iki ana gruba ayrılır. En önemlisi, Avcı Mozaik’idir. Bu mozaikten bölgede avcılığın yaygın olduğu sonucunu çıkarılabilir.

Büyük bir pithos yapan Seramik Ustası mozaikçi, bir meslek grubunu yansıtmaması açısından nadir bir parçadır.

Eros Mozaikçi, geçiş dönemini anlatır. Roma’nın çok tanrılı inançtan tek tanrılı (Hristiyanlık) inanca geçişi... Son mitolojik unsurların mozaiklere yansımaları da denilebilir.

Kuşlar Mozaïği,
Germanicia'nın doğal
yaşamını anlatır.
Koridor Mozaïği ise,
bölgede yaşayan hayvan-
ları konu alması açısından
önemlidir.

Diğer mozaiklerde
bulunan kilim,
gamalı haç ve
madalyon
desenleri
dikkat
çekicidir.

Mozaiklerden yola çıkılarak
Germanicalıların dünya tasav-
vuru ve yaşantısı da tespit edilebilir.
Bundan dolayıdır ki Germanicia'nın
bölgedeki diğer antik kentlerden ayrı
bir sanatsal yapısı vardır.

Örnek olarak, bir mozaïği tahlil edelim.

Geyik Avcısı Mozaïği: Geyik Avcısı Mozaïğinin en dışında kırmızı, beyaz ve siyah tessaralarla oluşturulmuş geometrik motifler yer alır. Orta bordürde stilize, sarmal biçimli, üzerinde üzüm salkımlarının olduğu asma yaprağı motifleri ile bunların arasında keklik, serçe, güvercin betimlemeleri vardır. En içte kalan bordürün dört köşesinde "bahar" ve bitki" temalı kadın portreleri vardır. Bunlardan en önemlisi "Bahar Kraliçesi" ya da "Germanicia Güzeli"dir. Genç kadın portresi, mozaik panelinde stilize bitkisel motifler arasında bordürün tam köşesinde diyagonal bir şekilde durmaktadır. Bu avcı mozaïğinin merkez panelinde bir elinde mızrağı diğer elinde asası bulunan çizmeli bir avcının geyik avladığı görülmektedir. Avcı, yakaladığı geyikleri çit içerisine toplar. Av sahnesinin etrafı yine bitkisel motiflerle çevrelenmiştir.

Ayrıca bu mozaikte bir ressamın elindeki fırçasıyla büyük bir pithos'u resmettiği görülmektedir. Orta panelde yer alan uzun, sarı saçlı, botlu genç adam tasvir edilmiştir. Av sahnesin

de beyaz, sarı, turuncu, açık kahverengi, kahverengi, açık yeşil, koyu yeşil ve siyah renkli tesseralar kullanılmıştır. Bu mozaik panoyu ortadaki av sahnesi ile birlikte değerlendirildiğimizde konusunu Yunan Mitolojisinden aldığını anlarız.

Kesin olmamakla birlikte arkeologların tahmini: Bu kompozisyonun konusu, Antik Yunan'daki Adonis efsanesinden alınmıştır ve mozaikteki genç kız portresi de güzellik ve aşk tanrıçası Venüs'tür. Mitolojide Adonis efsanesi toprak ve bereket hikâyesi olarak anlatılır. Efsaneye göre Adonis çok yakışıklı bir genç olarak aşk ve güzellik tanrıçası Venüs tarafından sahiplenilmeye çalışılır. Adonis yılın dört ayını yer altında Persephone (Yeraltı Tanrıçası) ile geçirmektedir. Baharla birlikte yeryüzüne çıkıp Venüs'le yaşamaya başlar. Adonis ve Venüs'ün yeryüzündeki yaşamı baharı sembolize etmektedir. Toprağın her yere bereket getirmesi sebebiyle bu olay Güney Akdeniz çevresindeki halklar için büyük bir şenliktir. O yüzden burada bir bahar şenliği sahnesi işlenmiştir. Bu mozaïğin ortasındaki av

sahnesi Adonis efsanesinde anlatılan bir bölümdür. Av sahnesinin sağ üst tarafında ormanlık alanda genç ve yakışıklı Adonis, alt tarafta ise bir çitin içerisinde Adonis tarafından yakalanan hayvanlar betimlenmiştir. En içte yer alan bordür içinde anlamlı bakışlarıyla tanrıça Venüs vardır. Bunun karşısında ise Adonis'e av sırasında yardım eden kanatsız Cupido'nun (Eros) kendine saldıran aslana ok attığı görülmektedir. Cupido'lar antik mitolojide tanrıçaların çeşitli konularda yardımcıları olarak işlenmişlerdir. Burada da Cupido tanrıça Venüs'ün isteği doğrultusunda, ava giden Adonis'e yardım eder şekilde anlatılmıştır.

Germanicia mozaikleri M.S. 2. yüzyıl ile 5. yüzyıl arasında Romalılar tarafından zemin mozaïği olarak yapılmıştır. Germanicia mozaiklerinin yapımında renkli doğal taş parçalarının yanı sıra farklı tesseraların da kullanıldığı görülmüştür.

Zeugma, Halepli Bahçe, Antakya gibi yakın çevre mozaiklerinde Antik Yunan ve Roma mitolojisi hâkim iken, Germanicia mozaiklerinde gündelik konular ele alınmış. Kompozisyonlardaki kıvrımlı asma dalları ve içlerinde yer alan hayvan tasvirleri Lübnan, Suriye, İsrail, Filistin gibi ülkelerde ortaya çıkarılan mozaiklerle oldukça benzerlikler taşımaktadır.

GERMANİCİA GEZİSİNDEN NOTLAR

ÖMER YALÇINOVA

Germanica mozaiklerindeki, özellikle o tapınak zemininde bulunan mozaiklerde Levinas'ın sözünü ettiği "sonsuzluğu" gördüm diyebilirim. Bakıyorlardı, onlara yönelen, onları merak eden herkese.

Bir gün o da olur diye umuyorum. Yani Germanicia Antik Kenti bütünüyle ortaya çıkarılır, sınırları bulunur, düzenlenmesi yapılır ve açık hava müze hâline getirilir. İşte o zaman tarih, arkeoloji, eski medeniyet meraklıları Germanicia şehrini baştan sona gezmeye, araştırmaya, orada saatlerce dolaşıp, eski çağlara dair düşünmeye imkan bulur.

Bu yönde çalışmalar yapıldığını biliyorum. Haberlerden izliyoruz; Kahramanmaraş Valiliği, Büyükşehir Belediyesi, İl Kültür Müdürlüğü çeşitli projeler üzerinde çalışıyorlar. Yeni bir çalışma da değil bu. Neredeyse 2009 yılından bu yana yapılıyor. Kahramanmaraş İl Kültür Müdürlüğü üç farklı yerde Germanicia mozaik buldu ve orayı kamulaştırdı. Hatta ziyarete açtı. Bu önemli bir girişimdi. Devamının geleceğinin de habercisiydi.

Çeşitli Germanicia mozaiklerinin fotoğraflarını görmüştüm, mozaikleri ziyarete gitmeden önce. Gördükten sonra da hemen gitmedim tabii. Bu tür geziler beni her zaman çok heyecanlandırır. Hayallere sevk eder çünkü, bu tür antik kent veya farklı medeniyetlere ait şehir kalıntıları. Sanatçıları hayallere sevk eder de diyebiliriz. Fotoğraflardan yola çıkılarak eski çağlara, o çağlarda hüküm süren şartlara, o çağların insan ve toplumlarına yapılan zihinsel bir seyahattir bu. Her ne kadar sadece hayal dünyasında gerçekleşmiş olsa da, etkileyicidir, heyecan doludur. Germanica mozaiklerinin aslını görmeden önce de, bende bu şekilde bir heyecan dalgası oluşmuştu. Kafamda yüzlerce hayal oluşmuştu diyeyim. Oraya gidecek, mozaiklerin figürlerinden ayrı, renklerinden ayrı, anlatımlarından ayrı etkilenecektim.

Ama tersi de olabilirdi tabii. Kurduğum hayallerin tamamı da yıkılabilirdi. O yüzden Germanicia mozaiklerini ziyaretimden bir gün önce hem heyecan, hem de korku duyuyordum.

Bu heyecan ve korkudan dolayı, Germanicia'yla ilgili Dağların Gazeli Maraş kitabında yer alan Ayşe Ersoy'un makalesini, ayrıca yine Ayşe Ersoy'un Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından çıkarılan Mozaikleri Yeniden Doğan Kent: Germanicia kitabını okumama rağmen, mozaikleri görmeye gitmemiştim. Hatırlıyorum, dostum Süleyman Can'a birkaç defa, "Gidip görmeli miyim gerçekten?" diye sormuştum. O da, "Mutlaka!" diye cevap vermişti. Vurgulayarak, hatta bu soruyu sormak ne kadar yersiz dercesine... O yüzden Süleyman Can'dan yardım istedim. "Beni mozaiklere götürür

müsün?" Süleyman Can kabul etti. Ondan öğreneceklerim vardı. Ona soracağım yüzlerce soru vardı.

Aksilik bu ya, Süleyman'la "Müzenin önünde buluşalım." diye anlaştığımızda o, haklı olarak Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesini anlamış. Ben ise, Germanicia diye bir müze uydurmuşum kafamda ki Germanicia Müzesini anlamışım. Süleyman Arkeoloji Müzesinde beni beklerken, ben Germanicia mozaiklerinin bulunduğu yerdeydim.

Kapıdaki güvenlik görevlisi güler yüzlüydü. Ateşimi ölçtükten sonra, beni içeriye davet etti. Hemen girişte bulunan dezenfektanla ellerimi arındırdım. Ve bir büyük salon büyüklüğündeki Germanicia mozaik alanının içine girdim.

**Mozaikleri
gördüğümde
ilk duyduğum
şey, şaşkınlıktı.
Gerçekten bu
nasıl bir şeydi? Bu
nasıl bir incelik,
etkileycilik ve
anlatım gücüydü?**

Alanda benden başka kimse yoktu. Mozaiklere uzaktan bakabiliyordum. Mozaikleri gördüğümde ilk duyduğum şey, şaşkınlıktı. Gerçekten bu nasıl bir şeydi? Bu nasıl bir incelik, etkileycilik ve anlatım gücüydü? Ressam değilim. Resim sanatı üzerine çalışmalarım da yok. Ama

sanat bu işte! Her kesimden, her ilgi alanından insanı, bir anda kuşatıyor, etkileycilik alanına çekiyor. Sanatın gücü bu olmalıydı. Resim ve mozaik sanatıyla ilgilenmeme rağmen gözlerimi mozaiklerden alamıyordum. Dalgınlışmışım, şaşırmışım. Mozaiklerden bana doğru akın eden bir destanın, hikâyenin, maceranın içine girmişim adeta. Avcılar, avcılarının yöneldiği hayvanlar, o hayvanların gözlerindeki korku, avcılarının yüzlerindeki gerginlik, adeta olay şimdi yaşanıyor gibi canlıydı. Ve hikâye bununla bitmiyordu. Mozaiklerin her bir ayrıntısında, ayrı bir hikâyeyi okumak mümkündü. Kuşlar, üzüm salımları, köpekler, çocuk figürleri... bir mücadelenin içindeydiler. Bu hayattı. Yani hayat mücadelesiydi. Mücadelenin içinde çırpınıyor, bir amaca yönelik hareket ediyorlardı. Çok resim gördüm.

Fakat Germanicia mozaiklerindeki resimler kadar hareketlisine rastlamamıştım. Âdeta o olaylar bitmemiş, 21. yüzyılda da devam ediyordu.

Ben bu şekilde hipnotize olmuş gibi mozaikleri izleyip "Allah! Allahhh!" diye hayretimi dile getirirken, cep telefonum çalmaya başladı. Süleyman arıyordu. "Neredesin?" diyordu. "Müzedeyim" dedim ona, o da bana "Eee, ben de müzedeyim," demişti. Sonra anlaştık tabii. Süleyman Germanicia mozaiklerinin bulunduğu alana geldi. O gelmeden önce, ben biraz daha mozaiklerin anlattığı, yansıttığı hikâyelerin içinde gezindim. Gezindim ama bilgisiz bir şekilde. Yani bu resimlerde, tablolarla gerçekten ne anlatılıyordu? Bunları tahmin yürüterek, biraz da olsa, eski çağlara, özellikle Roma tarihine dair bilgilerimi hatırlamaya çalışarak yorumlamaya çalışıyordum.

Süleyman geldiğinde, benim çevresinde dönüp durduğum mozaiklerin, bir antik kent tapınağına ait olduğunu söyledi. Bu bilgi, beni daha da şaşırtmıştı. "Nasıl olur Süleyman? Ne İsa figürü var, ne Cebraill, ne havailer, ne de İncil'den bir sahne?" diye sordum. Süleyman, bu tapınağın, geçiş dönemi tapınağı olduğunu söyledi. Yani Germanicia halkı, çok tanrılı din inancından tek tanrılı din inancına, diğer ifadeyle Hristiyanlığa yeni geçmişlerdir, bu tapınak yapılrken. O yüzden mitolojik unsurlar, Eski Ahit ve Yeni Ahit'teki olaylara oranla daha çok kullanılmış bu tapınağın mozaiklerinde. Avlanmak kutsal bir şeydi galiba o dönemde diye düşündüm. Çünkü mozaiklerde çok canlı bir av sahnesi vardı. Hele bir dişi ayı figürü vardı ki, onun canhıraş saldırışı, büyük ihtimâl yavruları içindir diye düşünerek, hüznümlendim, o acıyı duydum bile diyebilirim.

Süleyman bütün hâlinde tasarlanan yer mozaığının köşelerini göstererek, yüz ifadelerinin farklılığına dikkatimi çekti. Ben ise, bu suretlerin bir ka-

dına mı, yoksa erkeğe mi ait olduğunu sordum ona. Erkek diye cevap verdi. Benim tahminimse, ne erkek suretiydi onlar, ne de kadın. Çeşitli manastır ve kiliselerde gördüğüm melek suretlerine benziyorlardı. Kiliselerdeki melek suretleri de cinsiyetsizdir. Sonra çocuk çizimleri... Onlar da cinsiyetsizdir. Çünkü onlar da günahsız oluşu, saflığı simgelerler. Melekler gibi günahsız ve saftırlar denilmek istenmiştir. Germanicia mozaiklerinde de, kadın mı erkek mi olduğu belirsiz suretlerin, bu anlayışla çizildiği gibi tahminlerde bulundum kendi kendime. Sonra da Hristiyan dünyasının heykel, resim, görkemli tapınaklara meraklarının, Roma döneminden onlara miras kaldığını düşündüm. Roma dönemi âdetlerini Hristiyan olduklarında

da, bu yeni dinlerine uyarlayarak devam ettirdiklerini düşündüm. Öyle ya, görkemli kiliseler, manastırlar ve

**İkinci ve üçüncü
kazi alanlarında
daha çok
Germanicia
toplumunu
anlatan mozaikler
vardı. Hatta
Germanicia
mimarisine dair
çizimler de vardı.**

onların içlerinde bulunan Meryem Ana, çocuk İsa, çarmih heykelleri, İncil ve Tevrat'tan alınan olayların resimlerle canlandırılması başka nasıl açıklanırdı?

Ben o tapınaktan dışarı çıkamadım. Hâlâ oradayım. Fakat Süleyman beni diğer mozaik alanlarına da götürdü. Aklım tapınak mozaiklerinde kalmıştı. Oraya yine gidecektim. Bu sefer tek başıma ve her figür üzerinde tek tek durarak...

Süleyman diğer alanlardaki mozaiklerle ilgili de bilgi verdi. Üç farklı Germanica mozaik alanı var. Üçü de ziyaretçilere açık. Benim ilk gittiğim yer, üçüncü kazı alanıymış. Yeni bir kazı alanında da çalışmalar devam ediyormuş. İkinci ve üçüncü mozaik alanlarında daha çok Germanica toplumunu anlatan mozaikler vardı. Hatta Germanica mimarisine dair çizimler de vardı. Romalıların fiziksel yapılarını bile bu mozaiklerden çıkarmak mümkündü.

Av aletleri, evcil hayvanlar, av alanları, hangi hayvan türlerinin o dönemde Maraş'ta bulunduğu da mozaiklerin günümüze taşıdığı bilgilerdi. Süleyman bunları tek tek anlatıyordu. Bir ara şimdilik "Maraş Güzeli Mozaîği" diye isimlendirilen figürden de söz etti. Bu mozaik de o dönem hangi güzellik anlayışının toplumda hâkim olduğunu gösteren, yine tarihi bir bilgiydi. Kızın hareketi de, nasıl dans ettiğini gösteriyordu. Dansın şekline bakılarak, Maraş'ta yaşanan Roma döneminin eğlence anlayışına dair tahminler yürütülebilirdi.

Üç farklı alanda bulunan mozaiklerin hepsi aynı ustanın elinden mi çıktı acaba? Bunu resim uzmanları tespit eder diye düşünüyorum. Mozaik ustalarının da bakması gerekir. Zira resmi çizen farklı, mozaikleri yapanlar farklıdır. Germanica mozaikleri bu şekilde kolektif bir faaliyetin ürünüdür. Bir yanda ressamın ustalığı,

diğer yanda renkli taşları bulma, işleme, yontma, yapıştırma, zemine uygulama noktasında mozaik ustalarının marifeti. Ressam kadar mozaik ustasının yeteneği de burada belirleyicilik kazanıyor. Hem resimde hem de mozaikte görülen bu estetik ise, günümüzden 1500 yıl önce Maraş'ta nasıl estetik düzeyi çok yüksek bir sanatın icra edildiğini göstermesi açısından çarpıcı.

Germanica mozaikleri, sadece birer resim değil. Onlar âdeta sayfalar dolusu birer ansiklopedi, tarih kitabı, destan. Oku oku bitmeyecek türden. Emmanuel Levinas, resim sanatını yorumlarken, ara boşluktan söz eder. Da Vinci'nin ünlü Mona Lisa portresini örnek verir, bu boşluğu anlatırken. Levinas'a göre sanat eseri, bitmeyen hareketi anlatır.

Onun sonsuzluktan kastı da budur. Sanatın sonsuzluk özelliği kazanmasının sebebi de budur. Mona Lisa bize hâlen bakmaktadır. Ona yönelen herkes, onun kendisine baktığını görür. Levinas'a göre bu, durmakla ha-

reket etmek arasındaki andır. Sonsuz an yani. Levinas'a göre bu, sanatın "sonsuzluğa tanıklığı"dır. Germanica mozaiklerindeki, özellikle o tapınak zemininde bulunan mozaiklerde de, bu sonsuzluğu gördüm diyebilirim. Bakıyorlardı, onlara yönelen, onları merak eden herkese. Hem de öyle bir bakıyorlardı ki 1500 yıl öncesinden, seni anlıyorum, düşüncelerinin farkındayım, acılarını biliyorum der gibi. Ona yönelenin, gözlerine değil, içinin en derin noktalarına bakıyorlardı adeta. Bakmakla da kalmıyorlar, görüyorlardı.

* * *

Süleyman'la Germanica mozaiklerini ziyaret ettikten sonra, Yedi Güzel Adam Müzesi'nde bulunan küçük bahçeye gittik. Germanica'dan ko-nuştuk sürekli. Sonra da 1800'lü yıllarda yapılmış olan, şimdilerde edebiyat müzesi olarak hizmet veren, taş binayı izledik uzun uzun. Maraş'ın hayret uyandırıcı tarihiyle büyüledik de denilebilir.

BİTİMSİZ HAYALLER VE GERÇEKLER KORİDORU

TEKİN ŞENER

Birden fazla şehri sahiplenebilir, kendimizi onlara ait hissedebiliriz fakat bir tek şehrin yerlisi olabiliriz. Sakini ya da yerlisi olalım, şehrimizin bize anlatacağı bir kıssa hep vardır. Sokaklarını karış karış bilelim, kültürünü ve tarihini hatmettiğimizi düşünelim, toprağın altındaki ve üstündeki binlerce sakiniyle ünsiyet kuralım fark etmez!

Şehirlerin, birbirine benzeyen fakat asla aynı olmayan iklimleri, ancak bizatihi tecrübe edilerek kavranabilir. Çünkü makro planda ölçülebilen, gözle ayırt edilebilen hususların yanında ölçüye gelmeyen ayrıntılar ve çizgiler de şehrin karakterine sinmiştir. Onları bir bütün olarak fark ettiğimizde şehrin ruhuna dokunabiliriz.

Şehrin uzun vadesinden kendi kısa vademize bir miktar eklemek, tecrübenin bir şartıdır. Bir diğer şart da şehre beş duyumuzla ve zihin gözümüzle yönelmektir. Açık zihin gözü, keskinleşmiş beş duyu ve bir tutam zaman... Şehrin uçucu veya katı gerçeğiyle tanışmak için ihtiyacımız olanlar bunlardır. Zamanımız ve dikkatimiz yoksa şöyle bir değer geçeriz ve bizim için hazırlanan mi-zansenleri sahneleri seyirle yetiniriz. Restore ve modernize edilmiş tarihî binalarda, eski süsü verilen çarşı-larda, terbiye edilmiş yerel mutfak-larda vakit doldurur, bize sunulanı yaşar gideriz. Bu bir tecrübe değil bir teğet geçmedir.

Enerjisini duyduğumuz, hareketine kapıldığımız, sesini ezberlediği-

miz, sükûnetinden ürktüğümüz bir şehirle sahiden tanışmış oluruz. Oradaki basmakalıp sahnelerin, seri yaşantının, koral hengâmenin örttüğü ama büsbütün gizleyemediği tekillikler, bize şahane ipuçları verir, şehrin zaman aşırı bünyesinde sürprizli koridorlar açar. Hafıza defterimizde biriktirdiğimiz anılar ve insanlar kadar bir şehre aşına oluruz. Onların tuttuğu ışıktaki ve gölgede şehirlerini görür ve tanırız. Birkaç insan yeter bir şehri sevmemize, ondan soğumamıza, onunla yaklaşmamıza... Bazı örtüleri bizim için açarlar, bazı kuytuları bize gösterirler, bazı izleri bizimle sürerler, hafızayı diillendirir, mekânı canlandırırılar.

Şehrin bitimsiz hayaller ve gerçekler koridorunda, bol bol hikâye buluruz. Yarım kalmış, sonu bir türlü gelmeyen, birbirinin içinde devam eden insan hikâyelerine rast gelir, onlara bir ucundan katılırız. Her okunduğunda yeniden yazılırlar. Onlara tanık olduğumuzda yazgıya katılmış oluruz. Şehrin büyük yazgısını dokuyan kıssalardır onlar; okudukça insanüstü gayretler, imrendiren hülyalar, iyi ve kötü niyet-

ler, kırık akıbetler buluruz. Çemberi kıranlar, çemberin içinde kökleşenler, çemberi kıranlar, başkalarına çember olanlar... Birbirine dolaşmış, ışığını ve pusunu diğerlerine bulaştırmış sayısız ömür yazgısı... Bir şehre ait olmak, orada bir çemberden geçmekle ilgilidir. Yazgınızla bir kez olsun yüzleştirdiğimiz, varlığımızın bir parçasının kaldığı, iyiliğe ve kötülüğe çatıldığımız, çıkmazlara saplanıp çıkar yollar aradığımız şehir bizimdir. Birçok şehirle tanışıp kaynaşabilir, onları sahiplenebiliriz. Yurt yüzünde hatta yeryüzünde çok uzak şehirlerin devasa döngülerine katılabilir, hikâyemizin bir bahsini irak kentlerde açabiliriz.

Şahsî çemberlerimizin ortak kümesi şehrin kozmik çemberidir. Zamanın üç boyutunda ve mekânın üç boyutunda kentin varlığı ve döngüsü kozmik çemberle mühürlenir. İçinde yaşanan sayısız hikâyeyi geçmişten geleceğe taşır. Şehrin devasa hareketinin hem sınırı hem güvencesidir. Temeldeki çemberin dışına taşsak dahi çekiminden kurtulamayız. Uzak diyarlara savrulsak da, yazgımızın yazgısına karıştığı şehrin ruhu, ruhumuzu hep yörüngesinde tutar. Başka şehirlerde serpilip büyüyen her tohum orada ekilmiştir çünkü. Nerede dal budak salarsak salalım, köklerimiz bizi kendine doğru çeker. Dâhil olduğumuz hiçbir çemberin bastıramadığı, eklendiğimiz hiçbir hikâyenin silemediği tohumlar, orada devinmeyi sürdürür. Biz başka çemberlere girip çıkar, başka büyük hikâyelere katılırız fakat bunlar, ilk çemberde yazılan hikâyenin ilaveleridir. Birden fazla şehri sahiplenebiliriz fakat bir tek şehrin yerlisi olabiliriz. İlk karşılaşmalar, ilk bağlanmalar, çevrimine kapıldığımız ilk çember... Bunlar bizi bir şehrin yerlisi yapar, diğerlerine hazırlar.

Yerleştirdiğimiz şehir ile yerlisi olduğumuz şehir aynı olmayabilir. Yerleşmek, bugünle ve gelecekle ilgilidir. Hâlen yaşadığımız ve öngörülebilir gelecekte de yaşamayı düşündüğümüz şehre yerleşmişiz demektir. Zamanla ona ait olabilir, onu sahiplenebiliriz. Yerlisi olduğumuz şehirde ise benliğimiz örülmüştür. Onun açık veya koyu rengine boyanmışızdır; dilimize sinen aksanını, damağımıza yapışan tatlarını, dimağımızda yer eden zevklerini farkına bile varmadan üzerimizde taşıyoruz. Varlığımızın içinde şekillendiği kentin bedeni ve ruhu bizi kuşatır. Ona tutunmak veya ondan sıyrılmak için çabalar dururuz. Bu çaba ömür çizgimizin yönüne ve kıvrımlarına tesir eder.

Yolumuzun düştüğü, aşınası olduğumuz, ait olduğumuz, yerlisi olduğumuz veya yerleştirdiğimiz şehirler bizi hem çoğaltır hem ayıklar. Gâh biz onları seçeriz gâh onlar bizi. Şahsî hikâyelerimiz, seçen veya seçilen şehrin, zamanın yüzünde uzanan kozmik yazgısı tarafından çerçevelenir. Çerçevenin içinde bazı renklerimiz solarken bazıları parlar. Bizden aldıkları ve bize kattıklarıyla şehirler; kişiliğimizi yoğurur, hikâyemizin satır başlarını belirler. Elimizden tutanlar, haddimizi bildirenler, önümüze düşenler, yolumuzu kesenler, ışığımızı görenler kusurumuza bakanlar şehirde bulur bizi. Dâhil olduğumuz kent döngüsünde insanlarla buluşuruz. Trajedimizde bir düğüm, örgümüzde bir nakış, kaderimizde bir nasip olurur.

Mazinin Tanığı Şimdinin Faili

Benzeten, forma sokan, ölçüler getiren, kural ve görgü koyan kent bağlamı içinde kendi öykülerimizi yaşarız. Bir deftere yazılan, birbirine bağlı ama tamamen farklı kaderler... Birer birer şehrin

**Açık zihin gözü,
keskinleşmiş
beş duyu ve bir
tutam zaman...
Şehrin uçucu veya
katı gerçeğiyle
tanışmak için
ihtiyacımız olanlar
bunlardır.**

hafızasına kaydolup hatırlanacağı vakti bekleyen, belki sürekli hatırdaki tutulan isimler, olaylar, anılar... Onların tanıdığı olan nesneler veya eserler şehrin yüzünde veya alt katmanlarında dururlar. Hiçbir iz bırakmadan yok olanlar ise kapsayıcı kent havasına karışır; zaman zaman ortak hafızanın izbelerinde ya da arşiv raflarında boy gösterir. Kendi mazisinin hem sahnesi hem de tanığıdır şehir. Zamanın şaşaasını da çürümesini de görmüş, yaşamıştır. Dramları, sevinç ve kahr tezahürlerini, yaratıcı aklın sanatını, yağmacı aklın talanını tecrübe etmiş; insanın her hâlini bilmiştir. Şehrin bu derin bilgi ve şahitliği zihinlerde, mekânlarda, isimlerde, mahallî sanat örneklerinde belli olur.

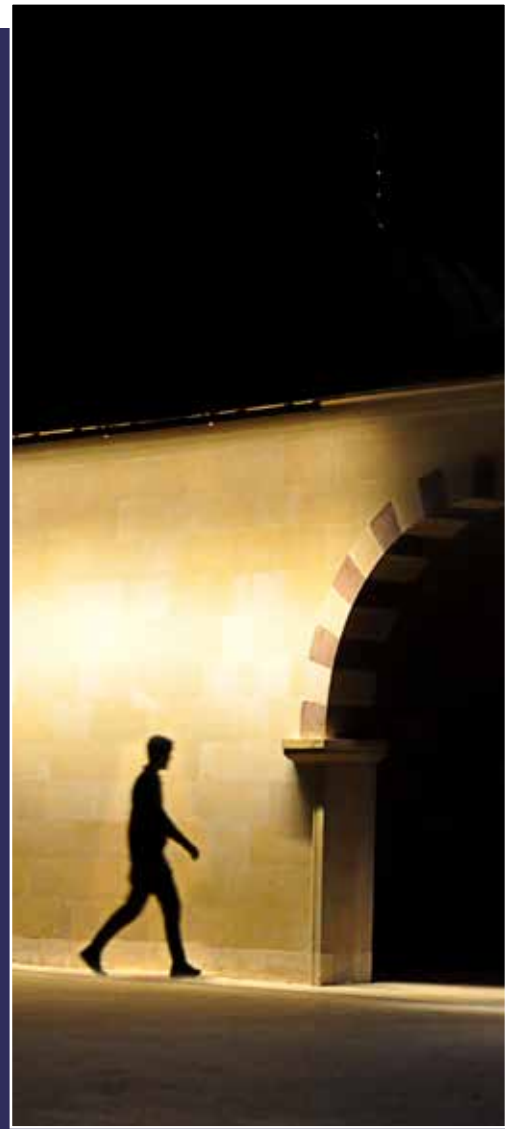
Geçmişin olanca yükünü bedeninde ve belleğinde taşıyan kent, onu umulmadık biçimlerde şimdiye katar. Apartmanlarla çevrelenen bir sokağın kıvrımlı yolunda, çocukların oyunlarını başlattıkları tekerlemelerde, cami avlusunda tek başına duran yaşlı çınarda, modern yapıların arasında iğreti duran bir anıt eserde, sokak satıcılarının melodik anonslarında, karşılama ve uğurlama seremonilerinde, müziğe ve mutfığa sinen yöresellikte kentin dünden bugüne taşıdığı unsurları görebiliriz. Kent bir yandan kendi geçmişini dönüştürüp yeniler hatta üstünü örterken, bir yandan da onun süregeldiği kanalları açık tutabilmektedir.

Benzerlikler de benzemezlikler de kentin süregelenliğine yaslanarak yaşarlar. Kentin süregelenliği, onun kesintisiz zaman seyrini anlatır. Artık unutilan bir başlangıç anından bugüne ve bilinmeyen bir varış noktasına doğru uzanan kavisli fakat kesintisiz varlık çizgisi... Geçmişin yükü ve geleceğin çekimi altında şehir, mekânda anlık varoluşlara bürünür. Belki asırlar süren

bu anlarda, kalıcı olan ve geçici olan iyice karışır. Benzer olan ve benzemez olan iç içe var olur. Her yerde olan ve bir yere özgü olan birbirini sıkıştırarak, sündürerek ve melezlenerek devam eder gider. Bir insan tekinin kaderi, şehrin tarihî akışında bir yer bulur; yaşanır ve akışta kaybolur.

Topografyadaki ufak tefek değişimlere karşın, şehrin umumî manzarası her çağda farklıdır. Aynı atmosfer altında ve aynı çeper içinde sürdürülen hayat da çağdan çağa dönüşür durur. Zamanındaki bu seyrin bir durağında bugün şehre dokunur, onun havasını soluruz. Şehrin hafıza ve kültür damarlarının nerede tıkalı nerede açık olduğunu da bilemeyiz; onlar bir anda karşımıza çıkıp sarsıcı hatırlatmalarda bulunurlar. Benzemezlikleri fark edebileceğimiz mercekler açabilirler. Hafıza ve kültür kanalları kentsel çevrede ve sözde işler. Bir deyim, bir telaffuz, usta işaretli bir taş, bir yer ismi, bir mezar yeri, bir pazar alanı, bir oyun havası, öykülü bir ağıt şehrin geçmişine bir kanal açabilir. Asfalt yolların, yekpare cam cepheli binaların, araba istiflerinin ortasında dahi, şehrin geçmişine uzanan bir damara rast gelip ilerleyebiliriz. İlerledikçe keşfeder yahut anımsarız. Kimi sahneler elimizden tutar, kimi yüzler göğsümüzü daraltır, kimi görüntüler gözümüzü okşar. Anlattıkları kıssadan payımıza bir hisse mi düşüyor, biz o hissenin uzağına mı düşeriz, bilinmez.

Sakini ya da yerlisi olalım, şehrimizin bize anlatacağı bir kıssa hep vardır. Sokaklarını karış karış bilelim, kültürünü ve tarihini hatmettiğimizi düşünelim, toprağın altındaki ve üstündeki binlerce sakiniyle ünsiyet kuralım fark etmez! Şehrin bize anlatacakları henüz bitmemiştir.

**Nerede dal budak
salarsak salalım,
köklerimiz bizi
kendine doğru
çeker. Birden
fazla şehri
sahiplenebilir,
kendimizi onlara
ait hissedebiliriz
fakat bir tek
şehrin yerlisi
olabiliriz.**

ŞEHRİN YERYÜZÜ ÇAĞRISI

ALİ ÖMER AKBULUT

Şehir insanın şahididir. Şehrin inşası insanlık şahadetinin yeryüzü konusu, konumlanmasıdır. Şehirde yalnız insanlık konuşur. Şehrin her konağı varlığa aidiyetin rengini ve şeklini taşır. Varlığın rengi soldurulamaz, şekli bozulamaz.

Hiçbir şey “kendisi” ile ilgili özgülleyici çağrısını sonlandırmaz. Şey’in “kendisi” hep yenilenerek süreklilenir, varlığın devamlılığı sürekli yenilenmedir. Sürekli yenilenme kendini örtterek açar ve açarak örter. Bu örtünme ve aç[ın] ma fânilerin yeryüzü ikametini mümkün kılmak için bir bağıdır. Şehrin inşası, insanın yeryüzü ikametini insanlık aidiyetiyle kurması içindir. Varlık her [yeni] oluşta aslı olanla bağ kurulabilmesi için bir açıklık taşır. Beşerî organizasyonlar oluşun aidiyetle bağına zedeleyici bir hâl arz etseler bile varlık her dem yenilenişleriyle açarak ve örtterek aidiyet bağına hep işletir. Şehir konaklayış kuruluşunun yönünü nereye dönerse dönsün gören gözler, işiten kulaklar ve akleden kalpler için varoluşta insanlık aidiyetine işaret eden bir açıklık, iz hep vardır. Yeryüzü ikâmeti için şehrin çağrısı hiç kesilmez.

Yeryüzü ikâmeti için şehrin çağrısının hiç kesilmeyişi olanın olduğu gibi olmasını ıskalayarak almakta olan her durumu kabullenmek anlamına gelmez. “Bir şekilde” olmakta olanın içinden aidiyete ait bir tutamağın hep var olduğunu, her tehlikenin büyüdükçe “büyüttüğü” bir iyileşmeyi sadrında taşıdığını bilmek demektir. Yaşamı genişletmek için “sağduyu”nun evetlediği olağan dışı, tabii olmayan şekillenmeler bile varlığın asliyete çağırıcı devinen enerjilerini kesintiye uğratamaz, dindiremez. Bundandır; umutla ve harekete hazır bir devingenlikle hep diyoruz ki, yeryüzü

ikâmeti için şehrin çağrısı hep sürer. İnsanın yeryüzü ikâmeti, varolan her şeyle birlikte oluşlarının bağlı olduğu aidiyete geri dönüş yolculuğudur. Bu yolculuk hep bir “geri dönüş”tür ve “yer’inde dönüş”tür, zira “dünyaya geliş” o aidiyetle gerçekleşmiştir, o aidiyet içerisinde. İnsanın çocukluğu yalın hâliyle insanlık esasına aittir. Bu sebeple çocuğun etrafındaki her “şekillenme”, oluşa eşlik edebilecek her düzenleme bu “yalın insanlık hâli”nin kendiliğinden ve kendisi olarak devamlılığına hizmet edecek bir kabiliyette olmalıdır. Elhasıl şehrin inşası insanlık içindir.

Gündüzün gecedan çekilip alındığı gibi, şehir ikâmeti yeryüzünden çekip alır. Bu nedenle şehrin ikâmeti, oturuşu yeryüzünün varlık esaslarından bağımsız olmaz. Şehir ikâmetiyle yeryüzünü örtüyor ve yeryüzü taşıyor şehirden. Şehrin yeryüzü oturuşu, varlığın oluş esaslarına aykırı bir inşa olamaz. İnsanın insanlık seyrinde yeryüzü konağı şehir, insanın insan olarak oluşun her rengine bürünüşünde ona eşlik eden bir konaklamadır. Hiçbir yapı, yeryüzüne konan hiçbir ko-nak saf değildir. Her “konak” kon-uşundan kon-umlanışına, kon-anın kon-ukluğuna, kon-uşanın kon-uşmasına göre şekillenir. Şehir yeryüzüne yalnızca insanla birlikte konaklanır. Şehir insanın şahididir. Şehrin inşası insanlık şahadetinin yeryüzü konusu, konumlanmasıdır. Şehirde yalnız insanlık konuşur. Şehrin her konağı varlığa aidiyetin rengini ve şeklini taşır. Varlığın rengi soldurulamaz,

şekli bozulamaz. Şehrin konakları güneş almayan gölgeliklerde kaldığında bile asliyete aşına şen gözler ondaki renk cümbüşünü görür. Bu görüş, şehrin yönünü göklerin şahidi yeryüzüne, toprağa; yüzünü ise kâinatın göz aydınlığı insana dönüşü için bir açılış, bir kapı ve nihayetinde bir varış imkânı taşır. Bundandır; şehrin, öncelikle toprağın, sonra yeryüzünün muhabbetini kazanması gerekir. Toprağın hayvan ve bitkilerle muhabbeti daimidir. Şehrin ve insanın bu muhabbeti kazanması gerekir. Şehrin ve insanın hikâyesi ancak bu muhabbeti kazandığında ve onu devamlı kılacak bir yola girdiğinde yazılabilir. Yol, kâinatın bitimsiz güzelliğinin tecelli-i timsali insanının yeryüzünde şairane ikâmeti ve insanın yeryüzünde şairane oturuşunun konaklığıdır.

Oturduğunuz yer evrendir, eviniz evreninizdir. Düşlerle döşenir ev. Evde aidiyetine sadakatle insan oturur. İnsanın kimliğini, şahsiyetini oturuşu belirler. İnsanın kâinatın gözbebeği olacak bir insan oluşu yeryüzü ikâmetiyedir. İnsanın dünyada barınışı için izlediği yöntem, dünyada barınış biçimi onun insanlığıdır. Yeryüzü ikâmeti insan oluş için tek imkânlıktır. İkâmet, insanın şehirde, insanlık konağı evinde insanca oturuşudur. Oturmak, yerini bulmak, yerli yerince olmaktır. İnsan varlık şehrinin insanlık evinde yerini bulur, yerine oturur. Bundandır; insan oturuşundan belli olur.

PULSUZ MEKTUPLAR (3)

HÜSEYİN YORULMAZ / MUSTAFA AYDOĞAN

Her derginin, oluşumun isimsiz kahramanları vardır. Aynı şekilde büyük dergilere öncülük etmiş, ismi çok kişi tarafından bilinmeyen dergiler de vardır. *Esra Yazıları* böyle bir dergi. O, *İkindiyazıları*'nın öncüsü.

Mustafa Aydoğın kardeşim, nasılsın iyi misin?

Aslında böyle sormak iyi değilmiş, biliyor musun!? Eğer gerçekten iyi değilsen ve kendini iyi hissetmiyorsan, senin durumunu iyileştirme yolunda bir çaba sarf etmediğim için sormamın bir anlamı yok. Ama âdet olduğu üzere her defasında hep iyiyim diyorsun ve beni bu sorumluluktan kurtarıyorsun. Şöyle bir sorunum var, deyip beni de şahit tutarsan ve ben de kulağımın üzerine yatıp onu çözme doğrultusunda hiçbir katkıda bulunmazsam, vay benim hâlime! Galiba bu özelliğimizi kaybettik.

En son yazışmamızda, Büyükşehir Belediyesi'nin tıpkıbasımını yaptığı *İkindiyazıları*'ndan hareketle sizin bir zamanlar Maraş'ta çıkardığınız *Esra Yazıları*'ndan bahsetmişin. "*Esra Yazıları*"nı hatırlıyorsun, değil mi?" diye sormuşun.

Nasıl hatırlamam! İstanbul'da aynı dönemde aynı fakültede birlikte okuduğumuz Feramuz Aydoğın'ın (ki 2001 yılında genç yaşta ölümü üzerine *Yeni Şafak* gazetesinde "Ah Feramuz Vah Feramız" başlıklı bir yazı yazmıştım) içinde bulunduğu bir grup tarafından çıkarılan bir dergi. Estetik bir zevki olan gençlerin çıkardığı bir dergi olduğu belliydi. 1987 yılında Arif Gedemenli ile birlikte çıkardığımız *Uzunluk* dergisinde, *Esra Yazıları* ile ilgili bir röportaj da yapmıştık. O sıralarda seninle daha tanışmamıştık ve dergi ile ilgili sorduğumuz sorulara Maraş'tan cevap göndermiştin.

Evvelâhir'in son sayısında derginin kapatılışını öyle anlatmışın ki, aslında biz dergiyi daha çıkarabiliriz, yazı yönünden ve maddi bakımdan bir sorunumuz da yoktu, fakat kıramadığınız bir kimseden gelen mektuptan sonra kapatmak zorunda kaldık dergiyi, diyorsun bir bakıma. Bir bakıma değil, doğrudan doğruya böyle söylüyorsun. Tuhaf! Gerçekten tuhaf! Hem bir iddia ile yola çıkıyorsunuz hem de gelen bir mektupla dergiyi kapatıyorsunuz. "Kalmasın âlemde hiç bir hakikat nihân" diyor ya şair. Bunu bir gün açıklarsın, umarım.

Esra Yazıları için, *İkindiyazıları*'nın öncülü diyorsun mektubunda. Gerçi derginin çıkış hikâyesini ve kahramanlarını, yazı yazar yazarları Duran Boz dostumuz anlatmış ama belki konu ile ilgili senin de tamamlayacağın notlar vardır, diye düşünüyorum.

Aradan 40 sene geçtikten sonra, geriye bakıp döndüğünde, Maraş'ın bir ilçesinde (Andırın) çıkan bu dergi ile ilgili ne söylersin? Kâmil Aydoğın'ı tanıyorsun, Nedim Ali Zengin'i biliyorsun. Nasıl bir çabaydı onlarınki?

31 Ocak 2021, Pazar
Hüseyin Yorulmaz, İstanbul

**Hem bir iddia ile yola çıkıyorsunuz
hem de gelen bir mektupla dergiyi
kapatıyorsunuz. "Kalmasın âlemde
hiç bir hakikat nihân" diyor ya şair.
Bunu bir gün açıklarsın, umarım.**

**Değerli dostum,
İyiym, iyiym, iyiym.**

İnsanın içinde bulunduğu durum, içinde bulunabileceği bütün mümkün durumlar arasında en hayırlı ve iyi olanıdır gibi gelir bana. Böyle inanırım. Bu da onu "iyi" yapar. Bence yapar. Şükür sınırı ve seviyesi böyle bir şey olmalı.

*

Aaah Feramuz!

Maraş'ın talihsiz çocuğu!

Maraş'ın edebi çehresine bir fırça darbesi vurmuş olduğunu düşündüğüm isimsiz kahraman!

Talihsizlikler ve imkansızlıklar içinde geçen zorlu yaşamı otuz sekizinde son buldu. Parlak bir hayat sürdü ve çoğu kere başarılı oldu.

Feramuz olmasaydı (varsa bir önemli!) benim edebiyat ile bir ilişkim olmayabilirdi. Kamil Abi'nin de üzerimde böyle bir hakkı vardır.

Onlara borçlu hissediyorum kendimi.

Kendimi borçlu hissettiğim çok insan vardır.

İranlı şair Ahmet Şamlu ne güzel diyor: "Ben bir birikimim."

"BEN BİR BİRİKİMİM."

*

İsimlere dikkat lütfen. Büyük harflerle yazayım da gözlere şenlik olsun:

esra YAZILARI.

ikindi YAZILARI.

Burada bir tesadüf yok. Yok yani. İsim babası (muhtemelen) aynı kişi.

Esra Yazıları'nın "öncül"lüğüne başka belgeye gerek var mı?

*

Esra Yazıları'nın ilk sayısı bindokuzyüzseksen yılının ekim ayında çıktı.

İkindi yazıları'nın ilk sayısının yayınlandığı yıl ise bindokuzyüzseksebeş. Aylardan nisan.

Kamil Abi Andırın'da görev yapıyordu ve yaşça bizden epey büyüktü. Biz neredeyse çocukluk daha. *Esra Yazıları'nın* yeni sayısında yayınlanacak yazılarımızı ona götürüp onay aldığımızı hatırlıyorum. Onun kontrolü vardı yani derginin üzerinde. İsimlendirmede de etkisi olmuştur.

Esra Yazıları'nın sahibi, yürütücüsü, mücadelecisi vs. hepsi Feramuz'du. Nedim Ali, derginin finansörüydü ama bu tarafının görülmesini hiç istemezdi.

Nedim Ali, temiz ve incelikli bir hatıradır benim için. Yüzünün önemli bir bölümünü kaplayan genç ve siyah sakalının gerisinde berrak bir ten ve zeka dolu gözler vardı. Yanında kendimi rahat hissettiğim nadir insanlardan biriydi. Varlığı bana hep huzur

ve neşe vermişti. Galiba zekâsı çok dikkatimi çekiyordu. Bir de içimizdeki en rahat ve esprili kişi oydu. Bunlar, Nedim Ali'ye ilişkin hafızamda kalan izler.

Feramuz kankamdı. Dergi ile ilgili mücadelesinin her anına şahit oldum. Zaten ben de yazıyordum dergide. Bir tür yardımcısıydım onun. *Esra Yazıları* benim ilk dergimdir. Gerçi burada yayınladığım hiçbir yazıyı kitaplarıma almadım ama olsun! Feramuz aslında yetenekli bir arkadaştı. Sonraları yazmayı bıraktı. *Esra Yazıları'nın* yayın ve kapanış sürecinde yaşadığı birtakım olumsuz durumlar edebiyata ve edebiyatçıya güvenini sarsmış olabilir. İçinde bulunduğu ve kendisini yakın hissettiği yazar grubu onun için bir hayal kırıklığıydı. Bu psikolojinin çok yakından şahidiyim. Böyle hayal kırıklığı yaşayan ve yazmayı bırakan başka arkadaşlar da oldu. Benzer travmaları ben de yaşadım ama travma bende farklı bir sonuca yol açtı. Tabii onlar kadar derin yaşamamış olabilirim.

Esra Yazıları'nın bende yeri derin ve sağlamdır. *İkindi yazıları* ile ilişkim başından beri gevşek oldu. Ankara'da üniversiteye başlamıştım ve bazı sıkıntılar içindeydim. Benim *İkindi yazıları* ile bağım neredeyse pamuk ipliğine bağlıydı. Yanlış anlaşılmasın gönül bağıni kast etmiyorum yazı bağıni kast ediyorum. Nedenini tam olarak bilemiyorum bunun. *Esra Yazıları'nın* akabinde kendimi ait hissettiğim dergi *Mavera* oldu. *Mavera'da* yazdım daha çok. Dergilerle kurulan ilişkilerin mahiyeti ve aitik hissi enteresandır. İzahı kolay değildir.

İkindi yazıları, bugün edebiyatımızda belirgin bir yer edinmiş bir çok ismin ilk adımlarına şahitlik etmiştir. Dergi gibi değil de daha çok baba gibi durmuştur. Bazı arkadaşları abone ettiğimi hatırlıyorum dergiye. Zaten zor bir iş değildi abone etmek. Sadece aracı oluyorduk. İsmi ve adresini yazıp gönderdiğimizde Nedim Ali o kişiye dergi göndermeye başlıyordu.

Bir şey daha... Kamil Aydoğan Andırın'da görev yapmamış olsaydı ne *İkindi yazıları* ne de Nedim Ali olurdu. Kamil Aydoğan'ın diriltici ve kurucu bir enerjisi vardı.

*

Eve aldığımız birkaç eşyayı getirdiler bugün. Akşama doğru bazılarında kusurlar tespit ettik. Yeni alınan eşyada kusur olması can sıkıcı. Diğer birkaç küçük moral bozukluğu da eklenince büsbütün gerildim bu akşam. Saatlerce... İnsanoğlu bir tuhaf âdem.

*

Selam ile...

3 Aralık 2020, Ankara
Mustafa Aydoğan

Nedim Ali, temiz ve incelikli bir hatıradır benim için. Yüzünün önemli bir bölümünü kaplayan genç ve siyah sakalının gerisinde berrak bir ten ve zekâ dolu gözler vardı.

Eyvallah kardeşim.

"Bir dokun bin âh işit kâse-ı fağfûrdan" mı diyordu şair! Benimki de biraz öyle oldu galiba. Demek ki dokununca, bazı gün yüzüne çıkması gereken hakikatler ortaya çıkıyor. Unutulup gitmiş olan Feramuz'un her ikimizin hayatındaki yerini hatırlamak ve anlatmak da öyle oldu. Değil mi?

Erdem Bayazıt bir yazısında Nuri Pakdil'i anlatırken, onu bir tavır adamı, düşüncelerinden bir milim bile ödün veremeyen eylem adamı olarak görür. Asla bunu bir gösteriş için yapmaz, der. Çünkü ortalıkta görünmez. Vitrinde ve göz önünde olmayı da sevmez. Erdem Bayazıt'a göre Pakdil, farklı bir zamanda ve mekânda dünyaya gelmiş olsaydı, kader ona başka bir rol biçecekti. Eylemci iklimini ve yatağını bulsaydı bir Fatih Sultan Mehmet, bir Napolyon Bonapart olabilirdi, der. Katıksız bir dava adamı dediği Nuri Pakdil'de sanatı arızı bulur ve onu "bir bütün olarak değerlendirmeden sadece sanatın içine hapsedmek zor" görüşüne yer verir.

Aynı iklimin çocuğu olan Feramuz'un bende farklı bir duruşu var. Erdem Bayazıt'ın Nuri Pakdil'le ilgili yukarıdaki tespitini okurken hep Feramuz'u hatırlarım. Feramuz sosyal bir arkadaştı. Bulunduğu toplulukta varlığı belli olurdu. Konuya yerinde ve zamanında müdahale ederdi. Kendini göstermek için olur olmaz meydana çıkmazdı. Genç yaşta girdiği akademide, kazanabileceği titri kısa zamanda elde etti.

Onu genç yaşta kaybetmeseydik (Allah bilir ya!) sonraki yıllarda kendisini farklı makamlarda bulabilirdik. Ölümünden bir yıl sonra kurulan Ak Parti'de siyasete girebilir, önemli yerlerde bulunabilir, hatta Milli Eğitim ve Kültür Bakanı da olabilirdi. Elhak bunların hakkını da verirdi.

Çünkü siyasete meyyal bir arkadaştı. Politikanın kirliliğine değil, siyasetin hizmet yanını kastediyorum.

Feramuz Aydoğan

Uzlaştıracı, tarafları dinleyen ve sonunda ona göre karar veren bir kimse intibai verirdi. Uzun boylu, yakışıklı, iyi giyinen, güzel konuşan bir adamdan bahsediyoruz. Bütün bunların yanında adeta sınırları alınmış bir insandı. Onun kızdığını, kırıcı olduğunu hiç görmedim. Bu hasletlere sahip çok az insan var etrafımızda. Bütün bunlar bir siyaset adamı için olması gereken özelliklerdir. Onda da fazlasıyla vardır.

Pulsuz Mektuplar'ın seyri bu seferlik de böyle oldu. Feramuz rahmet bekliyormuş bizden. Ömer Yalçınova da mektupların bir an önce kendisine gönderilmesini bekliyor. Selam ve dua ile aziz kardeşim. Allah'a emanet ol.

11 Şubat 2021, Perşembe, Saat: 06.31
Hüseyin Yorulmaz, İstanbul

Erdem Bayazıt'ın Nuri Pakdil'le ilgili yukarıdaki tespitini okurken hep Feramuz'u hatırlarım. Feramuz sosyal bir arkadaştı. Bulunduğu toplulukta varlığı belli olurdu.

Hüseyin, merhaba!

Bu mektuplaşma senin önerindi. Üç sayıdır sürdürüyoruz. Bizim açımızdan güzel de gidiyor. Gidiyor ama... Bazen yazının bir değer iklimi bulduğu yüreklerin aramızda dolaşıp dolaşmadığı konusunda kuşkulaniyorum. Marifetin yankısız kalması çürütücüdür. Marifete muhatap olanın görevi ona bir yankı olmaktır. Yankısızlık herkesi çürütür. Marifet sahibini ise yalnızlaştırır.

Ruhumuz ancak başka ruhlara değdiğinde yüreğimiz neşelenir. Var mı bir neşe? Bir yankı, bir dokunuş sesi, bir letafetli ürperiş duyuyor musun?

*

Hüzünle bak.
Selametle kal.

15 Şubat 2021, Saat: 00.44, Ankara
Mustafa Aydoğan

Nuri Pakdil, Kamil Aydoğan

SOLUK SOLUĞA ÜSKÜP-I

İSMAİL GÖKTÜRK

Üsküp bir akıncı şehriydi. Balkan Fatihleri olan akıncılar, Balkanlarda Romalıların yaptırdığı ve daha sonra Bizans'ın da kullandığı yollardan yararlandılar. Bu yollar Sol Kol (Via Egnatia- canib-i yesar), Orta Kol (Via Militaris - tarik-i evsat) ve Sağ Kol (Kırım - Karadeniz ticaret yolu) olarak biliniyordu.

"Âh ol kişiye kim geçüre rüzgârını
Görmek müyesser olmaya Üsküb
diyarını"

İshak Çelebi

"6. Uluslararası Yahya Kemal Beyatlı Türkçe Şiir Şöleni" için Üsküp'e davet edilmek, insanların komşu ziyaretine bile gitmediği salgın hastalık döneminde çok güzel bir hediye almak gibi geldi. Daveti bildirmek üzere aziz dostum TYB İstanbul şube başkanı Mahmut Bıyıklı arayıp "Üsküp'e gider misin?" deyince heyecanla çok isterim dedim. Uzun bir süredir "Medeniyeti Bosna'dan Okumak" başlıklı bir kitap hazırlığı için okumalar yapmaktaydım. Özellikle ilk Balkan fatihleri olan akıncıların fetihleri üzerine yoğunlaştığım bugünlerde Üsküp Fatih Paşa Yiğit Bey'in memleketine çağrılmam, insanın yöneldiği şeye Cenab-ı Hak'kın kapısını açtığı gerçeğini bir kere daha gösterdi. Üsküp'te Yahya Kemal Beyatlı'nın 136. doğum yıldönümünde düzenlenen şölen salgın münasebetiyle sınırlı bir katılımcı ile düzenlenmişti ve bu sınırlı katılan insanlardan biri olmak fakire nasip olmuştu. Şölene gelemeyen Doğu Türkistan, Kırgı-

zistan, Gagavuzya, Romanya ve Bosna-Hersek'ten şair dostlar da internet/video aracılığıyla katılarak şiirlerini okudu. Doğu Türkistanlı kardeşimizin şiiri yürek yakan bir şiirdi ve büyük ihtimâl salgın olmasa da şölene gelip katılması mümkün olamayacaktı. Kırgız şair dostumuz Altınbeg "Tanrı Dağı" şiirini okudu. Şölene Makedonyalı şair dostlarla beraber, Kosova/Prizrenden, Bulgaristan'dan, Azerbaycan'dan, Suriye Türkmenlerinden ve ülkemizden şairler katılmıştı. Şölen internet vasıtasıyla canlı olarak yayınlandı.

Kuzey Makedonya Kültür Bakanlığı destekleriyle düzenlenen şölen, Makedonya Türk Sivil Toplum Teşkilatları Birliği (MATÜSİTEB) tarafından düzenlenmişti. MATÜSİTEB 2003'te Makedonya genelinde yaklaşık 40 Türk sivil toplum kuruluşunun daha güzel hizmetleri birlikte yapabilmek için bir çatı altında toplanarak oluşturdukları birliktir. Başkan Hüsrev Emin Bey ve şaire, yazar, türkolog, *Köprü* dergisi genel yayın yönetmeni ve *Gerçek Hayat*'tan yazılarıyla tanıdığımız sevgili eşi Leyla Şerif Emin hanımefendi programın ev sahipleriydi. Güler yüzleri, candan muhabbetleri ile bizi hiç yalnız bırakmayan Sey-

han hanımefendi ve onun Yozgatlı sevgili eşini, genç kardeşimiz Nermin'i, ayaküstü sohbetlerimizle gönüldaş olduğumuz Suat kardeşimizi, Rifat kardeşimizi ve diğer dostları şükranla anmak isterim.

Balkan şehirleri, hepimizin ilkokulda öğrendiği, Ahmet Kutsi Tecer'in şiirinden yapılan şarkıda denildiği gibi içimizdeki bir hasrettir. "Orda bir köy var, uzakta / O köy bizim köyümüzdür / Gİtmesek de, gelmesek de / O köy bizim köyümüzdür". Üsküp bir akıncı şehriydi. Balkan Fatihleri olan akıncılar, Balkanlarda Romalıların yaptırdığı ve daha sonra Bizans'ın da kullandığı yollardan yararlandılar. Bu yollar Sol Kol (Via Egnatia- canibi yesar), Orta Kol (Via Militaris - tarik-i evsat) ve Sağ Kol (Kırım - Karadeniz ticaret yolu) olarak biliniyordu. Sol Kolda önce Meriç nehri kıyısındaki Ferecik, 1371'de Gümilcine fethedilince burası uç merkezi yapıldı ve uç beyi Evrenos Bey oldu. Bu yol, İpsala, Gümilcine, Serez, Karaferiye ve oradan iki kola ayrılıp Tırhala ve Üsküp'e ulaşıyordu.

Edirne'den batıya doğru devam edip, Filibe, Sofya, Üsküp ve Bosna'dan ileriye Orta Avrupa'ya giden orta kol, I. Murad döneminde ilk Rumeli beylerbeyi olan Lala Şahin Paşa ve onun vefatından sonra Timurtaş Paşa'nın kontrolüne bırakılmıştı. Lala Şahin Paşa Filibe'yi fethedip kendine üs yapmıştı. Yol Çirmen, Zağara, Filibe ve oradan ikiye ayrılıyor, birincisi Sofya üzerinden Niş ve Belgrat'a ulaşıyor, ikincisi Köstendil üzerinden Üsküp'e bağlanıyordu.

Yıldırım Bayezid'in ilk yıllarında 1392'de Paşa Yiğit Bey Üsküp'ü fethetti. Üsküp orta kolun yeni ucu yapıldı ve gazilerin ocağı oldu. Üsküp'ü kendine üs yapan Paşa

Yiğit Bey başta Bosna ve Hersek olmak üzere, Adriyatik Denizi sahillerindeki Venedik bölgelerine akınlarda bulundu. Üsküp'ün fethi Sırbistan ve Bosna'nın durumunda önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu görevi ondan sonra II. Murad döneminde oğulluğu İshak Bey ve 1440 yıllarından sonra da İshak Bey'in oğlu İsa Bey devraldı. 1463 yılına kadar Üsküp Paşayığitoğulları'nın uç merkezi olarak kaldı. Bosna'nın fethi ile orta koldaki uç Sarayova'ya nakledildi. İsa Bey bu ucun beyiydi. Bosna ucunda uzun yıllar görev yapan İsa Bey, yaptığı eserlerle Sarayova'yı bir köyden şehre dönüştürdüğü için Sarayova'nın kurucusu kabul edilir. Saraybosna 16. asırda Macaristan fethedilene kadar uç merkezi olarak kaldı. Bu fethin ardından orta koldaki uç, daha ileriye Banaluka'ya taşındı.

Paşayığitoğulları üç kuşak boyunca Paşa Yiğit Bey, İshak Bey ve İsa Bey dönemlerinde uçların öncüsü oldular. Üsküp ve Bosna'nın bir kısmını fetheden ve Manisa'dan Rumeli'ye geçtiği bilinen Paşa Yiğit Bey'dir. O, bir Osmanlı uç beyi olarak Sırbistan'ı idare etmiş ve takriben 1413 yılı civarında Üsküp'te vefat etmiştir. Türbesi bu şehirde bulunmaktadır. Osmanlı tarihlerinde "Üsküp Fatih'i" olarak anılır. Onun İshak ve Turahan isimlerinde iki oğlu ile onların oğulları da Üsküp ve Bosna'da sancakbeyliği yapmışlardır.

Makedonya, Arnavutluk ve Bosna'ya giden yolların birleştiği Üsküp, Osmanlı uç beylerinden İshak Bey oğullarının yerleştiği bir merkez ve bu memleketlerin fethinde hareket üssü idi. Üsküp'ten bir yol Dibra boğazından kuzey Arnavutluk'a iniyor, yine Üsküp'ten güneye, Makedonya'ya ve kuzey-

Nerede evliya kabri varsa orası Türk toprağıdır. Evliyası olmayan yerde Türk de yok demektir; eğer olsaydı mutlaka içlerinden ya bir şehit ya bir ulu kişi çıkardı ve halkın gönüllerini kendi kabri üstünde birleştirdi.

de Bosna'ya yollar ayrılıyordu. Bosna'nın Osmanlılara tâbiliğini Üsküp uç beyleri sağlamıştı. Üsküp bütün yolların birleştiği merkezdi.

Paşa Yiğit Bey'in ve şeyhi Meddah Baba'nın türbeleri, yine aynı yerde bulunan ve Üsküp'ün ilk medresesi olarak bilinen Meddah Baba medresesi ve külliyesi 1945 yılında komünist rejim tarafından yıkılmıştı. Zamanla harabe olan yerde gecekondular yapılmış ve türbeler de evlerin altında kalmıştı. Bizim bütün fetihlerimizde bir manevî fatih, bir gönül fatihi olduğu gibi, Üsküp'ün fethinde de Meddah Baba manevî fatih olarak yer almıştır. Mezar taşında ""Fatih-i Üsküp, Meddah Baba"" ibaresi yer alır. Yıllar sonra bütün Balkanlardaki mirasımıza sahip çıkma gayretleriyle beraber Üsküp'teki mirasımıza da sahip çıkılır ve Tarık Şara gibi Türk girişimcilerin Bursa

Belediyesinin, Üsküp'ün Çayır belediyesinin 2010 yılında başlayan çalışmalarıyla bölge istimlak edilerek yeniden külliye ve türbeler onarılmış meydana çıkarılmıştır. Üsküp'ün Osmanlı çarşısı içinde bulunan Paşa yiğit Bey'i ve şeyhi Meddah Baba'yı ziyaretimiz büyük bir heyecandı fakir için. Tanış olduğum bir büyüğün huzuruna çıkmak gibiydi. Merhum Erol Güngör Türk Kültürü ve Milliyetçilik eserinde "İsterseniz Türk'ün vatan anlayışı için şöyle pratik bir formül bulabiliriz. Nerede evliya kabri varsa orası Türk toprağıdır. Evliyası olmayan yerde Türk de yok demektir; eğer olsaydı mutlaka içlerinden ya bir şehit ya bir ulu kişi çıkardı ve halkın gönüllerini kendi kabri üstünde birleştirirdi. Zaten manevî kudretiyle halkı koruyacak birinin bulunmadığı yerde Türk nasıl yaşar?" demişti.

Yahya Kemal'in annesinin dilinden

hazin bir makamla dinlediğini ifade ettiği Yazıcıoğlu Mehmet Efendi'nin Muhammediye eserinden "Eğer Rum'un revanında görürsem ben dilarayı / Revanına revan edem Semerkand'i Buhara'yı" beyti Horasandan aldığımız nefesi, kokuyu Rumeli'ne taşımamıza atfen söylenmiş. Diyor ki, eğer ben o gönülleri süsleyen sevgiliyi, yani Resûl-i Kibriya'yı, Rum diyarı diye anılan bizim memlekete doğru yönelmiş görseydim, güzelliği dillere destan olan Semerkand ve Buhara vilayetlerini, onun bu yolu tutmasının şerefine bir şükran hediyesi olarak bağışlardım. Biz Efendiler Efendisinin görklü ismini duyurmak için Semerkand Buhara'dan aldığımız nefesle, oraları terk edip Rumillerine gelmişiz. İşte bu mübarek zâtlar bu işi yapan ulu kişiler. Rumelini vatan kılmışlar. Onların varlığı oraların vatan olduğunun birer delili. O yüzden hep

türbelerimize, eserlerimize musallat olmuşlar. Onları yok edince oraların bizim vatanımız olmaktan çıkacağını düşünmüşler.

Üsküp, aldığı soyadı ile aile seçmesinin hem anne hem baba tarafından dayandığı III. Mustafa devri Rumeli sancak beylerinden Şehsuvar Paşa'nın yadigarını yaşatan Yahya Kemal Beyatlı'nın doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği şehirdir. Yahya kemal, babasının bir Kur'an mushafının kenarına "mahdumum Ahmed Agâh'ın dünyaya geldiği tarihtir" diyerek düştüğü nottan öğrendiğimiz şekilde 2 Aralık 1884'te Üsküp'te, Leyla Şerif hanımın anlatımıyla onların çocukken oyunlar oynadığı şimdi bir otopark olan yerde bulunan evlerinde doğmuştur. Leyla Şerif'in Yahya Kemal'le ünsiyeti şöyle başlar: "Yahya Kemal Beyatlı'nın *Çocukluğum, Gençliğim ve İlk Siyasi Hatıralarım* kitabını okuyordum. O kitabı okurken, şair ile aynı mahallede büyüdüğümüzü fark ettim. Evimdeydim ve doğduğu evi açıklarken yazar bir anlık şok geçirmiştim. Kapıdan çıktım az ilerisinden bahsediyordu. Çocuk oyunlarımızda oynadığımız kapının önünde battaniye serip koştuğumuz bir yerden bahsediyordu. Evin tam üzerinde dolaştım, aslında o evden bir iz yoktu ama bunu bilmek inanılmaz bir heyecan vermişti. Aynı sokakta belki dizlerimizi kanattık, aynı sokakta koşuşmuştuk, arada yüz yıl fark var ama bu sokakta hâlâ Türkler yaşıyor. O hevesle bir şiir yazdım "Resimlerden çıkan sen miydin" diye. Şaire bu yüzyıldan sesleniyordum aslında şiirde, annemin ısrarı ile o şiirle yarışmaya başvurdum, şiir, Çalıklı Hıdırellez festivali çatısı altında düzenlenen şiir yarışmasında gençler kategorisinde birinciliğe layık görüldü."

Üsküp'te gece indiğim havaalanından şehre giderken ilk dikkatimi çeken şey yüksek bir yerde ışıklandırılmış hâlde görünen büyük bir haç oluyor. Balkanlarda kimliklerini Osmanlı-Türk düşmanlığı üzerine kurgulayan bütün toplumlar gibi yüzlerce yıl dillerini inançlarını kültürlerini korumalarını sağlayan, insan olmak hasebiyle el üstünde tutuldukları Türk varlığına karşı kaba bir egemenlik gösterisi olan bu haçı görünce Bosna Hersek'te Mostar şehrinde Hırvatların diktiği haç aklıma geldi. Beni şehre götüren Suat kardeşime "Buraya da mı dikildi haç?" dedim. Suat "Üzülme hocam. Biz alıştık. Hatta yazın sinekleri çekiyor faydası oluyor diyoruz," diye cevapladı. "Merhum Aliya'nın sözünü bilirsiniz hocam," diye devam etti. Bilmez miyim dedim ona. Mostar'a hakim bir konumda olan Hum tepesine devasa bir haç diken Hırvatların komutanı ile görüşme yapan Aliya'ya komutan, tehdit havasında dağın tepesine dikilen devasa büyüklükteki haçı göstererek "Bak, biz haçı nasıl diktik. Şimdi sizin hilâlden daha yukarıda bir haçımız var. Bunu kaldırmaya gücünüz yeter mi?" diye manalı bir soru sorar. Aliya İzzetbegović bu söz karşısında meseleyi gülümseyerek geçiririr, "Hele bir gün geceye dönsün," der. Akşam karanlığı basınca da onu dışarıya davet edip şahadet parmağını göğze kaldırarak tüyleri diken diken eden şu sözleri söyler: "Sayın komutan, şimdi sen de bir semaya bakiver! Şu hilâli ve yıldızı görüyor musunuz? Senin onları yok etmeye gücün yeter mi? Ne kadar yükseklere haç dikseniz de onu geçemezsiniz ve asla onu oradan da indiremezsiniz. Onlar semada olduğu müddetçe biz de inşallah varlığımızı devam ettireceğiz!.."

Şu hilâli ve yıldızı görüyor musunuz? Senin onları yok etmeye gücün yeter mi? Ne kadar yükseklere haç dikseniz de onu geçemezsiniz ve asla onu oradan da indiremezsiniz.

ŞEHRİN KURULUŞ VE KURTULUŞ YERİ: KURTULUŞ MAHALLESİ

İBRAHİM GÖKBURUN

Eski Maraş olarak bilinen bölgenin merkezinde bulunan Kurtuluş Mahallesi; çarşıları, camileri, hanları, konakları, dar sokakları, cumbalı evleri, zaman zaman rastlanan asma kemerli çıkmaz sokaklarıyla bu şehrin hafızasıdır, kalbidir.

İsmiyle müsemma Kurtuluş Mahallesi, Kahramanmaraş'ın düşman işgalinden kurtuluşuna atfedilmiş özel bir bölgedir.

Şehrin tarihi çekirdeğini oluşturan bu mahalle aynı zamanda Maraş'ın kuruluş yeridir. Kuruluş ve kurtuluş bu mahallede başlamıştır. Bu nedenle Kurtuluş Mahallesi'nde her taşın uzun ve derin bir hikâyesi var.

Daha doğrusu bu mahallede her sokak, her yapı ayrı bir gerçeği dille getirmektedir. Bu şehrin dününü ve bugünü Kurtuluş Mahallesi'nin sokaklarında bütün ayrıntısıyla görebilirsiniz.

"Eski Maraş" olarak bilinen bölgenin merkezinde bulunan Kurtuluş Mahallesi; çarşıları, camileri, hanları, konakları, dar sokakları, cumbalı evleri,

zaman zaman rastlanan asma kemerli çıkmaz sokaklarıyla bu şehrin hafızasıdır, kalbidir.

Sosyal Dönüşüm

Giderek konut alanı olmaktan çıkan Kurtuluş Mahallesi; Kahramanmaraş'ın ticaret, turizm, kültür bölgesine dönüşüyor. İstanbul'da Sultanahmet, Beyazıt ve Süleymaniye gibi semtlerde yaşanan değişimin izlerini Kahramanmaraş'ın Kurtuluş Mahallesi'nde görebilirsiniz. Mahallenin güney sınırını oluşturan Atatürk Bulvarı'nda hayat bütün gün kesintisiz akarken; kuzey sınırını oluşturan Şekerli Caddesi, geceleri insanı ürpertecek kadar tenha ve ıssız. Bu iki fotoğraf Kurtuluş Mahallesi'nde sosyal dönüşümü ortaya koymaktadır. Gündüzleri sokaklar, çarşılar, dükkanlar, camiler, kahvehaneler, lokantalar, çay ocak-

ları tıklım tıklım dolu olsa da geceleri bir sessizlik var. Bazı sokaklarda gece bekçileri ve kedilerden başka kimse görülmezken; dondurmacıların, tatlıcılarının, kebabçıların, çorbacıların bulunduğu sokaklarda hayat 24 saat aralıksız devam ediyor. Çarşı sisteminde geceleri mekânın insansızlaşması geleneksel bir davranış; ancak Kurtuluş Mahallesi'ndeki konut bölgesinin giderek insansızlaşması sosyolojik bir dönüşümün sonucudur. Türkiye'de büyükşehirlerde yoğunlaşan bu dönüşüm, Kahramanmaraş'ta 1990'larda başlamıştır. 2000'li yıllarda giderek hızlanan bu süreç şehir merkezlerinde nüfusun dağılımını büyük ölçüde değiştirmiştir.

Yaklaşık 30 yıldır insanlar bu mahalledeki geleneksel mimarinin özelliklerini yansıtan konutlarını terk edip sitelerin yoğun olduğu yeni kurulan

mahallelere göç ediyor. Malûm Kahramanmaraş'ta ilk olarak güneye doğru çeperleşme şeklinde yayılan yerleşim, Gaziantep ve Adana karayolu çevresinde sanayi odaklı yapılaşmalarla devam etmiştir. 1990'lı yıllarda şehrin batı yönünde yeni konutların inşasıyla "Binevler" olarak bilinen yerleşim bölgesi kurulmuştur. Zamanla genişleyen bu bölge "Yeni Maraş" olarak adlandırılmaktadır. Batıda Ceyhan Nehri'ne dayanan yerleşimler; zamanla şehrin doğu yakasına kaymaya başlamıştır. Böylece "Eski Maraş"ı oluşturan mahallerden "Yeni Maraş" bölgesine yoğun bir göç dalgası başlamıştır. Şehir içinde yaşanan bu göçlerden en çok Kurtuluş Mahallesi etkilenmiştir. Şehir içi nüfus hareketi olarak bilinen bu göçler, gündüz insan selinin aktığı Kurtuluş Mahallesi'ni geceleri olduk-

Şehrin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını biçimlendiren bütün unsurlar bu mahallede toplanmıştır

ça tenhalaştırmıştır. Gündüz nüfusu 100 bine yaklaşan Kurtuluş Mahallesi'nde; gece nüfusu binin altına düşmektedir.

Suyun Akış Yönü

Bir tepenin yamaçlarına kurulan bu mahalle, plânsız ve sıkışık bir yerleşim düzenine sahiptir. Özellikle

konutların bulunduğu sokaklar oldukça dar olup bir metre veya daha az genişliktedir. Kurtuluş Mahallesi'nin kaderi 1950'lere kadar suya bağlı olarak şekillenmiştir. Çünkü suyun akış yönü ve taksimi, geçmiş dönemlerde Maraş'ta yerleşim formunu biçimlendirmiştir. Araştırmacı-yazar Yaşar Alparlan bir sohbetinde; "Maraş'ın su ihtiyacını karşılamak için 1820'lerde Süleyman Paşa; Pınarbaşı, Büyük Göz dediğimiz mevkiinin sularını toplayarak 6 rulo ile mahallelere dağıtmıştır. Mahalle sınırlarını ve sayısı taksim edilen bu suya göre belirlendiği için şehirde yeni yerleşim alanları açılmamıştır. Bu sebeple Maraş'ta, mevcut mahallelerde konutların bahçesi, oyun alanı gibi boşluklara zamanla ek konutlar inşa edilmiştir. Böylece ev içinde ev dediğimiz farklı bir kentleşme modeli

ortaya çıkmıştır. Bu yapılar, nüfusla birlikte giderek artmıştır. Nitekim Kurtuluş Mahallesi gibi yerlerde yığılan nüfus; başta su olmak üzere çöp, altyapı gibi sorunlar yaşamı zorlaştırmıştır. Çözüm olarak 1955-1959 döneminde Maraş Valisi İbrahim Öztürk'ün çabasıyla Tekke semti yerleşime açılmıştır. Mahalledeki nüfusun bir kısmı Tekke'ye göç edince Kurtuluş Mahallesi kısmen tahribattan kurtulmuştur". Bu dönemde yaşanan göçler elbette ki 2000'lerde yaşanan göçlerle kıyaslanamaz. Ancak Kurtuluş Mahallesi'nin sosyal ve tarihi dokusu etkilediği için önem arz etmektedir.

Şehrin tam merkezinde yer alan Kurtuluş Mahallesi; kent içi ulaşım akslarının kavşak noktasında bulunuyor. Bu nedenle Maraş'ta gün içerisinde hemen herkesin yolu bir şekilde bu mahalleye düşüyor.

Su Taşıyan Çıraklar

Şehrin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını biçimlendiren bütün unsurlar bu mahallede toplanmıştır. Günlük yaşamda ihtiyaç duyulan birçok şeyi bu mahallenin çarşılarında bulmak mümkün. Kuyumcusu, bakırcısı, antikacı, halı, yorgancısı var. Nalbantları, kunduracıları, çarıkçıları var. Her köşe başında bir dondur-

macısı var. Tatlıcısı, fırıncısı, börekçisi, çörekçisi var. Baharatçıları var. Kahvecisi, şekerlisi var. Toptancısı, bonmarşecisi, nişancısı, düğüncüsü, kınacısı var. Tespihçiler, saatçiler, terziler... ne arasan bu mahallenin çarşılarında bulursun. Geleneksel el sanatlarının her türlüşünün icra edildiği dükkanlarda, kuşaktan kuşağa aktarılan marifetin hünelerini sergileyen ustalar var. Ahşap oymacılığının bin bir türlü şeklini bu çarşılarda görmek mümkün. Demirin nasıl eriyip, şekillenerek keskinleştiğini, kalayın döküldüğünü, bakırın nasıl işlenip incelendiğini burada görebilirsiniz. Giderek azalsa da hâlâ ustalarına çeşmelerden su taşıyan çırakları var bu mahallenin. Hepsinden önemlisi birçok sokakta çeşmelerden şarıl şarıl akan suları var. Yöresel kıyafetleriyle "Ballı mayamm, buz gibi mayamm" diye seslenen şerbetçiler mahallenin vazgeçilmez renklerinden biri.

Kurtuluş Mahallesi'nde bir sokağın baştan sona kuş kahveleriyle dolu olduğunu söylesem ne dersiniz? Bin bir türlü kuşun bulunduğu bu sokakta; bazı kuşların bir otomobilden daha pahalı olduğunu öğrendiğinizde sakın şaşırmayın. Bu mahallenin bir de kedileri var. Her sokağın müdavimi olmuş, esnafın yareni olmuş kediler. Günlük rutin ihtiyaçlarını

karşılama için gelenlerin telaşı ile alabildiğine sakin yerli ve yabancı turistleri aynı sokakta yanyana görebilirsiniz. Son zamanlarda hemen her sokakta karşınıza çıkan, hatta bazı sokakları bir uçtan bir uca kuşatan telefoncular bu mahallenin çehresini değiştiren görüntülerden biri.

Yer Altı Tarihi

Kahramanmaraş'ın kuruluş süreci de şehrin kurtuluşu gibi bu mahallede başlamıştır. Köklü bir geleneğini yaşatan Kurtuluş Mahallesi; tarihi yapılarıyla ayrı bir önem kazanıyor. Antikçağlardan günümüze yerleşimlere sahne olan Kahramanmaraş'ta, ayakta kalan tarihi yapılar oldukça sınırlıdır. Coğrafi koşullar nedeniyle Maraş, tarih boyunca defalarca saldırılara, depremlere ve yangınlar maruz kalmıştır. Yüzyıllar boyunca sık sık el değiştiren Maraş; defalarca kez istila edilmiş, defalarca kez yıkılıp yeniden inşa edilmiştir. Son olarak 1920 yılında Fransız işgaline uğramıştır. Kurtuluş Mahallesi, bu şehrin trajik yıkımlarına ve kuruluşuna tanıklık etmiş özel bir bölgedir. Bu sebeple Kurtuluş Mahallesi'nde restore edilen bir konağın kazı çalışmaları Roma dönemi mezar kalıntılarına rastlanabiliyor. Genel olarak bakıldığında Maraş gibi kök-

lû bir geçmişe sahip olan şehirler; tarihi yapılar ve kalıntılarla doludur. Maraş'ta bu kalıntılara çok nadir rastlanır. Ancak bir evin temel kazası veya bir yol çalışmasında her an eşsiz Germanicia kentinin mozaikleri gibi sürprizlerle karşılaşabilirsiniz. Çünkü bu şehrin tarihi daha çok yerin altına gizlenmiş durumda. Peki neden böyle diye soracak olursanız. Şehrin tarihi serüveninde kısa bir yolculuğa çıkmak gerekebilir. Ancak Maraş tarihine dair kısa özet bilgiler dahi müstakil bir yazıda, dipnotlu bir makale gerektiriyor.

Beşerî olaylar kadar Maraş'ta zaman zaman yaşanan doğal felaketler şehirde büyük yıkımlara yol açmıştır. Özellikle 1114 yılında yaşanan büyük depremde Maraş, bütünüyle yıkılıp harap olmuştur. Bu nedenle Geç Hititler döneminde inşa edildiği tahmin edilen Maraş Kalesi istisna tutulursa; günümüzde ayakta kalan tarihi yapıların büyük çoğunluğu Dulkadiroğulları dönemine aittir. 1381 yılında Dulkadirbeyliği'nin Maraş'a hâkim olmasıyla bu şehirde yeni bir dönem başlamıştır. Şehre bir kimlik kazandıran, şehrin tarihi hafızasını oluşturan mimari yapıların büyük çoğunluğu Dulkadiroğulları döneminde inşa edilmiştir. Günümüze ulaşan bu yapıların büyük çoğunluğu Kurtuluş Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Dulkadiroğlu Yapıları

Süreç içerisinde birtakım değişimler yaşansa da şehrin kimliğini oluşturan sembol yapıların büyük çoğunluğu bu mahallede yer almaktadır. Kurtuluş ve kuruluşun simgesi Ulu Camii, Kurtuluş Mahallesi'nin kalbini oluşturmaktadır. Hatuniye Camii, İklim Hatun Mescidi, Çarşıbaşı Camii, Saraçhane Camii ve Taş Medrese mahallenin tarihi camileridir. Adliye Camii ve Nakıp Camii ise diğer önemli dini yapılardır. Hatuniye Türbesi, İklim Hatun Türbesi, Şems Hatun Türbesi, Taş Türbe ve Yum Baba Mevlevihanesi Kurtuluş

Mahallesi'ndeki tarihi değer taşıyan türbelerdir. Maraş'ta milli mücadelenin yürütüldüğü Maraş Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti'nin merkezi de Kurtuluş Mahallesi'nde bulunmaktadır. Şimdiler Türkiye Yazarlar Birliği Maraş şubesi bu binada faaliyetlerine devam ediyor.

Klasik İslam şehrini tanımlayan cami ile çarşı arasında sıkı beraberliği Kurtuluş Mahallesi'nde görebilirsiniz. Osmanlı döneminde şehir ticaretinin merkezi sayılan kapalı çarşılarından biri de Kurtuluş Mahallesi'nde bulunmaktadır. Ulu Camii'nin doğusuna doğru genişleyen çarşılar; Çarşıbaşı Camiine kadar uzanmaktadır. İki cami arasındaki bu çarşılar, Türkiye'de geleneksel el sanatlarının en yoğun şekilde icra edildiği merkezlerden biridir. Bakırcılar, Mazman, Semerciler, Demirciler ve Suki Maraş çarşılarının birleşiminden oluşan Tarihi Kapalı Çarşı'da; şekil değiştiren geleneksel sanat kolları yaşatılıyor. Tahta oymacılığı turizm odaklı hediyelik eşya yapımına evrilirken bakırcılar, paslanmaz çelik üretimine geçiş yapmıştır. Saraçlık deri cüzdan, kadın çantası, deri kemer ve farklı aksesuar üretimiyle yeniden canlandırılmıştır. Özellikle yöresel deri çarıklar yoğun bir ilgi görüyor. Geleneksel kuyumculuk "Maraş Burması"nı bir markaya dönüştürmüştür. Bu çarşılarda hâli, tavrı, muhabbetiyle hala Ahilik kültürünü yaşatan esnaflara rastlayabilirsiniz. Müşteriyi sadece bir tüketim unsuru olarak gören AVM algısına inat; bu çarşılarda esnaf, hâlâ müşteriyi velinimet olarak karşılıyor. İlginç bir ayrıntı adı "Çinili Çarşı" olsa da şehirde AVM'yi anımsatan ilk yapı da yine Kurtuluş Mahallesi'nde inşa edilmiştir.

Müzeler Ve Yeni Restorasyonlar

Kurtuluş Mahallesi'nde Çarşıbaşı Camiinin ara sokağında bulunan Tematik Mutfak Müzesinde, şehrin mutfak kültürüne ait ne varsa yaşatılıyor.

Tarihi Kâtip Han'daki Dondurma Müzesi'nde ise Kahramanmaraş ismiyle markalaşan dondurmanın hazırlanma aşamaları, dondurmanın bu şehre özgünlüğünü gösteren detaylarını öğrenebilirsiniz. Kurtuluş Mahallesi'nde yer alan Taş Han, Katip Han ve Hışır Hanı günümüze ulaşan tipik şehir hanlarıdır. Ayrıca, Demirciler Çarşısı'nda bulunan Tüfekçi Hamamı, Kurtuluş Mahallesi'ndeki harabeye dönüşmüş Paşa Hamamı da mahallenin önemli yapılarıdır. Dulkadirli Beyi Alaüddeve tarafından 1510 yılında dergâh olarak kurulan ve daha sonra Mevlevihane'ye dönüştürülen Yum Baba Mevlevihanesi restore edilmeyi bekleyen yapılardan biri. Şehrin tarihi konakları arasında mimari yapısıyla oldukça dikkat çeken Dedeoğlu Konağı, Deligönüller Konağı ve Üdürgücü Konağı görülmeye değer bu mahallenin önemli yapılarıdır. Şimdilik sadece mahallenin belli başlı eserlerini sıraladım. Söz konusu bu eserlerin her biri müstakil bir makale konusudur.

Klasik Osmanlı mimarisinin izlerini taşıyan iki veya üç katlı, revaklı geniş avlularıyla dikkat çeken yapılar görülmeye değer. Ayrıca bu geleneksel mimari arasında zaman zaman tuhaf şekilde yükselen betonarme, sıvasız, boyasız, şekilsiz, biçimsiz yapıların mahalleyi ayakta tutan duvarların ruhunu nemlendiren bir görünüm oluşturuyor. Bu şekilsiz, estetik yoksunu beton yığınlarına rağmen Kurtuluş Mahallesi'nin sokaklarında geleneksel Türk mesken mimarisinin özelliklerini taşıyan, sokak cephesi yüksek avlu duvarıyla çevrili, avlunun ortasında yeşilliklerin bulunduğu cumbalı evler; tahribatlara, yangın ve depremlere rağmen geleneksel Maraş evleri olarak varlığını koruyor. Kuytul Sokak, Bedesten Sokak gibi ara sokaklara girdiğinizde bu mahallenin hikâyesi anlatmakla bitmez. Ayrıca bu sokaklarda gezerken her an bir şairle karşılaşabilirsiniz. Kısacası Kurtuluş Mahallesi, her anlamıyla kurtuluş ve kuruluşun başladığı yerdirdi.

MAHREÇ İŞARETLERİ

RÜZGÂRLI DAMLAR

Maraş Tarhanası

MERVE BÜYÜKÇAPAR

Maraş Tarhanası, Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından 2012 yılında Kahramanmaraş'ın coğrafi işareti olarak tescillendi.

İğde kokuları şehri terk ettiğinde uzun bir bekleyiş olur. Sonra ihtiyarlar burunlarına çalınan yoğurt kokusuyla kıpırdanırlar uyukladıkları yerde. Takvime bakmaya gerek yok; vakit gelmiştir. Köşelerinden kalkıp değirmenin yolunu tutarlar. Kapılar ardına kadar açılır ve buğday çuvalı, birbirine yaslanarak ayakta durabilen yorgun işçiler gibi sıralanırlar duvar diplerine. Sokakla ev arasındaki sınırların kalktığı günler başladı. Vakit sabah namazından sonra. Meydanda yakılan ateşin üzerine önce sacayağı sonra mâsere kazanı besmeleyle yerleştirildi. Kaza bela uzak, pişen aş bereketli olsun. Etrafı bir iyi küllendi kazanın ki; is tutmasın. Su doldurulup değirmende dövme hâline getirilen buğdaylar eklendi. Ölçüsü, kıvamı iki kelime. Pişirmek öyle mi! İki üç saati bulan bu iş için bileğine güvenen, boylu boslu biri lazım. Kadın erkek fark etmez; asılsın küreğe yeter.

Sinâ Çölü'nü Geçmek

Derler ki; Yavuz Sultan Selim Han Sinâ Çölü'nü geçmeye karar verdiğinde aşçıbaşını çağırıp emreder; bize aylarca bozulmayacak ve dahî askerimizi tok tutacak bir yiyecek yapasın! Aşçıbaşı kazanlar kurdurur; deniz değil ateş bu. Kürekler döndükçe döner; güneş yükselmeden geçmek lazım. Yıkılan dövme suya atılıp karıştırılmaya başlar; belki türküyü belki zikirle. Tahta kürek kazanın dibine vurdukça vakit ilerler, yüzeyde minik baloncuklar görünür. Çöl fısıldamaya başlar böylece; çözülmüştür dili. Şimdi daha hızlı dönecek kürek, pilavın dibi tutmasın. Herkes susar ve gücünün son kırıntıları göğsünden gelen bir inlemeyle yürür bileklerine kürekçinin. Bunlar son dönüşler. Tarhana pişti artık. Ateş söndü. Kalan son kızılıkların üstüne bir tas su dökülüp kazanın üstü örtüldü siniyle. Şimdi dinlenme vakti; hem pilav için hem onu pişiren için. Pilav dinlenedursun öğle yemeği için sofralar kurulur. Günün menüsü dövme aşı ve ayran. Yalnız evdekilerin değil bütün mahallenin sofrasında aynı yemek. Göz hakkı kalmasın, tarhana bereketli olsun. Aynı kaptan güle oynaya yenen dövme aşı yaz mevsiminin en lezzetli yemeğidir. Komşu sofralarda konuşulan, pilavın lezzetinin yanında kendi tarhanalarının ne zaman yapılacağıdır. Bu sorunun sahibi genellikle çocuklar olur; "Babanne, biz ne zaman tarhana yapacağız?" Minik yüzler kısacık bir cümleyle aydınlanır. "Hiç vakti yok yavrum."

İkindiden sonra kazandaki tarhana bakır leğenlere alınıp yoğrulacak. Damın bir köşesine tar hazırlanır; ıslak bezlerden bir yatak. Ertesi sabaha kadar işte bu yatakta bekleyecek tarhana. Ekşiyip lezzetini bulacak. Ama önce yoğrulmalı. Az ekşi ve bol yağlı yoğurtlar bakır kovalarda kekikle karıştırılır. Bu saate kadar tatlı sert sözlerle uzak tutulan çocuklar artık işin içinde. Günlerce bu ânı beklediler. Ellerini yıkayıp temizlik kontrolünden geçen doğru leğenin başına. Etrafını minik kolların sardığı bakır leğenden çöğlekler yükseliyor. Hâlâ biraz sıcaktır pilav. Bu şamata soğuk bir tas yoğurt için. İş bittiğinde kadınlardan en tecrübelisi, leğenlerdeki karışımı son defa elden geçirir.

Mâsere Kazanı Gibi

Çay demlenmiş olmalı. Bu yorgunluk başka nasıl atılır. Kap kacak yıkandı, ortalık temizlendi. Hava kararmadan kavak ağaçlarıyla tezgâhlar kurulur dama. Her biri dört beş metreyi bulan bu tezgâhların üzerine çiğler yerleştirilir. Bambu çöplerinden örülmüş bu hasırlar yaz boyu bütün mahalleyi dolaşabilir. Mâsere kazanı gibi. Kaktan yontulmuş şapta denilen kalaslar gibi. Hatta bahçe hortumu gibi. Paylaştıkça ömrü uzar eşyanın. Maraş'ta genç kızlar, iğne oyası, sim sırma, kanaviçe gibi el işlerinin yanında bir şeyi daha iyi bilirler; tarhana sermek. Zaman içinde duvar ustalarının malasına kalan bu iş maharetli eller tarafından yapıldı eskiden. Avuçuyla koyduğu topacı elinin sırtıyla bezerdi çiğlere kadınlar. Ertesi gün sabah ezanından bir iki saat önce uyanılır ve güneş doğmadan çiğlerin üzerine sıvamak suretiyle serilirdi tarhana. Akşamüstü evde davet var. Konu komşu, hısım akraba bir arada. Çaylar, çerezler hazır. Çerezin en makbulü badem ve ceviz. Tamamen kurumamış yer yer yoğurtlu kısımlarıyla çiğlerden sökülen tarhana artık firiktir. Ve günler süren bu emeğin en keyifli zamanıdır şimdi. Gelemeyenlere paketlenip yollanır. Ve rüzgârlı bir akşam uzadıkça uzar. Üçüncü sabah; vakit imsak. Zifiri karanlıkta seyyar lambanın ışığı damda iki kadının yüzünü aydınlatıyor. Kuruyan tarhanayı söküyorlar. Elleri çizilecek ama acımayacak. Yalnız çitirtılar duyuluyor. Çiğleri kırmadan, mümkün olduğunca büyük parçalar hâlinde sökülen tarhana bir gün daha güneşte bekleyecek. Ve sonra paslanmaz sac fiçilere doldurulacak. Küçük parçalar çorbalık olarak ayrılacak. Yaz sıcağında, bin bir zahmetle yapılan bu yiyecek kışın soğuk günlerinde kâh çorbasıyla içimizi ısıtacak, kâh çerez niyetine çaylarımıza eşlik edecek.

Damlarda kış sessizliği. Bakır kazan son kez yıkandı, örtüler toplandı. Hatıralarımız tarhananın fabrikalarda yapılmaya başlandığı gün kayboldu. Tarhana dükkânlarında satılıyor ve artık dünyanın her yerine ulaşıyor. Kutudan zahmetsizce çıkarırken kokusuyla iz sürüyoruz hafızalarımızda. Dışlerimizin arasında çıtırdadıkça rüzgârlı damların kalabalık olduğu yazlara çıkıyor yolumuz. Ve bir sefer hazırlığı gerektirmiyor bu yollar.

ŞEHR-İ MARAŞ'TA KAR

HİDAYET BAĞCI

Eğer ki yolunuz Kahramanmaraş'ın bir ilçesinin herhangi bir köyüne düşmüşse evlerin bacalarından çıkan sobanın dumanı ve nefesinizin sıcaklığı size mevsimin kış olduğunu kendiliğinden hissettirecektir.

Her şehrin kendine ait bir profili vardır. Bu profil sadece o şehrin manzarasından ibaret değildir. Sokakları, kaldırımları, taşı, toprağı ve insanları bu profilin oluşumuna zemin hazırlayan etkenlerden sadece birkaçıdır. Ayrıca bir şehrin simasına güzellik katan mevsimleri de vardır. Aslında mevsimler, bir şiirin arka fonunda susmasını hiç istemediğiniz müziklerden biri gibi dursa da bu simanın ana objelerinden biridir.

Şehr-i Maraş'ta kış mevsiminde, geceleyin karın usul usul yağmasıyla birlikte şehrin siması sabahı karşılayan karın aydınlığında güzelliğini gösterir. Odanızın perdesini aralayıp kar ile karşı karşıya geldiğinizde huzur ve mutluluğun adresine vardığınızı anlarsınız. Kar'ın kar üstüne düşmesiyle kar yağmaya devam eder lakin siz zihninize düşen Sezai Karakoç'un "Kar" şiirinin bir dizesini mırıldanırken duraksarsınız.

"Allah kar gibi gökten yağınca
Karlar sıcak sıcak saçlarına değince

Başını önüne eğince
Benim bu şiirimi anlayacaksın"
Bu şiirin bu kıtasındaki "Allah kar gibi gökten yağınca" dizesinde tefekkürle durmaya devam etmek için Allah'ın saçlarınıza dokunma-

sını isteyerek odanızdan çıkıp karlı yollara düşersiniz. Eğer ki yolunuz Kahramanmaraş'ın bir ilçesinin herhangi bir köyüne düşmüşse evlerin bacalarından çıkan sobanın dumanı ve nefesinizin sıcaklığı size mevsimin kış olduğunu kendiliğinden hissettirecektir. Sobanın üzerinde demlenen çayın kokusunu aldığınızda tarhananın tadını duyumsarsınız damağınızda. Ayağınızdaki bot, karlara sert dokundukça dışarıda karla oynayan köy çocuklarının soğuktan kırmızıya çalan kardan elleri ve onların dudaklarındaki gülücükler içinizde yokluğu vâd ederek biriktirecektir.

Yol boyunca bir gelin edasıyla sıra sıra dizilmiş kardan ağaçlar, dallarında asılı kalan her bir kar tanesiyle nasıl da uyumlu? Bu karlı dallara rüzgârların kanatları dokunduğunda kar yeniden düşer kendi üstüne. Karın kırk beş derecelik açıyla kar üstüne düşmesini sağlayan rüzgârın da bu şehrin deli poyrazının habercisi olduğunu bilirsiniz. Lapa lapa yağın karın ansızın duracağını ve her yerin deli poyrazın etkisiyle buz tutacağını idrak edersiniz.

Sonrası mı?

-Şehr-i Maraş'ta ilkbahar...

ÇEYİZ ÇIKARMA

MİSLİNA EVLİYAOĞLU

Genç kızlar evlenecekleri güne kadar el emeği göz nuru işledikleri dantel, sırma, namazla, yazma vb. eşyaları yani özveri ve çalışkanlıklarını da gelin gittikleri eve ceviz sandık içinde götürürler. Çünkü "Kızı büyümüş, anası uyumuş dedirtmemek." gerekir.

Sokağı bir anda köşeyi dönen konvoyun korna sesleri doldurdu. Apartmanın önünde henüz çalmaya başlayan davul, Dilara gelinin çeyiz uğurlamasını mahalleye ilan ediyordu.

Ayşe, biricik ablacığının heyecanına günlerdir şahit oluyordu. Onun, etekleri zil çalar hâllerine bakarken, hayranlığını gizleyemiyordu. Yıllar yılı hep öyle olmamış mıydı? Her sabah güneşten önce doğardı ablası evlerinin içine. Onlar uyanana kadar pencerenin önünde duran gergefteki ipeğe, iğnesi ile umudu nakşederdi. Her sabah Ayşe, uyandırılınca kadar gözlerini kısar, onun naif parmakları ile motiflere nasıl hayat verdiğini sessizce izlerdi. Hele o işlediği çeyizlerini bitirip, ütü ile kolalayıp, oymalı ceviz sandığa yerleştirirkenki mutluluğunu izlemek muhteşemdi. Salonun en güzel köşesinde otururdu ablasının oymalı çeyiz sandığı. Ayşe her pazartesi temizliğin ardından, zâtı şahanelerinin tozunu, oymalarını severek alırdı. Bilirdi ki, ablasının çeyizlerini sakladığı ceviz oymalı sandık, aynı zamanda hayallerini, ümitlerini biriktirdiği kıymetlisiydi. Ninesinden ne de çok dinlemişti çeyiz çıkarma merasimini. Aman gelinin derdi annesine "Kızı büyümüş, anası uyumuş dedirtme. Kızı okumuş, anası dokumuş desinler. Çeyiz serildiğinde utanmayalım." Bilirdi gelinin onu utandırmayacağını. Mendilin arasındaki

ipek gibi özenle yetiştirmişti iki torununu da. Tembihi anneliği gereği idi. Damat Murat Bey, ellerinde rengârenk çiçek buketi ile içeri girdi. Dilara'ya doğru uzatırken çiçekleri, bütün gözler onlara bakıyordu. Gelin hanım ve damat bey mahcubiyetlerini gizlemeye çalışarak sandalyelerine oturdular. Damat beyin arkadaşları çeyizleri dışarda duran kamyonete taşırken, misafirler güzel sohbetler içerisinde onları izliyordu. Ayşe, daha küçücükken ninesinden dinlediği gelin çeyizi çıkarma hikâyelerinin hakkını vermeliydi. Sultanların çeyiz sandıklarından bir altın karşılığında inen cariyelere az imrenmemişti. Daha çocukken kurmuştu bu anın hayalini. Ayağa kalktı. Heyecanla salonun o en güzel köşesinde duran ceviz oymalı

sandığın üzerine oturdu. Annesinin göz kaş işaretlerine aldırmayıp, ninesinin sessizliğinden aldığı cesaretiyle,

-Kalkmam diyordu!

Madem çeyiz çıkarmak bir âdetti. Hakkını vermek lazımdı. Hem müstakbel eniştesi terlemeden mi götürecekti bu kadar çeyizi. Canım oymalı ceviz sandığının şanına yakışır bir uğurlama olmalıydı. Mahcup enişte, Ayşe'nin kararlılığının farkında, cebindeki en büyük parayı verdi. Ayşe ikna edilmiş olmanın huzuru içerisinde yavaşça sandıktan kalktı. Kapiya doğru yürüdü. Ablasının el emeği göz nuru çeyizlerini ve hayallerini sakladığı oyma ceviz sandığını, dualarla uğurladı.

LADA SAMARA'DA ÇALAN TÜRKÜ

CENGİZHAN KONUŞ

Yol insanı daha çok şair kılıyor. Bütün türkülerin, ağıtların anlattığı gibi Meyrik de bizim hikâyemizdi. Garipliğin, yoksulluğun, geride kalanların...

Yozgat'ın Akdağmadeni ilçesinden Şükrü Hakverdi isimli arkadaşım Sivas'tan Konya'ya doğru yola çıkıyor. Altımızda 92 model, bej rengi bir Lada Samara. Yola çıkmadan önce yolda kalır mıyız acaba diye düşünüyordum doğrusu. Gündüz olsa bir hâl çaresi bulunur ama gece vakti hırlısı hırsızı, ayısı, kurdu var. Yol boyunca kafamdan bu düşünceyi atamam da ilerledikçe kaygılarım azalıyor. Yokuşta hafiften zorlansa da meşhur tâbirle yol tutuşu çok iyi. Yolda canavar gibi gidiyor. 92 model Lada Samara beni yanılttı.

Yolculuğun âdetidir ya, müzik dinlenir. Google'a yazdığınızda "uzun yol şarkıları, yolculukta dinlenecek şarkılar, en güzel yol şarkıları" gibi listeler görebilirsiniz. Lada Samara'nın teybi de fena değil hani. Kabloyla telefona bağlama seçeneğimiz de mevcut. En azından bu bakımdan son model araba keyfi yaşıyor bize.

Otobüsle Sivas-Konya arası 8 saat. Biz 6-7 saatte Konya'ya varmış oluruz diye hesap ediyoruz. Yolculuğun ilk başlarında telefonu teybe bağlayıp istediğimiz şarkıları, türkülerini dinliyoruz. Serde şairlik de var ya, kıvrılan giden yoldan, levhalarından, karanlığın içinde kalan dağlardan, evlerden, yanımızdan hızla geçen araçlardan

anımlar çıkarıyorum. Bir kere söyleyip bir daha hatırlamayacağım şiirler söylüyorum içimden. Yol insanı daha çok şair kılıyor, anlıyorum. Aklıma Mustafa Akar abinin bir şiirinden dizeler geliyor. "Hatırlar mısın, insan gitmekten yapılmıştır / Dünya kalmaktan / Kal benimle, gitme, dünya dar"

Kayseri'yi aştıktan sonra yol kolaylaşır diye düşünüyorum. Kayseri benim için hep sınır olmuştur. Eskiden Kahramanmaraş-Kayseri arasında 4,5 saat sürerdi. Ankara'ya ya da İstanbul'a giderken o yol bitmek bilmezdi. Orayı geçince yol sanki bitecek hissine kapılmışımdır. Sivas-Kayseri arası 3 saat. O hissi hâlâ taşıyorum. Kayseri'yi geçince sanki Konya'ya varmış olacağız. Nihayet Kayseri'yi geçiyoruz. YouTube'dan dinlediğimiz şarkılardan, türkülerden sıkılıyorum. "Biraz da radyo dinleyelim," diyorum Şükrü'ye. "Nasıl istersen abi, bana uyar," diyor.

Radyo frekansları arasında dolaşıyorum. Gecenin bir yarısı radyolar çoğunlukla paket yayın yapıyor. Önceden ayarlanmış şarkılar sabaha kadar çalıyor. Seviyorum paket yayınları. Çünkü gereksizce uzun uzun konuşan sunucular yok diğer tarafta. Sadece müzik. Türkü çalan bir kanalda sabitliyorum radyoyu. Önce

Zaralı Halil'in bir türküsü çalıyor; Bir Bulut Kaynıyor Sivas Elinde. Sonra Neşet Baba. "Su ver Leyla'm yanıyorum". Yolculuk biraz da hüznün ya, kayboluyoruz o hüznün sisi arasında.

Uzayan yollar

Sonra birden bire çocukluğumdan tanıdığım bir ses çıkıyor karşıma. Amcamın kasetlerini aldığı, hikâyeli türküleriyle geçmişimde yer edinen bir âşık: Gül Ahmet Yiğit. Bizim oraların ünlü âşıklarından. Anamın Acer Gelini, Ever Beni Canım Ana, Avşar Ağdı, Kabak hikâyesi gibi türküleri hâlâ hafızamda. Uzaktan gelmiş bir dostun yüzünü görmüş gibi oluyorum. Gülümsüyorum.

Önce türkünün hikâyesiyle başlıyor Gül Ahmet Yiğit. Hikâye tanıdık. Pazarıklı Meyrik'in hikâyesi. İlk olarak annemden duyduğum bir ağıt. Maraş'ta herkes bilir bu türküyü. Selda Bağcan'dan, Âşık Nurşani'den, Dilberay'dan ve birçok kişiden dinlemişizdir. İbrahim Tatlıses uzun yıllar önce değiştirerek söylemiş: Urfa'dan bir haber geldi.

Türkünün orijinal hâlini Gül Ahmet Yiğit'ten dinleyin. Ortalıkta dolaşan hâli orijinal değil. Türkünün sahibi Âşık Mahmut Coşkun. Kayınbiraderinin karısı Meryem'in hikâyesi. Meryem Kürt aşiretine mensup olduğu için Meyrik derler.

Gül Ahmet Yiğit söyledikçe önümüzde kıvrılıp duran yol yılan gibi içime sokuluyor. "Kele Meyrik gurban olam / Mezarının toprağına!" Az önceki gülümsemem soluyor. Yol boyunca uzanan dağlar, tepeler, evler, ağaçlar bir devriliyor sanki. Zaten küçük bir araba olan Lada Samara iyice küçülüyor. Sıkışıp kalıyorum.

"Dertlerine bakılaydı / Bana hançer sokulaydı!" Ağıt ilerledikçe yol da uzuyor sanki. Kendi etrafımızda dönüyormuşuz gibi bir hisse kapılıyorum. Karanlık gittikçe koyulaşır. O hançer bana saplanıyor. İnsanın hikâyesine başkalarının hikâyeleri de dâhildir. Sadece yaşadıklarımız değil duyduğlarımız ve gördüklerimiz de hikâyemizin bir parçasıdır. Meyrik'in hikâyesi de hayatımın kenarına gelip oturuyor o an. Daha önce defalarca dinlediğim o ağıt neden bu kadar etkiledi bu kez? Belki memleketten uzak oluşumun garipliği. "Maraş'tan bir haber geldi / Dediler ki Meyrik öldü".

Türkü bitti. Yol devam etti ama ben orada kaldım. Bütün türkülerin, ağıtların anlattığı gibi Meyrik de bizim hikâyemizdi. Garipliğin, yoksulluğun, geride kalanların... Maraş'ın, Anadolu'nun hikâyesi. Şimdiki şarkılar modern olanı, bizden olmayanı, kalbimize dokunmayanı söyleyip duruyor. Ama hiçbirisi insanı hissettirmiyor. Kalbimizde yaşayıp duranı dillendiremiyor.

İnsanın hikâyesine başkalarının hikâyeleri de dâhildir. Sadece yaşadıklarımız değil duyduğlarımız ve gördüklerimiz de hikâyemizin bir parçasıdır.

8 Başlıkta: Andırın

GÜLİZAR GÜNEŞ

01

Doğayla Tarih İç İçe

Andırın'ın dört bir tarafı ormandır. Çam ormanlarından söz etmiyoruz sadece. Ardıç, çınar, ceviz, zeytin, kızılca, elma, andız ve daha ismini sayamayacağımız kadar çok türde ağaçla doludur Andırın. Onda ilk dikkatimizi çeken, bu yeşil doğasıdır. Orada Akdeniz iklimi hakimdir. Yılın hemen her ayında Andırın'da yağmur yağışıyla karşılaşılabilir. Kış ılıman geçmesine rağmen yazı serindir. Doğası ve serinliği nedeniyle Andırın'da yürümenin tadına doyum olmaz.

02

Andırın Doktoru: Tirşik Çorbası

Birçok şifasından dolayı Tirşik Çorbası, "Andırın doktoru" olarak da bilinir. Tirşik aslında zehirli bir bitkidir. Mayalama yoluyla Tirşik'in zehri kırılır. Sonradaysa, içerken hafifçe boğaza dokunan, başka hiçbir şeyde rastlanmayacak ekşisiyle, içimine doyum olmaz bir çorba çıkar ortaya.

03

Minareli Asma Köprü

Göksun tarafından Andırın ilçe merkezine geliyorsanız, sizi Minareli Köprü karşılayacaktır ilk. Kahramanmaraş merkezden Andırın'a gidiyorsanız, ilçe kavşağını biraz geçmeniz gerekir, Minareli Köprü'yü görmek için. Köprü'nün her iki tarafında Andırın belediyesi tarafından yapılmış dinlenme ve piknik yerleri vardır. Ona Minareli Köprü dememizin sebebi, her iki tarafında bulunan minarelerdir.

04

Kanlı Böğët

Andırın'ın başka bir doğa harikası da Kanlı Böğët'tir. Bu su birikintisi, dışarıdan bakıldığında sığ görünmektedir. Fakat içine atladığınız zaman, şaşırtıcı bir derinliğe sahip olduğunu fark edersiniz. Ayrıca su çok soğuktur. Isınma hareketleri yapılmadan, suyun içine atıldığında, kol ve bacaklara kramp girmektedir. Söylentilere göre böğetin bu özelliklerinden dolayı boğulma vakıaları olmuştur. O yüzden ismi "kanlı"ya çıkmıştır.

05

Kaleler Diyarı

Kale kalıntıları Andırın'da yapılacak doğa yürüyüşlerine ayrı bir tat katacaktır. Andırın, doğasının güzelliğiyle birlikte bu Roma dönemine kadar uzanan tarihiyle de masalsi bir ilçedir. Her kaleye iliştilmiş efsaneler vardır. Aşk ve kahramanlık, bu efsanelerin belli başlı konuları arasındadır. Kardeşlik, vatan sevgisi, gurbet gibi farklı konularla da karşılaşılır. Meryemçil, Kumkale, Anacık, Haçtın, Akkale, Azgı, Kalıboynu, Kayıranlı kaleleri günümüzde de varlığını, uzaktan bakıldığında bile belli eden kalelerdir.

06

Ağıtlarıyla Andırın

Bilindiği üzere her ağıdın öncesinde yaşanmış gerçek olaylar vardır. Bunlar zamanla efsaneye dönüşür. Halk arasında anlatılır. Sözlü kültürün belli başlı unsurları hâline gelirler. Andırın da sözlü kültürün günümüzde yaşatıldığı ilçelerdendir. Ve bu Andırın sözlü kültürünün başında da nevi şahsına münhasır ağıtlar gelir. Engeli arazilerin yiğitleri eksik olmaz. Ağıtlar, biraz da bu yiğitlik ve mertlikten doğar.

07

İkindiyazıları

İkindiyazıları çıkarken Andırın henüz 6 bin nüfuslu bir ilçedir. Andırın Postası gazetesinin bir sayfası olarak yayın hayatına atılır *İkindiyazıları*. Nedim Ali (Mehmet Ali Zengin) ve H. İsmail Yasin (Kâmil Aydoğan) gibi vefakar, cefakar ve sabırlı ellerde yükselir. *İkindiyazıları* 131 sayı çıkmıştır. *İkindiyazıları*'nın ortaya çıkmasını sağlayan kültürel yapıyı biraz da Andırın'da aramak gerekir. Andırın'da anlatılan efsaneler, masallar, çeşitli vesilelerle söylenen ağıtlar bu kültürel yapının görünen kısımlarıdır. Bu noktada Andırın isminin menşei de işaret etmeliyiz. Güçlü bir rivayete göre Yavuz Sultan Selim döneminde Andırın'dan Mekteb-i Enderun'a çok sayıda öğrenci gitmiştir. "Enderunlu geldi, Enderunlu gitti" gibi sözlerinden Andırın isminin doğduğu söylenir.

08

Andız Pekmezi

Diğer bir "Andırın doktoru" da andız pekmezi. Andız pekmezi gribal enfeksiyonlara iyi gelmektedir. Öksürüğü geçmeyen birçok kişinin andız pekmezi tüketmeye başladıktan sonra bundan kurtulduğu bilinmektedir. Andırın'ın neredeyse bütün köylerinde andız pekmezi üretimi yapılmaktadır. Tabii, bu üretimlerin tamamı doğal yollarla gerçekleştirilmektedir. Andız pekmezinin üretiminde görülen bu yaygınlığın sebebi, Andırın'da yetişen andız ağacıdır. Andız ağacından tespih de yapılmaktadır. Meyvesinden ise, soğuk kış günlerinde Kahramanmaraşlıları bir kalkan gibi koruyan andız pekmezi.

Ağıt, 1945'li yıllarda Karatepe'de kayınpederi ile hasımları arasında çıkan kavga, kayın pederine arka çıktığı için oradakilerce vurulan Halil İbrahim için Kabalcıoğlu tarafından yazılmıştır.

Kabalcıoğlu Ahmet Ağa'nın Oğlu Halil İbrahim'in Ağıdı

Seslen Halil Beyim seslen.
Bizi koydun kaygı yasan.
İki tene kuzularım,
Biri gavun, biri bostan.

O gece girdi düşüme,
Hışımlar insin başıma.
Yavrum yüzünü görünce,
Vurdum düşüme düşüme

Vasayitler teyyareler,
Yavrum nerende yaralar,
Melüllenme aslan oğlum,
Artık ciğirim karalar.

Andırın'ın düz yazısı,
Dizime indi sızısı.
Beri gel öpem gözünden,
Yavrumun mağdur kuzusu.

Aldı gönlümü teftişler,
Gökyüzünde uçan kuşlar,
Pırıl pırıl parlar oğlum,
Gara kekil, altın dişler.

Bahçeye ektirmiş çiçek,
Burcu burcu koktu yine.
Ben öpmeye kıyamazdım,
Boyamışlar kızıl kana.

Kaynak: Musa TEMİZ, Hacı KAYRAN
(Akçakoyunlu Köyü)

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

İSTİKLÂL İLHAM VERİR

“Çünkü Sözümüz Var!”

Kahramanmaraş bu yıl düşman işgalinden kurtuluşunun 101. yıldönümü kutladı. 2020’de Cumhurbaşkanlığı Hima-yelerinde şatafatlı, kalabalık, büyük, renkli programlar gerçekleştirilmişti, 100. yıl dolayısıyla. Tabii geçen yıl 100. 12 Şubat Bayramı kutlanırken pandemi önlemleri yoktu. Daha doğrusu pandemi diye bir sıkıntı yoktu.

O yüzen 100. yıl etkinlikleri meydanlarda, geniş salonlar-da, caddelerde ve sokaklarda yapılmıştı. Bu yıl pandemi önlemleri nedeniyle 12 Şubat Bayramı konser, halk oyun-ları, seminer ve şenliklerle meydanlarda, kalabalıklar içinde değil, sosyal mesafe korunarak, maske kulla-nımına dikkat edilerek Kültür Merkezlerinde kutlandı. Bizim dikkatimizi daha çok tarih söyleşileri çekti. Maraş Kurtuluş Savaşı’nın tarihteki karşılığı ve bugüne etkisi entelektüel yönden bu yıla kadar hiç bu kadar derinlikli ve ayrıntılı işlenmemişti.

Bu yılın diğer bir farkıysa, bütün etkinliklerin Kahraman-maraş Büyükşehir Belediyesi YouTube kanalından canlı yayınlanmasıydı. Bu şekilde, sadece şehirdekiler değil, şehir dışındakiler de bu kıvanç dolu güne katılma imkanı buldular.

Peki, neler vardı 101. 12 Şubat Bayramı ekinliklerinde? Sadece birkaç tanesini söylüyoruz: Kurtuluş Tiyatrosu Gösterimi, Kısa Film Gösterimi, Prof. Dr. Mehmet Şahin Konferansı, 23 Bin Ortaokul Öğrencisine İstiklâl He-diyesi, Kahramanlık Türküleri Konseri, Prof. Dr. Orhan Doğan-Doç. Dr. Erhan Alparslan-Doç. Dr. Cengiz Şavklı Söyleşisi, Kahramanmaraş Kalesinde Lazer Gösterisi, Selim Somuncu-Fatih Çıtlak Sosyal Medya Söyleşisi, Meh-met Işık-Şevki Karabekiroğlu Söyleşisi, Mehmet Dilbaz’la Eski Maraş Fotoğraflarının Yorumu...

Kahramanmaraş Akademisi

Güz Dönemi

Kahramanmaraş Akademisi'nin güz dönemine 374 başvuru yapılmıştı. Bahar dönemine yapılan başvuru sayısı ise, 2013. Rakamlara baktığımızda, Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan bu çalışmanın şehir sakinlerinde belli bir karşılık bulunduğunu söyleyebiliriz. Güz dönemine göre bahar döneminde atölye ve ders sayısı da artırıldı. Güz döneminde 12 tane olan atölye sayısı bahar döneminde 14'e çıkarıldı. Atölye hocaları kendi alanlarında uzman isimler. Atölyelerin içeriklerine baktığımız zaman da, dolu dolu olduğunu görüyoruz.

İki Yeni Kitap

Öykülerde Maraş, Erdoğan Aydoğan tarafından hazırlanmış. Söz konusu olan şehirse, herkes sohbetin bir ucundan tutmak ister. Şehirle insan arasında, görünmez, çok derinlere uzanan bir bağ vardır. O yüzden olsa gerek, bir şehirde yapılacak kültürel etkinliklerde, hikâyelerde, romanlarda, şiirlerde, türkülerde geçtiği merak edilir. Ve bu yönde çalışmalar yapılması gerektiği söylenir.

Fakat bu iş çetindir. Yüzlerce, belki binlerce eser taranacaktır. Taramaktan kastım, önce o eserlere ulaşmak, sonra da okumaktır. Ulaşıldı ve okundu. İş bununla bitmiyor. Bir de hangi kıstaslara göre metinler seçileceğine karar verilmelidir. Daha bir sürü ayrıntı...

Düşünürken ve teklif edilirken çok hoş görünen, mutlaka yapılması gerekir diyerek ısrar edilen bu iş, belki yıllarını alacaktır bir kişinin.

Tabii onca çalışmadan sonra ortaya çıkan ürünün, ihtiyacı karşılayacağı da muhâldir. Baskı kalitesi bile, bu tür çalışmalarda önemlidir. *Öykülerde Maraş*, bu tür özverili çalışmanın bir ürünü. Erdoğan Aydoğan, temiz bir iş çıkarmış. 41 farklı yazardan hikâye seçmiş. Ön sözde belirttiğine göre seçtiği hikâyelerin tamamını da kitaba alamamış.

Bu demek oluyor ki aslında *Öykülerde Maraş*'ın devamı da var. Ya da yeni baskılarında genişletilebilir. Her karşılaşılan metnin kitaba alınmaması da, seçkiye estetik bir seviye kazandırmış aslında. Hikâyelerde mekân Maraş. Kitapta kimlerin hikâyeleri yok ki! Tahsin Yücel, Rasim Özdenören, Şevket Bulut, Kadir Tanır,

Bahtiyar Aslan, Yalçın Yücel, Recep Şükrü Güngör, Nuh Nebi Çam bu isimlerden sadece birkaçı. Benzer bir çalışmayı Doran Boz da yapmış: *Kahramanmaraşlı Şairlerden Çocuk Şiirleri*. Bu *Güldeste*, öykü seçkisiinden farklı özellikler taşıyor. Birinci kriter, şairin

Kahramanmaraşlı olmasıdır. İkinci kriter, şiirin teması "çocuk" olmalıdır. Üçüncü kriterse, -Duran Boz da seçkisine estetik seviyesi düşük şiir almamış- şiirin kalitesidir. Kaliteden kastımız, şiirin insan ve hayatta karşılığının olması, dil hassasiyeti, âhenk gibi unsurlarıdır.

Çocuk Şiirleri'nde 55 farklı şairin şiirleriyle karşılaşırız. *Güldeste*'nin muhatabı tabii sadece çocuklar değil. Bu şiirler yetişkinlere de çok şey söylemektedir. Kimlerin şiirlerinden söz ediyoruz: Necip Fazıl Kısakürek, Erdem Bayazıt, Alaaddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Ömer Erinç, İbrahim Gökburun, Bünyamin K...

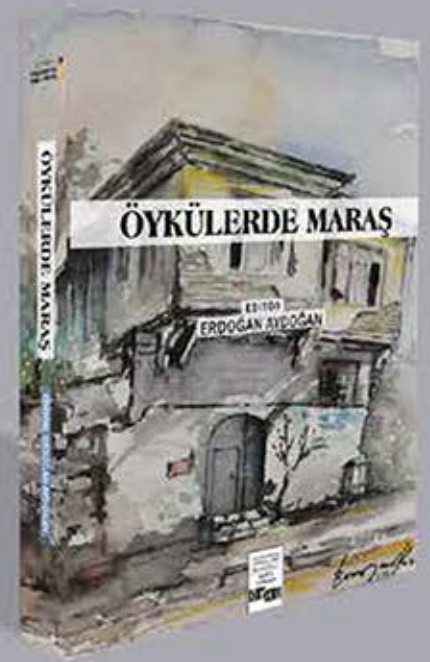

MARAS BİBERİ

Türk Patent ve Marka Kurumu Tarafından 2003 Yılında
Kahramanmaraş'ın Coğrafi İşareti olarak tescillenmiştir.

EDEBİYATIN BAŞKENTİ

KÜLTÜR YAYINLARINA DEVAM EDİYOR...

UNESCO

yükleniyor...

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

KAHRAMANMARAS
city of literature

• Candidate
• UNESCO Literature City
• in 2021